

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Η Συμβολή του Τουρισμού στις Περιφέρειες Κρήτης και Πελοποννήσου»

Φοιτήτριες: Γεωργίου Ιωάννα

A.M.: 4988

Κελεμένη Ελένη

A.M. 4989

Εισηγητής: Κος Αποστολάκης

Ηράκλειο, Μάρτιος 2012

Ευχαριστούμε θερμά τον καθηγητή και μέντορα μας κ. Αποστολάκη για την αμέριστη βοήθεια και συμπαράσταση ,τις οικογένειές μας καθώς και τους φίλους μας για την ηθική υποστήριξη που μας παρείχαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Πρόλογος

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1. Ο ρόλος του Τουρισμού για την οικονομική ανάπτυξη της ελληνικής περιφέρειας

1.1.Ο Τουρισμός στην Ελλάδα

1.2 Η Συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία

1.2.1 Η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση

1.3 Ο Ρόλος του Τουρισμού στη Περιφερειακή Ανάπτυξη

1.3.1 Η συμβολή του τουρισμού στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

Κεφάλαιο 2. Η Συμβολή του Τουρισμού στην Περιφερειακή Ανάπτυξη της Ελλάδας

2.1. Η Περιφέρεια Κρήτης

2.1.1 Ο τουρισμός στην Περιφέρεια Κρήτης

2.1.2. Η συμβολή του τουρισμού στην Περιφέρεια Κρήτης

2.2.Περιφέρεια Πελοποννήσου

2.2.1. Ο τουρισμός στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

2.2.2. Η συμβολή του τουρισμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Κεφάλαιο 3. Ο κλάδος του τουρισμού στην περιφέρεια Πελοπόννησου

3.1 Ο τουρισμός στην Πελοπόννησο 1996-2000

3.2 Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

3.3 Συγκριτική παρουσίαση προσφοράς και ζήτησης ξενοδοχειακών κλινών

3.4 Ο τουρισμός στην Πελοπόννησο την περίοδο 2005-2008

Κεφάλαιο 4. Ο κλάδος του τουρισμού στην περιφέρεια Κρήτης

4.1 Το προφίλ του επισκέπτη στην Κρήτη

4.2 Βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού στην Κρήτη

4.2.1 Αφίξεις

4.2.1.α Αφίξεις charter- ξενοδοχειακό δυναμικό

4.2.1.β Αφίξεις Ηρακλείου

4.2.2 Διανουκτερεύσεις

4.2.2.α Διανουκτερεύσεις Ηρακλείου

4.2.3 Πληρότητα ξενοδοχείων Κρήτης

4.2.3.α Πληρότητα ξενοδοχείων Ν. Ηρακλείου

4.2.4 Ημέρες παραμονής επισκεπτών

4.2.4.α Ημέρες παραμονής επισκεπτών Ν. Ηρακλείου

Κεφάλαιο 5. Σύγκριση αποτελεσμάτων- συμπεράσματα

5.1 Σύγκριση τουριστικής ζήτησης – Διανουκτερεύσεων Κρήτης-Πελοπονήσου

5.2 Σύγκριση Αφίξεων Κρήτης Πελοπονήσου

5.3 Σύγκριση Πληρότητας Κρήτης Πελοπονήσου

5.4 Σύμπερασματα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

...ένα τοπίο δεν είναι, όπως το αντιλαμβάνονται μερικοί, κάποιο απλώς σύνολο γης, φυτών και υδάτων. Είναι η προβολή της ψυχής ενός λαού επάνω στην ύλη.

Οδυσσέας Ελύτης

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία στόχο έχει την ανάλυση, την ανάδειξη και τη σύγκριση του τουριστικού φαινομένου διαχρονικά στις περιφέρειες Κρήτης και Πελοποννήσου.

Ξέκιναμε, λοιπόν, κάνοντας μια συστηματική ανασκόπηση στη βιβλιογραφία αναδुकνείουμε στα δύο πρώτα κεφάλαια τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά τόσο της Περιφέρειας Κρήτης όσο και της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Αναλούμε εξίσου και για τις δύο περιφέρειες τη συμβολή του τουρισμού τόσο στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου όσο και στην οικονομική ευμάρεια της επικράτειας μέσω της εισροής συναλλάγματος και της μείωσης του ελλείμματος του Ισοζυγίου Πληρωμών αλλά και της ανόδου του ποσοστού απασχόλησης του εργατικού δυναμικού.

Στο 3^ο κεφάλαιο, ανάλουμε την πορεία του τουρισμού διαχρονικά μελετώντας τις τουριστικές υποδομές, την ξενοδοχειακή πληρότητα ανά νομό και τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών.

Στο 4^ο κεφάλαιο, έχουμε κατάγράψει το προφίλ του επισκέπτη της Κρήτης, τα ποσοστά αφίξεων, διανυκτερεύσεων και τις ημέρες διαμονής των τουριστών στο νησί καθώς και το ήδη υπάρχον ξενοδοχειακό δυναμικό αλλά και την διαχρονική εξέλιξη του όπως επίσης και τα διαχρονικά ποσοστά πληρότητας του νησιού τόσο από τους αλλοδαπούς όσο και τους ημεδαπούς.

Κλείνοντας, στο 5^ο κεφάλαιο γίνεται μια ενδέλεχης σύγκριση των τουριστικών ποσοστών αλλά και των γενικότερων στατιστικών τουρισμού μεταξύ των δύο περιφερειών και καταλήγουμε στα γενικά συμπεράσματα της κάτωθι μελέτης.

Εισαγωγή

Ο τουρισμός, ως καταξοχήν διεθνοποιημένη δραστηριότητα, ενσωματώνεται σε συγκεκριμένους κάθε φορά τόπους και συμβάλλει αυτόματα στην τοπική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής στην οποία εφαρμόζεται. Ο τουρισμός αποτελεί την βαριά βιομηχανία της Ελλάδας και συνεισφέρει πολλαπλά στην οικονομία τόσο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό

Ο τουρισμός, εκτός του ότι συμβάλλει σημαντικά στο εθνικό ΑΕΠ όλων των κρατών – μελών, αν και ο ρόλος και η συμμετοχή του, ως επιχειρηματική δραστηριότητα, διαφέρει πολύ ανάμεσα στα κράτη – μέλη(ΣΕΤΕ 1992),αναμένεται να μπορέσει να συμβάλει όσο το δυνατόν συντομότερα και αποτελεσματικότερα στην ανάπτυξη της κάθε περιφέρειας και τη σύγκλιση των περιφερειών, ώστε να παρασχεθεί μια στέρεη βάση για τη δραστηριότητα της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα.(Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας εξηγούν την μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη αλλά και αναδεικνύουν τα σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης του τουρισμού. Απώτερος στόχος για τη χώρα μας αποτελεί η τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων (φυσικά τοπία, χλωρίδα, πανίδα, μνημεία, πολιτισμός, φιλοξενία κ.λ.π.), στη βάση μιας βιώσιμης και ισόρροπης οικονομικής και τουριστικής ανάπτυξης. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Ο κλάδος του Τουρισμού θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους της ελληνικής οικονομίας κυρίως όσον αφορά τις προοπτικές του καθώς και το ρόλο που καλείται να αναλάβει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας στο άμεσο μέλλον(Νικάκη Μ., Οικονόμου Α.,2011). Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν καταγραφεί (ΕΣΥΕ, ΕΟΤ) η συμμετοχή του Τουρισμού στο ΑΕΠ ανέρχεται πάνω από το 9%, ενώ στους άδηλους πόρους η συμμετοχή είναι άνω του 31%, συμβάλλοντας έτσι στην κάλυψη του εμπορικού ελλείμματος με ποσοστό κατά 34%. Παράλληλα έχει εκτιμηθεί ότι ο τουρισμός καταναλώνει προϊόντα άλλων παραγωγικών κλάδων σε ποσοστό 16% επί του ΑΕΠ. Κατά κοινή ομολογία πάντως όλων των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, η συμμετοχή του Τουρισμού στην εθνική οικονομία δεν έχει καταγραφεί και είναι κατά πολύ υψηλότερη.(www.eot.gr) Μεταξύ των οικονομικών

κλάδων που συνδέονται με τον τουριστικό τομέα, ο ξενοδοχειακός κατέχει τη σημαντικότερη θέση στην τουριστική υποδομή (Νικάκη Μ., Οικονόμου Α.,2011).

Η σημερινή εικόνα και τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι: Ανάλογα με την περιοχή και τα χαρακτηριστικά της, τα ξενοδοχεία διακρίνονται σε αστικά, τα οποία είναι εγκατεστημένα στα αστικά κέντρα και λειτουργούν σε δωδεκάμηνη βάση και στα εποχιακής λειτουργίας ξενοδοχεία, τα οποία είναι γεωγραφικά διάσπαρτα στην ευρύτερη περιφέρεια και στην συντριπτική τους πλειοψηφία βρίσκονται σε παραθαλάσσιες και κυρίως νησιωτικές περιοχές. Διαφορετικά χαρακτηριστικά τόσο όσον αφορά στη δομή λειτουργίας τους όσο και στην οικονομική τους απόδοση, παρατηρούνται στις ξενοδοχειακές μονάδες, που είναι εγκατεστημένες σε περιοχές με διαφορετική τουριστική δραστηριότητα. Πρόκειται για τις περιοχές εκείνες όπου ο τουρισμός αποτελεί το μείζον τμήμα της οικονομικής βάσης και οι οποίες αποκαλούνται ως “κορεσμένες” και ως “Περιοχές Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης”.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 70% του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας βρίσκεται συγκεντρωμένο στις παραπάνω περιοχές.(Πατσουράτης Β.Α, 2002) Στην Ελλάδα στο άμεσο παρελθόν τα ξενοδοχεία κατατάσσονταν μεταξύ έξι διαφορετικών κατηγοριών μόνο με κριτήρια που είχαν σχέση με την κατασκευή τους και όχι με την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. (www.eot.gr)

Η υλοποίηση αυτού του συστήματος κατάταξης των ξενοδοχειακών μονάδων εκτιμάται ότι προσέδωσε μια νέα και περισσότερο πραγματική εικόνα στην ξενοδοχειακή υποδομή με οφέλη τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τους επιχειρηματίες. Οι αλλαγές αυτές επέφεραν καθοριστικές επιπτώσεις στην τιμολογιακή πολιτική των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που αποτελεί και τον “ακρογωνιαίο λίθο” στην πορεία τους, με δεδομένο το μη ουσιαστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι Πίνακες των ελάχιστων τιμών που εκδίδονται κάθε χρόνο από τον ΕΟΤ σε συνεργασία με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας. Η τιμολογιακή πολιτική που ακολουθεί ο κάθε επιχειρηματίας καθορίζεται κύρια από τη διαπραγματευτική ικανότητα της εκάστοτε ξενοδοχειακής επιχείρησης με βάση το προϊόν που εμπορεύεται, την οικονομική της κατάσταση, τη χώρα προέλευσης της πελατείας της και γενικότερα τους μακροπρόθεσμους στόχους που θέτει στον τομέα των συνεργασιών με τους

τουριστικούς πράκτορες (Tour Operators), που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας της ελληνικής ξενοδοχειακής αγοράς. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002) Παράλληλα το ύψος στο οποίο διαμορφώνεται συνήθως η τιμή του “πακέτου” διακοπών είναι συνάρτηση διαφόρων παραγόντων, όπως της εποχής στην οποία επιθυμεί να ταξιδέψει ο ενδιαφερόμενος (περίοδος τουριστικής αιχμής ή όχι), του χρόνου όπου ο ενδιαφερόμενος αποφασίζει να προγραμματίσει τις διακοπές του, καθώς και της τουριστικής κίνησης που επικρατεί στην χώρα προορισμού σε συνδυασμό με την πληρότητα του ξενοδοχείου που επιλέγει.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας με βάση τον οποίο διαμορφώνεται η τιμολογιακή πολιτική που ακολουθείται τα τελευταία χρόνια, είναι η δυναμική την οποία έχει ο ελληνικός προορισμός στις διεθνείς αγορές. (Πατσουράτης Β.Α, 2002) Αυτό σημαίνει ότι λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το επίπεδο των υποδομών, το είδος των καταλυμάτων, η απόσταση από τις χώρες προέλευσης, η διαφημιστική προβολή και οι δημόσιες σχέσεις, το είδος του τουρισμού που προωθείται αλλά και η ισοτιμία μεταξύ του νομίσματος της χώρας προέλευσης (π.χ. δολάριο) και του ευρώ καθώς και η διαφορά του κατά κεφαλή εισοδήματος των χωρών της Ε.Ε. και Ελλάδας.

Κεφάλαιο 1.

Ο ρόλος του Τουρισμού για την οικονομική ανάπτυξη της ελληνικής περιφέρειας

1.1 Ο Τουρισμός στην Ελλάδα

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού σε σχέση με το προσφερόμενο προϊόν, συνοψίζονται στα παρακάτω:

- *Μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων.* Σε όλη την αλυσίδα που προσφέρει το τουριστικό προϊόν δραστηριοποιείται ένας μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων (ξενοδοχεία, ταξιδιωτικά γραφεία, τουριστικοί πράκτορες, αεροπορικές εταιρίες κλπ). Το γεγονός αυτό από την μια πλευρά δίνει μια πλατειά επιλογή στον τουρίστα από την άλλη όμως οδηγεί σε έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων, γεγονός που περιορίζει τα περιθώρια κέρδους. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)
- *Η τουριστική βιομηχανία παρά το διεθνές της χαρακτήρα χαρακτηρίζεται ως εύθραυστη.* Μεταξύ των λόγων που συμβάλλουν σε αυτό περιλαμβάνονται:
 - ο μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων
 - το γεγονός ότι το τουριστικό προϊόν έχει το στοιχείο της μόδας και της φθαρτότητας
 - η αδυναμία πρόβλεψης της τουριστικής ζήτησης
 - η εποχικότητα που χαρακτηρίζει το τουριστικό προϊόν.

Τα χαρακτηριστικά αυτά σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες ωθούν σε μεγάλη θνησιμότητα των επιχειρήσεων του κλάδου.

Κάθετη ενοποίηση. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται συγχωνεύσεις και εξαγορές μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων με στόχο την κάθετη ενοποίηση των επιχειρήσεων του κλάδου. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές στον ξενοδοχειακό κλάδο μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχία των ξενοδοχειακών μονάδων στη χώρα μας. Όσον αφορά τα δεδομένα της Ελλάδας οι Διευθύνσεις και οι Διοικήσεις των ξενοδοχείων αποφασίζουν να συγχωνευθούν με άλλες μονάδες ή αλυσίδες για να αυξήσουν τη διείσδυσή τους σε διαφορετικές αγορές, ή για να δημιουργήσουν υπεραξία για τους μετόχους τους –εφόσον είναι εισηγμένες στο

Χρηματιστήριο(Ετήσια Βραβεία ΞΕΕ 2006,2006).Η ενοποίηση αυτή δίνει την δυνατότητα της προσφοράς από ένα προμηθευτή ολόκληρου ή μεγάλου μέρους του φάσματος των υπηρεσιών που απαρτίζουν το τουριστικό πακέτο. Με άλλα λόγια η κάθετη ενοποίηση επιτρέπει την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας, οι οποίες οδηγούν στην μείωση του κόστους προσφοράς του τουριστικού πακέτου, αλλά και στη συγκέντρωση της αγοράς σε μικρό αριθμό επιχειρήσεων(Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

- *Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και διαδικασιών στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.* Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις τουριστικές υπηρεσίες βελτιώνει την παραγωγικότητά τους, συνεπώς μειώνει το κόστος παραγωγής και βοηθά στην καλύτερη οργάνωση και διοίκηση σε όλα τα επίπεδα της τουριστικής επιχείρησης (Πατσουράτης, 2000).

Όσον αφορά την χώρα μας, η ελληνική τουριστική βιομηχανία αποτελείται από μεγάλο αριθμό μικρών επιχειρήσεων οι περισσότερες από τις οποίες έχουν οικογενειακό χαρακτήρα και λειτουργούν σε εποχιακή βάση(Ετήσια Βραβεία ΞΕΕ 2006,2006).Ο κατακερματισμός του κλάδου οδηγεί στην ανεπαρκή οργάνωση του σε θέματα ανταγωνισμού, στον προγραμματισμό ανάπτυξης, στην προβολή του τουριστικού προϊόντος, στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, στη χάραξη μακροχρόνιας στρατηγικής κ.α. Όπως διαπιστώνεται και σε μελέτη του ΙΤΕΠ, το μικρό μέγεθος των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων δεν τους επιτρέπει να αξιοποιήσουν πλήρως τις νέες τεχνολογίες, τόσο σε επίπεδο οργάνωσης όσο και επικοινωνίας. Τα τελευταία χρόνια ένας αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων που ήταν κρατικής ιδιοκτησίας πέρασε σε ιδιωτική ιδιοκτησία (ξενοδοχεία, καζίνο κλπ). Στόχος της τουριστικής πολιτικής είναι ο έλεγχος της ανάπτυξης και επέκτασης του κλάδου προκειμένου να συγκρατηθεί η άναρχη επέκταση που σημειώθηκε στις δεκαετίες του 1970 και 1980 (Πατσουράτης, 2002).

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- *Εξάρτηση από το διεθνή τουρισμό* ο οποίος αντιπροσωπεύει το 77% περίπου των συνολικών διανυκτερεύσεων (ΣΕΤΕ ,1995)
- *Εποχικότητα.* Περισσότερο από το 60% των αφίξεων/ διανυκτερεύσεων πραγματοποιείται μεταξύ των μηνών Ιουνίου και Σεπτεμβρίου (ΣΕΤΕ,1995)

- *Μη ισόρροπη κατανομή της τουριστικής ανάπτυξης.* Συγκεκριμένα, οι τέσσερις κυριότεροι προορισμοί, Αθήνα, Ρόδος, Κρήτη και Κέρκυρα απορροφούν περίπου το 65% των συνολικών διανυκτερεύσεων (ΣΕΤΕ, 1995)
- *Έλλειψη κατάλληλης υποδομής* στους περισσότερους τουριστικούς προορισμούς καθώς επίσης και ανεπάρκεια ειδικευμένου προσωπικού (ΣΕΤΕ, 1995).

1.2 Η Συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία

Μεταξύ των πλέον σημαντικών βιομηχανιών, με ταχείς ρυθμούς αύξησης του κύκλου εργασιών του, κατατάσσεται ο τουρισμός σήμερα και με ουσιαστική συμβολή στην άνοδο του εθνικού εισοδήματος, στην αύξηση της απασχόλησης και στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ειδικά σε χώρες με έντονη τουριστική κίνηση από το εξωτερικό, όπως είναι η Ελλάδα, ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην εισροή συναλλάγματος και στη μείωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Πληρωμών. (Πατσουράτης Β.Α, 2002)

Παραδοσιακά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της χώρας μας είναι ελλειμματικό. (Πατσουράτης Β.Α, 2002).

Αντίθετα, το ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών είναι πάντα πλεονασματικό και καλύπτει ένα μέρος του ελλείμματος.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τον παρακάτω πίνακα τα έσοδα από τον τουρισμό, έστω και με τα υποεκτιμημένα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, κατέχουν το πρώτο μερίδιο στο σύνολο των συναλλαγματικών εσόδων της χώρας και ακολουθούν τα έσοδα από εξαγωγές βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων. Μεταξύ των διαφόρων πηγών συναλλάγματος, τα έσοδα από τον τουρισμό είχαν την πιο γρήγορη άνοδο την περίοδο 1990-2000, όπως προκύπτει από τον Πίνακα 1.1. Αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι από το 1997 η Τράπεζα της Ελλάδος υιοθέτησε νέα μέθοδο υπολογισμού του τουριστικού συναλλάγματος που εισέρχεται στη χώρα και τα νέα στοιχεία, που σε σύγκριση με τα παλαιά είναι σαφώς μεγαλύτερα, εκτιμάται ότι βρίσκονται πιο κοντά στην πραγματικότητα (Πατσουράτης, 2002).

Έτος	Σύνολο Εξαγωγών		Βιοτεχνικών και Βιομηχανικών Προϊόντων		Σύνολο άδηλων Πόρων		Τουρισμός	
	Ποσό	Δείκτης	Ποσό	Δείκτης	Ποσό	Δείκτης	Ποσό	Δείκτης
1990	6365	100,0	3441	100,0	13041	100,0	2587	100,0
1991	6797	106,8	3321	96,5	15354	117,7	2567	99,2
1992	6009	94,4	3108	90,3	17265	132,4	3272	126,5
1993	5034	79,0	2429	70,6	17023	131,3	3335	128,9
1994	5219	81,9	2426	70,5	18767	143,9	3905	150,9
1995	5783	90,9	3075	89,4	20770	159,3	4136	159,9
1996	5770	90,6	2916	84,7	20444	156,8	3723	143,9
1997	6428	101,0	-	-	18928	145,1	5151 (3772)*	199,1
1998	6672	104,8	-	-	20929	160,5	6188 (5186)*	239,2
1999	8559	134,5	-	-	26250	201,3	8782	337,3
2000	10201	160,3	-	-	-	-	9221	356,4

* Παλαιές εκτιμήσεις της Τράπεζας Ελλάδος

Πίνακας 1.1: Συναλλαγματικά έσοδα της Ελλάδας (σε εκατ. δολάρια) Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΟΤ.

Όσον αφορά τη συμβολή του τουρισμού (με την ευρεία έννοια) στα μεγέθη και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, ενδεικτικά είναι και τα συμπεράσματα μελέτης του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, σύμφωνα με την οποία:

- Στην περίοδο 1980-1997 η αύξηση της απασχόλησης στην τουριστική οικονομία ήταν 87%, έναντι μόνον 9,2% της συνολικής απασχόλησης
- η δε συνεισφορά του τουρισμού στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν 53%.

Οι εντυπωσιακές αυτές διαφορές δεν αποτελούν έκπληξη, αν αναλογισθεί κανείς ότι:

- Η τουριστική οικονομία, δηλαδή το σύνολο της προστιθέμενης αξίας που προσδιορίζεται άμεσα και έμμεσα από την τουριστική ζήτηση, κυμαίνεται σήμερα στο 18% -20% του ΑΕΠ (σε σύγκριση με 3% που ήταν το 1960).
- Στην Ελλάδα το τουριστικό συνάλλαγμα είναι 2,5 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα από τις βιομηχανικές εξαγωγές και 1,8 φορές μεγαλύτερο από τη συνολική αξία των εξαγωγών.
- Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στην οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων 20 ετών ήταν 12 περίπου φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της βιομηχανίας.
- Ο Τουρισμός έχει προκαλέσει το σύνολο σχεδόν της βελτίωσης της κατανομής του περιφερειακού εισοδήματος τα τελευταία 20-30 χρόνια.

Ενδεικτικός για τη σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία είναι και ο πίνακας που ακολουθεί.

Πίνακας 1: Σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία

	Ελλάδα	Ευρωπαϊκή Ένωση
• Συμβολή στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (2003)	15%	11,78%
• Συμβολή στην απασχόληση (2003)	17,38%	12,62%
• Συμβολή στις επενδύσεις (1999)	22,3%	15,8%
• Συμβολή στην εισροή συναλλάγματος (2000) εκατ. δολ.	9.221	
• Μερίδιο στον Ευρωπαϊκό τουρισμό (1998)		
– Αφίξεις	3,0%	
– Έσοδα	1,7%	
• Μέση ετήσια μεταβολή (1989-1998)		
– Αφίξεις	3,6%	
– Έσοδα	7,9%	

• Μερίδιο στο σύνολο των δωματίων της Ε.Ε. (1998)	6,4%	
• Μερίδιο στο σύνολο των κλινών της Ε.Ε. (1998)	6,2%	
• Έσοδα ανά άφιξη (1997) σε δολ. ΗΠΑ	374	665
• Έσοδα ανά άφιξη (2000) σε δολ. ΗΠΑ	704	-

Πηγές: World Tourism Organization, World Travel & Tourism Council

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα 1:

- Οι επενδύσεις που αναλαμβάνονται στον τουρισμό ανέρχονται στο 22,3% του συνόλου των επενδύσεων που αναλαμβάνονται στη χώρα μας. Το αντίστοιχο μερίδιο για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 15,8% (1999).
- Το ισοζύγιο του τουρισμού για τη χώρα μας είναι θετικό και τα συνολικά συναλλαγματικά έσοδα από αυτή την πηγή ανήλθαν το 2000 σε 9.221 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ.
- Η χώρα μας δέχθηκε το 1998 το 3% του συνόλου των τουριστών της Ευρώπης και βρέθηκε στη 12^η θέση μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών. Σύμφωνα με πιο πρόσφατα στοιχεία, η Ελλάδα κατέχει σήμερα την 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των τουριστικών αφίξεων, καθώς δέχθηκε περίπου 13 εκατ. επισκέπτες το 2004.
- Το μερίδιό της χώρας μας στα συνολικά ευρωπαϊκά τουριστικά έσοδα ανέρχεται σε 1,7% και κατέχει την δέκατη τέταρτη θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (1998).
- Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης, την περίοδο 1989-1998 ήταν για τα έσοδα 7,9% και για τις αφίξεις 3,6%.
- Τα έσοδα ανά άφιξη ανήλθαν για την Ελλάδα το 1997 σε 374 δολ. ΗΠΑ έναντι 665 δολ. ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Παυλόπουλος, 2001).

1.2.1 Η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση

Ειδικότερα, όσον αφορά τις επιδράσεις του τουρισμού στην απασχόληση, θα επιμείνουμε στο γεγονός ότι μία αναπτυσσόμενη τουριστική βιομηχανία δημιουργεί, με άμεσο και έμμεσο

τρόπο, νέες θέσεις εργασίας στην οικονομία. Έρευνα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έδειξε ότι ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας για το τμήμα του εργατικού δυναμικού που αποτελεί το «σκληρό πυρήνα» της ανεργίας (νεαρά άτομα, γυναίκες, ανειδίκευτα άτομα, κλπ.) και ότι οι άνεργοι που απορροφούνται από τον τουρισμό προέρχονται κατά 70% από μη τουριστικά επαγγέλματα, γεγονός που δείχνει τη σημασία του τουρισμού ως τομέα απορρόφησης ανέργων. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Πιο συγκεκριμένα, ο τουρισμός :

- Αυξάνει άμεσα την απασχόληση στις επιχειρήσεις που προσφέρουν καταναλωτικές υπηρεσίες τουρισμού, όπως είναι οι αεροπορικές εταιρείες, τα ξενοδοχεία, οι επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων, κλπ.
- Αυξάνει έμμεσα την απασχόληση στους κλάδους που στηρίζουν ή προμηθεύουν τους παραπάνω κλάδους, όπως είναι η γεωργία, μεταποίηση, επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, χρηματοδοτικές επιχειρήσεις, κ.ά.
- Αυξάνει επίσης έμμεσα την απασχόληση στο δημόσιο τομέα στους τομείς που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες (Πατσουράτης, 2002).

Σύμφωνα με μελέτη του ΣΕΤΕ, η αύξηση της απασχόλησης στην τουριστική οικονομία την τελευταία 20ετία ήταν για την Ελλάδα 87%, έναντι 9,2% της συνολικής απασχόλησης και μείωσης 15% στην μεταποίηση.

Τα κύρια σημεία της μελέτης που κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε, συνοψίζονται στα εξής :

- Η συνολική απασχόληση στον τουρισμό κατά το έτος 2000, ήταν περίπου 808.000 άτομα, (18% του συνολικού εργατικού δυναμικού ή με άλλα λόγια, ένας στους πέντε εργαζόμενους της χώρας μας απασχολείται, άμεσα ή έμμεσα, στον τουρισμό). Αναλυτικά: 171.000 εργαζόμενοι στα καταλύματα, 19.000 στα πρακτορεία, 29.000 στις μεταφορές και 35.000 εργαζόμενοι στα συναφή με τον τουρισμό επαγγέλματα. Επίσης, η μερική απασχόληση στον τουρισμό υπολογίστηκε σε 89.000 άτομα και η έμμεση απασχόληση σε 464.000 άτομα.

- Η απασχόληση που προκαλείται από τον τουρισμό πορεύεται κατ' αναλογία με την εξέλιξη των δυναμικοτήτων της κλασικού τύπου ξενοδοχίας και τη σχέση αυτής με τα μεγέθη των βοηθητικών καταλυμάτων. Για κάθε 100 ξενοδοχειακές κλίνες, δημιουργούνται 16 θέσεις απασχόλησης, ενώ για κάθε 100 κλίνες σε βοηθητικά καταλύματα, προκύπτουν 6.
- Συσχετίζοντας τη μεταβολή της τουριστικής ζήτησης με τα μεγέθη της απασχόλησης, συμπεραίνουμε ότι μέχρι το 2010, ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει τουλάχιστον 150.000 νέες θέσεις απασχόλησης, καλύπτοντας περίπου το 35% του σημερινού αριθμού ανέργων (ΣΕΤΕ, 2003).

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, το γεγονός ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του WTTC , αργά αλλά σταθερά, η σχέση του μεγέθους απασχόλησης στην τουριστική οικονομία προς την άμεση απασχόληση στον Τουρισμό, διευρύνεται από 2.64 το 1997 σε περίπου 3.0 το 2010. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε θέση άμεσης απασχόλησης στον τουρισμό δημιουργούνται επιπλέον, τουλάχιστον 2,6 έως 3 θέσεις απασχόλησης στην οικονομία γενικά (WTTC, 2003).

Εξετάζοντας την πολύπλευρη συμβολή του τουριστικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, θα πρέπει να επισημανθεί η σπουδαία συμβολή του στην περιφερειακή ανάπτυξη.

1.3 Ο Ρόλος του Τουρισμού στη Περιφερειακή Ανάπτυξη

Όπως έχει αποδειχθεί, η τουριστική ανάπτυξη είναι ένα από τα πιο αποτελεσματικά εργαλεία για τις περιφέρειες και τις χώρες που προσπαθούν να θέσουν προτεραιότητες για τη μελλοντική τους ανάπτυξη. Μέσα στις προτεραιότητες αυτές περιλαμβάνονται οικονομικά οφέλη όπως η δημιουργία και διανομή εισοδήματος με κοινωνικά αποτελέσματα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Η ανάγκη για ολοκληρωμένο σχεδιασμό κάνουν ζωτική την ανάγκη να έχουμε μία συνολική προσέγγιση στον τουριστικό σχεδιασμό. Η αρμονική ανάπτυξη της τουριστικής προσφοράς

και ζήτησης είναι ένα βασικό στοιχείο. Έτσι, ο φυσικός, οικονομικός και κοινωνικός σχεδιασμός ενσωματώνονται στη διαδικασία του γενικού τουριστικού σχεδίου.

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου αποτελεί η διερεύνηση του ρόλου του τουρισμού στην ανάπτυξη των περιφερειών, ενώ στην συνέχεια γίνεται αναφορά στη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ και την Περιφερειακή Ανάπτυξη. Παρουσιάζονται οικονομικά στοιχεία και στη συνέχεια εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο συμβάλει η τουριστική πολιτική στην περιφερειακή ανάπτυξη, ενώ γίνεται αναφορά και στην αντίστοιχη συμβολή του τουριστικού σχεδιασμού στην περιφερειακή ανάπτυξη. (Πατσουράτης Β.Α, 2002)

Ο τουρισμός, όπως έχει αποδειχθεί κάτω από ορισμένες συνθήκες, μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης για πολλές περιφέρειες αναπτυσσόμενων, κυρίως, χωρών. Αυτό αποδίδεται στην ιδιαίτερη φύση του τουρισμού που έχει ως δραστηριότητα να αναπτύσσεται, κατά κύριο λόγο, σε περιφερειακό επίπεδο και στη δυναμική που διαθέτει να ενεργοποιεί την αναπτυξιακή διαδικασία, προκαλώντας θετικές οικονομικές επιπτώσεις στην παραγωγική βάση της περιφερειακής οικονομίας.

Η αποκεντρωμένη δομή του τουρισμού είναι ιδιαίτερα φανερή στην περίπτωση της Ελλάδας της οποίας η «πολυνησιακή» της μορφή, η γεωγραφική κατανομή των πολιτιστικών της πόρων και των φυσικών της στοιχείων σε ολόκληρο τον εθνικό χώρο αποτελούν την «πρώτη ύλη» της τουριστικής βιομηχανίας. Η δομή αυτή καθιστά τον τουρισμό μια κατεξοχήν οικονομική δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με την περιφερειακή ανάπτυξη (Λαγός, 1998).

Μεταξύ των ευεργετικών επιπτώσεων του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη, σημαντική είναι, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η συμβολή του στην απασχόληση. Ο τουρισμός συμβάλλει στην συγκράτηση του πληθυσμού στην περιφέρεια με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας τόσο στις τουριστικές μονάδες, όσο και στις λοιπές παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες που δρουν συμπληρωματικά στο τουριστικό κύκλωμα (ΣΕΤΕ, 1992).

Για κάθε θέση άμεσης απασχόλησης στον τουριστικό τομέα δημιουργείται σχεδόν άλλη μια στην οικονομία συνολικά. Η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (838.250

θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 19,1% των απασχολουμένων (4.382.000) κατά το 2005. Με βάση την παραγωγικότητα του τουριστικού τομέα ανά άφιξη, για κάθε περίπου 30 αφίξεις, δημιουργείται 1 θέση εργασίας στον τουρισμό, που σημαίνει 1,9 θέσεις εργασίας στο σύνολο της τουριστικής οικονομίας. (Πατσουράτης Β.Α, 2002)

Έτσι, κατά το 2006 που σημειώθηκε αύξηση των αφίξεων κατά 7,45% (επιπλέον 953.471 αφίξεις), και με την παραδοχή ότι η παραγωγικότητα ανά άφιξη διατηρείται σταθερή, εκτιμάται ότι δημιουργήθηκαν περί τις 31.780 νέες θέσεις εργασίας. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί περίπου στο 6,8% των ανέργων του 2005.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των θέσεων εργασίας στον τουριστικό τομέα είναι ότι αυτές σε σημαντικό ποσοστό καταλαμβάνονται από γυναίκες, νέους, οικονομικούς μετανάστες, καθώς και άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εξειδίκευσης. Το γεγονός αυτό οφείλεται στον υψηλό βαθμό εποχικής απασχόλησης και στις ευέλικτες συνθήκες εργασίας. Η ευελιξία αυτή του εργατικού δυναμικού πρέπει ωστόσο να συνοδεύεται από κατάλληλα μέτρα για την ασφάλεια της θέσης εργασίας και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του. Αυτό το χαρακτηριστικό συνάδει ιδιαίτερα με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει ως στόχο να ενισχύσει και να ωφελήσει τις κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών.

Η δημογραφική εξέλιξη των περιφερειών του ελλαδικού χώρου αποδεικνύει έμπρακτα ότι στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές, όχι μόνο συγκρατείται ο πληθυσμός τους αλλά δέχονται και ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό εποχιακών εργατών από την υπόλοιπη χώρα (Λαγός, 1998)

Πέραν από τη συμβολή του τουρισμού στον τομέα της απασχόλησης, ιδιαίτερη αξία έχει και η αναφορά στις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού και η συμβολή τους στη αύξηση των εισοδημάτων. Αν χαρακτηρίσουμε σαν αρχική τουριστική δαπάνη το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιεί ο τουρίστας για την αγορά τουριστικών υπηρεσιών στον τόπο των διακοπών του, έχει παρατηρηθεί ότι τα χρήματα της δαπάνης αυτής περνούν στη συνέχεια από πολλά χέρια δημιουργώντας ταυτόχρονα εισόδημα. Ως αποτέλεσμα ο αγρότης βρίσκει μια διευρυμένη αγορά για τα προϊόντα του με τα οποία εφοδιάζει ξενοδοχεία και εστιατόρια, ο βιοτέχνης βρίσκει μια ποσοτικά διευρυμένη αγορά για την διοχέτευση των

προϊόντων του, ενώ παράλληλα βρίσκει πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης η οικοτεχνία που στηρίζει συμπληρωματικά το εισόδημα αρκετών αγροτικών οικογενειών. (Λαγός, 1998)

Επίσης, αναπτύσσεται ένα τοπικό δίκτυο μεταφορών για τη διακίνηση τουριστών και αγαθών τουριστικής κατανάλωσης, ενώ και η οικοδομική δραστηριότητα έχει άμεσες και θετικές επιπτώσεις σε μια σειρά από επαγγέλματα.

Εν κατακλείδι, το αυξημένο διαθέσιμο εισόδημα όλων των κοινωνικών τάξεων που προαναφέρθηκαν διευρύνει την κατανάλωση δημιουργώντας νέες πολλαπλασιαστικές επιδράσεις, ενώ παράλληλα η τουριστική ανάπτυξη γίνεται αιτία αυξημένης ροής μεταβιβαστικών πληρωμών από την πλευρά του κράτους προς την εκάστοτε περιοχή (ΣΕΤΕ, 1993).

1.3.1 Η συμβολή του τουρισμού στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν

Η ανάπτυξη του τουρισμού και της τουριστικής οικονομίας συμβάλλουν τόσο στο ΑΕΠ όσο και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης –της μεγαλύτερης διεθνώς τουριστικής δύναμης– ο τουρισμός συμβάλλει με 11,78% στο ΑΕΠ και η τουριστική οικονομία συμβάλλει με 12,62% στην συνολική απασχόληση.

Στην Ελλάδα, τα αντίστοιχα ποσοστά εμφανίζονται να είναι αρκετά πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (των 15 χωρών). Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.3 η χώρα μας βρίσκεται στην 3η υψηλότερη θέση της κατάταξης με 15% συμμετοχή στο ΑΕΠ και στην 2η θέση με 17,38 % συμβολή στην απασχόληση (WTTC, 2003).

Ιδιαίτερη αξία έχουν και τα συμπεράσματα της μελέτης του ΙΤΕΠ για το μέγεθος και τη δυναμική του τουριστικού τομέα. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έρευνα, η πρώτη σημαντική διαπίστωση που αναδύεται από την μελέτη των στοιχείων είναι η ισχυρή δυναμική που χαρακτηρίζει τον τουρισμό.

Το 1960 η συμμετοχή του στην διαμόρφωση του μεγέθους του ΑΕΠ ήταν μόλις 2,9% έναντι 18,4% που έφθασε το 1997. Η αύξηση αυτή κατά 6,3 φορές του μεριδίου του τουριστικού ΑΕΠ στο συνολικό ΑΕΠ, συγκρίνεται με αύξηση μόνο κατά 1,8 φορές του μεριδίου της μεταποίησης και κατά 1,5 φορές του μεριδίου του εμπορίου.

Η δεύτερη σημαντική διαπίστωση είναι η διάρκεια που χαρακτηρίζει την διαπιστωθείσα δυναμική του κλάδου. Σε αντίθεση με τους κλάδους υλικής παραγωγής, ο τουρισμός διατήρησε καθ' όλη την περίοδο 1960-1997 τον δυναμισμό του, και μάλιστα με ρυθμό αυξανόμενο, αν η αξιολόγηση γίνει με κριτήριο την συμβολή στην μεταβολή του ΑΕΠ.

- Κατά την εικοσαετή περίοδο 1960-1980 ο τουρισμός συνέβαλε κατά 14,8% στην διαμόρφωση της μεταβολής του ΑΕΠ, έναντι 20,7% της μεταποίησης, 31,4% του συνόλου της δευτερογενούς παραγωγής και 25,4% του αγροτικού τομέα. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Υπενθυμίζεται ότι κλάδοι υλικής παραγωγής εκκινούν το 1960 με σχετικά υψηλά μερίδια στο ΑΕΠ. Κατά την επόμενη περίοδο 1980-1997 η μεν συμβολή του αγροτικού τομέα γίνεται αρνητική, του δε δευτερογενούς μειώνεται σε 20,4% (έναντι 31,4% της προηγούμενης εικοσαετίας).

Πίνακας 2: Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ

Ε.Ε (των 15 χωρών)	Ο Τουρισμός ως ποσοστό του ΑΕΠ	Η τουριστική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης
Ισπανία	18,38	20,11
Πορτογαλία	15,40	16,96
ΕΛΛΑΔΑ	15,00	17,38
Αυστρία	14,85	16,77
Λουξεμβούργο	12,42	14,54
Γαλλία	12,30	13,94
Φιλανδία	11,49	12,01
Ιταλία	11,36	12,20
Ηνωμένο Βασίλειο	10,87	10,22
Βέλγιο	10,25	11,03
Γερμανία	9,88	10,78
Ολλανδία	9,81	9,65
Δανία	8,74	8,81
Ιρλανδία	8,53	7,68
Σουηδία	7,52	7,22

Πηγή: WTTC (2003)

Η συνεισφορά του τουρισμού αυξάνεται από 14,8% σε 53,2%, ενώ της μεταποίησης η συνεισφορά περιορίζεται στο πενήντο 4,6%. Το 1/2 της συνολικά δημιουργηθείσας προστιθέμενης αξίας κατά την δύσκολη περίοδο 1980-1997 προήλθε από τον τουρισμό (Παυλόπουλος, 1999).

Όλα τα παραπάνω, έρχονται να επιβεβαιώσουν τη σημασία του τουρισμού για τη χώρα μας, αναδεικνύοντάς τον ως έναν από τους πλέον δυναμικούς τομείς που η περαιτέρω ανάπτυξη του κατατάσσεται στις υψηλής προτεραιότητας κυβερνητικές πολιτικές.

Από τη σύγκριση των προαναφερομένων μεγεθών με τα αντίστοιχα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε.-25 διαπιστώνουμε ότι η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ και την απασχόληση στην Ελλάδα το 2006 ήταν από τις υψηλότερες, μετά την Ισπανία (ΑΕΠ: 17,8%, Απασχόληση: 19,1%), την Πορτογαλία (ΑΕΠ: 15,5%, Απασχόληση: 17,7%), την Κύπρο (ΑΕΠ: 23,3%, Απασχόληση: 29,7%), την Αυστρία (ΑΕΠ: 16,6%, Απασχόληση: 19,1%) και την Κροατία (ΑΕΠ: 20,1%, Απασχόληση: 23,1%).

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, στο τέλος του 2007, η Ελλάδα διέθετε 9.207 ξενοδοχειακές μονάδες με 700.933 κλίνες, παρουσιάζοντας περίπου σταθερή διαχρονική αύξηση κατά την τελευταία δεκαετία. Από άποψη συγκέντρωσης μονάδων-κλινών αλλά και ποιοτική (τάξεις, κλίμακα μονάδων) παρατηρούνται σημαντικές περιφερειακές (γεωγραφικές) ανισότητες. Οι περισσότερες κλίνες συγκεντρώνονται, κατά φθίνουσα σειρά, στην Κρήτη, τα Δωδεκάνησα, τη Μακεδονία, τη Στερεά Ελλάδα (μαζί με την Αττική), τα Ιόνια Νησιά, την Πελοπόννησο και τις Κυκλάδες. (www.eot.gr)

Οι κύριες αφετηρίες των τουριστικών ρευμάτων προς την Ελλάδα παραμένουν οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Επίσης ο βαθμός προτίμησης για την Ελλάδα των τουριστών με προέλευση τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, είναι υψηλότερος έναντι των λοιπών ευρωπαϊκών μεσογειακών χωρών (www.kathimerini.gr).

Κεφάλαιο 2.

Η Συμβολή του Τουρισμού στην Περιφερειακή Ανάπτυξη της Ελλάδας

Γενικά

Η τουριστική πολιτική, για να είναι αποτελεσματική σε επίπεδο περιφέρειας, θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τον κατάλληλο σχεδιασμό, ο οποίος με τη σειρά του απαιτείται να μην έχει εμμονή στην ιεραρχία των κλιμάκων και να φροντίζει για την αντιστοιχία στόχων και μέσων.

Για το σκοπό αυτό απαραίτητο είναι:

- να αποτελείται από ένα σύνολο στρατηγικών στόχων, που θα είναι ευέλικτοι και προσαρμόσιμοι στις αλλαγές της πραγματικότητας, καθώς τα προβλήματα μεταβάλλονται διαχρονικά
- οι στόχοι του να είναι ρεαλιστικοί και σαφείς
- να έχει και τη συμμετοχή και των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων
- να είναι αποκεντρωμένος.

Στο περιφερειακό επίπεδο, οι στόχοι πρέπει να είναι περισσότερο συγκεκριμένοι και να λαμβάνουν υπόψη τους πόρους κάθε περιοχής, χωρίς να αποτελούν αντιγραφή του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης που χρησιμοποιήθηκε σε άλλη περιοχή, γιατί δεν θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της συγκεκριμένης περιοχής. (Λαγός, 1998)

Συγκεκριμένα μπορεί να συντελέσει στο:

- Να δοθούν κίνητρα, να εξασφαλιστεί η απόδοση των εγκαταστάσεων και να μεταβληθεί ο δαπανηρός χαρακτήρας τους, για την προσέλκυση των επενδυτών.
- Να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες που θα επιτρέψουν στις περιφέρειες αυτόνομη συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Η χάραξη και εφαρμογή μιας ρεαλιστικής περιφερειακής πολιτικής εκ μέρους των πολιτικών εξουσιών είναι σημαντική προϋπόθεση για να παραχθεί στην περιφέρεια τουριστικό προϊόν που να είναι αυτό που ζητούν να αγοράσουν οι επισκέπτες, ξένοι και ντόπιοι, για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ή επιθυμίες τους.

Ο τουρισμός χωρίς επενδύσεις δεν μπορεί να υπάρξει. Χρειάζεται όμως παράλληλη επενδυτική δραστηριότητα στις δημόσιες επενδύσεις, για την εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής και στις επενδύσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας, απαραίτητες για την εκτέλεση έργων τουριστικής υποδομής (Inskoop,1991).

2.1. Η Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη είναι το νοτιότερο άκρο της Ευρώπης στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πέντε θαλασσών. Σημείο συνάντησης διαφορετικών λαών, χωνευτήρι πανάρχαιων και ετερόκλητων πολιτισμών των αιώνων.

Η Κρήτη αποτελεί ένα μοναδικό κράμα στοιχείων από την δημιουργική αφομοίωση των πολυποίκιλων πολιτισμικών μορφών σε ένα εκπληκτικής ομορφιάς φυσικό πλαίσιο. Φυσικά και ανθρώπινα στοιχεία σε μια ανεπανάληπτη αρμονία, πλάθουν ένα ζωντανό μύθο. Ιστορικές στιγμές διαφορετικές κρίκος της ίδιας αδιάσπαστης αλυσίδας που συνδέει το μακρινό μυστηριακό παρελθόν με το ζωντανό παρόν. Εκεί γεννήθηκε ο Δίας και πολλοί άλλοι θεοί του Αρχαιοελληνικού Δωδεκάθεου. Εκεί για πρώτη φορά η Ευρώπη ακούει να την φωνάζουν με το όνομα της. Εκεί γεννήθηκε και μεγαλούργησε ο Μινωικός Πολιτισμός, ένας από τους σημαντικότερους στην παγκόσμια ιστορία. (Λαγός, 1998)

Με ιστορία που χάνεται στα βάθη του χρόνου και της ανθρώπινης μνήμης, από την εποχή του Δια και της Ευρώπης και την εποχή του Ομήρου μέχρι την Ενετοκρατία και τους Νεότερους Χρόνους με τους αγώνες για την ελευθερία και την ένωση με την Ελλάδα, η Κρήτη πρωταγωνιστεί και δεσπόζει στην ιστορία της Μεσογείου, στην ιστορία της Ελλάδας. Με ξεχωριστή παρουσία ανέκαθεν στις Τέχνες, στον Πολιτισμό, στο Εμπόριο.

Σήμερα η Κρήτη είναι μία από τις σημαντικότερες Περιφέρειες της χώρας και ένας ολοκληρωμένος τουριστικός προορισμός, που προσελκύει εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο, ξένους και έλληνες. Προσφέρει έναν σπάνιο συνδυασμό θάλασσας, ενδοχώρας και ορεινών όγκων, ενώ οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες της είναι από τις καλύτερες και πληρέστερες της Ευρώπης (www.hhf.gr, 2012) .

Αναλυτικότερα, η Περιφέρεια Κρήτης αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων κι έχει έδρα το Ηράκλειο, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 8.335 χμ² και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Κρήτης ανέρχεται σε 621.340 κατοίκους (απογραφή 2011) που είναι το 5,64% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι σχεδόν διπλάσιος από τον ρυθμό αύξησης του πληθυσμού της χώρας στην εξαετία 93-98 (2,58% έναντι 1,56%). Η πληθυσμιακή πυκνότητα της περιφέρειας Κρήτης είναι μικρότερη της αντίστοιχης εθνικής (67,5 έναντι 79,7 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο).

2.1.1 Ο τουρισμός στην Περιφέρεια Κρήτης

Ιστορική αναδρομή

Η ανάπτυξη του τουρισμού της Κρήτης ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού, ο οποίος ξεκινά στη δεκαετία του 1930, σαν οργανωμένος περιηγητικός τουρισμός, με αποκλειστικό σκοπό την επίσκεψη των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων, και πιο εντατικά το 1960 όπως προαναφέρθηκε.

Στα πλαίσια αυτά, ο κύριος πόλος έλξης ήταν η Ακρόπολις των Αθηνών για την επίσκεψη της οποίας οι περιηγητές έφταναν με πλοία στο λιμάνι του Πειραιά. Ανάλογα με το πρόγραμμα, προβλέπονταν επισκέψεις με επίγεια μεταφορά στο Σούνιο, στους Δελφούς, στην Ελευσίνα ή και στις Μυκήνες. Μεγαλύτεροι περίπλοες προέβλεπαν επισκέψεις στην Αρχαία Ολυμπία και σε άλλους σημαντικούς αρχαιολογικούς προορισμούς, μεταξύ των οποίων ήταν και αυτός της Κνωσού, όπου έφταναν μέσω του λιμένα του Ηρακλείου. (ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης, 2003)

Από τον περιορισμένο και επιλεκτικό περιηγητικό ή μορφωτικό – εκπαιδευτικό τουρισμό, όπως αυτός ονομάζεται σήμερα, ο τουρισμός της Κρήτης μετεξελίχθηκε όπως ο Ελληνικός αλλά και ο Μεσογειακός σε μαζικό και προσανατολισμένο, κυρίως για τις θερινές διακοπές των κατοίκων της Βόρειας Ευρώπης, με κυρίαρχα στοιχεία την αναζήτηση του ήλιου, τη διασκέδαση, τη συντροφικότητα, την ανάπαυση κ.α. Η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών τουριστικών προορισμών (μεταξύ αυτών και της Κρήτης) ακολούθησε αυτό το πρότυπο το οποίο, κατ' αρχήν απαιτούσε την ύπαρξη:

- Σημαντικών αρχαιολογικών χώρων (Κνωσός, Φαιστός)
- Ιδιαίτερων φυσικών ή αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών
- Ευκολία πρόσβασης, συνήθως από θαλάσσης.

Λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού στην Κρήτη

Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στην Κρήτη είναι:

- Το κλίμα – Οι καιρικές συνθήκες: Στα πλαίσια της ανάπτυξης μαζικού τουρισμού θερινών διακοπών, ο καιρός αποτελεί σημαντικό παράγοντα. Από την άποψη αυτή η Κρήτη διαθέτει ένα από τα ευνοϊκότερα κλίματα
- στην Ελλάδα. Το καλοκαίρι στην Κρήτη είναι σχετικά δροσερό, χωρίς να υπάρχει αφόρητη ζέστη, ενώ ο χειμώνας αργεί να κάνει την εμφάνιση του, αλλά και όταν εμφανίζεται είναι αρκετά ήπιος. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)
- Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία: Τα αρχαιολογικά αξιοθέατα του νησιού απετέλεσαν το εφαλτήριο της ανάπτυξης του τουρισμού, στην πρώτη περιηγητική του φάση. Σήμερα στην Κρήτη υπάρχουν 24 κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι, 242 μνημεία διαφόρων ιστορικών εποχών και 88 χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί.
- Φυσική ομορφιά: Ο ταξιδιώτης που θα επισκεφθεί την Κρήτη, θα έχει την τύχη να συναντήσει σε αυτή μοναδικά μνημεία της φύσης, όπως το Φαράγγι της Σαμαριάς, το Ελαφονήσι, καθώς και το μοναδικό στην Ευρώπη παρθένο φοινικόδασος του Βαΐ. Σημαντικό στοιχείο για την προσέλευση κυρίως των ξένων επισκεπτών του νησιού είναι, επίσης, οι πεντακάθαρες και βραβευμένες παραλίες του. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι πολλές παραλίες της Κρήτης έχουν διακριθεί με τη «γαλάζια σημαία», βραβείο που επιβεβαιώνει την καθαρότητα και την αρτιότητα τους όσο αφορά τις παρεχόμενες σε αυτές υπηρεσίες προς τους λουόμενους.
- Κρητική Φιλοξενία – Κρητική Διατροφή: Το νησί της Κρήτης έχει άρρηκτα συνδεθεί με το στοιχείο της φιλοξενίας. Πέρα, όμως από την κρητική φιλοξενία, η Κρήτη φημίζεται για τις διατροφικές συνήθειες των κατοίκων της. Η κρητική διατροφή έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς έλληνες και ξένους επιστήμονες και έχει πολλάκις συζητηθεί σε πολλά διεθνή συνέδρια (Νικάκη, Οικονόμου, 2011).

Αξιολόγηση υφιστάμενων τουριστικών πόρων

Τα ισχυρά σημεία του Κρητικού τουρισμού

Επιγραμματικά, τα ισχυρά σημεία του κρητικού τουρισμού θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως εξής:

- Είναι ο μεγαλύτερος και σημαντικότερος τουριστικός προορισμός της Ελλάδος.
- Είναι το μεγαλύτερο σε έκταση και πληθυσμό νησί της Ελλάδος, και διαθέτει τη μεγαλύτερη νησιωτική ακτογραμμή.
- Διαθέτει κάποιους από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους με σημαντικά μεγάλο αριθμό επισκεπτών σε αυτούς.
- Σημαντικά μνημεία της φύσης.
- Αφθονία και ποικιλομορφία φυσικών πόρων.
- Ευρύτατη παραγωγή προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα
- Εξαιρετικά εύκρατο και ευνοϊκό για την ανάπτυξη του τουρισμού κλίμα.
- Ιδιαίτερη πολιτισμική και ιστορική παράδοση και συμβολή στην παγκόσμια ιστορία και στον πολιτισμό.
- Δύο από τα μεγαλύτερα διεθνή αεροδρόμια και λιμάνια της χώρας (Ηρακλείου, Χανίων), και πυκνό οδικό δίκτυο στο οποίο περιλαμβάνεται και ο Βόρειος Οδικός Άξονας που είναι μέρος του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου.
- Ικανοποίηση των τουριστών από τις διακοπές τους στην Κρήτη.
- Υψηλές επαναληπτικές επιλογές των προορισμών του νησιού, οι οποίες υποδηλώνουν υψηλή πίστη (customer loyalty) των τουριστών στους προορισμούς αυτούς, με 41% να έχουν ξανά επισκεφθεί το νησί στο παρελθόν, 3,5 φορές κατά μέσο όρο, και με 21 % να την έχουν επισκεφθεί, πάλι, τον προηγούμενο χρόνο (ICAP, 2001).

Τα λιγότερο ισχυρά σημεία του Κρητικού τουρισμού

Η Κρήτη, όπως, και όλοι οι τουριστικοί προορισμοί της Ελλάδας, παρουσιάζει κάποια ελαττώματα από τα οποία τα σημαντικότερα είναι:

- Πολύ μεγάλη συγκέντρωση ης τουριστικής δραστηριότητας, περίπου τα 4/5 του συνόλου, στο Βόρειο τμήμα του νησιού, κατά μήκος του Βόρειου Οδικού Άξονα.
- Μεγάλη συγκέντρωση των μεταφορικών και ξενοδοχειακών υποδομών στο Βόρειο τμήμα του νησιού.

- Ανάλογη συγκέντρωση των χρηματοδοτήσεων των οδικών δικτύων στο Βόρειο Άξονα, με 56 δις δρχ. χρηματοδοτήσεις την περίοδο 1994 – 1999 (Β΄ ΚΠΣ) στον άξονα αυτό, 13 δις δρχ. στους κάθετους οδικούς άξονες που οδηγούν από το Βόρειο άξονα προς την ενδοχώρα και το Νότιο Τμήμα του νησιού και 2,8 δις δρχ. στο Νότιο Οδικό Άξονα. Οι δαπάνες στο Βόρειο άξονα είναι απαραίτητες για ένα τμήμα του νησιού που αντιπροσωπεύει τα 4/5 του τουρισμού και τα 3/4 του πληθυσμού. Οι δαπάνες για τους κάθετους και το νότιο άξονα δεν είναι επαρκείς στα πλαίσια μιας μεγαλύτερης διασποράς της τουριστικής ανάπτυξης. (www.ypes.gr)
- Δυσανάλογα μεγάλη επιβάρυνση του αεροδρομίου του Ηρακλείου με τα 3/4 του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων τουριστών, γεγονός που σημαίνει ότι εξυπηρετεί και τους όμορους νομούς, ενώ το αεροδρόμιο των Χανίων εξυπηρετεί κυρίως τους τουρίστες του ίδιου του νομού.
- Η μέση ικανοποίηση των τουριστών, όσον αφορά τα αεροδρόμια και το οδικό δίκτυο είναι μειωμένη, κατά 20% - 35%, σε σχέση με την ικανοποίηση για τα ξενοδοχεία, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη φιλοξενία το φυσικό περιβάλλον και τον καιρό.
- Η μικρότερη ικανοποίηση είναι για τα σήματα και τις κατευθύνσεις στους δρόμους. Αναλογικά πολύ χαμηλότερη ικανοποίηση υπάρχει όσον αφορά τις τουριστικές πληροφορίες.
- Ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές, εξοπλισμό και συναφείς υπηρεσίες
- Το πιο αδύνατο σημείο αφορά την περιβαλλοντική φροντίδα, με ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της παρουσίας απορριμμάτων και σκουπιδιών στους κοινόχρηστους χώρους. Το σημείο αυτό αποτελούσε τη μεγαλύτερη κατηγορία αρνητικών εκπλήξεων πέραν οποιωνδήποτε προσδοκιών, που περιέγραψαν οι τουρίστες του δείγματος (15% του συνόλου των αρνητικών εκπλήξεων). Το ποσοστό αυτό ανεβαίνει μεταξύ των Γερμανών τουριστών, της σημαντικότερης κατηγορίας τουριστών του νησιού σε ποσοστό 21% και είναι ακόμη υψηλότερο για τους Αυστριακούς.
- Αδυναμίες οργάνωσης και λειτουργίας επιμέρους τουριστικών κλάδων που οδηγούν σε χαμηλής ποιότητας τουριστικό προϊόν.

2.1.2. Η συμβολή του τουρισμού στην Περιφέρεια Κρήτης

Η ανάπτυξη του τουρισμού της Κρήτης ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού, ο οποίος ξεκινάει στη δεκαετία του '30, σαν οργανωμένος περιηγητικός τουρισμός, με αποκλειστικό σκοπό την επίσκεψη των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων. Από τον περιορισμένο και επιλεκτικό περιηγητικό ή μορφωτικό - εκπαιδευτικό τουρισμό, όπως αυτός ονομάζεται σήμερα, ο τουρισμός της Κρήτης μετεξελίχθηκε όπως γενικότερα ο Ελληνικός τουρισμός, αλλά και ο Μεσογειακός τουρισμός, σε μαζικό και προσανατολισμένο, κυρίως, προς τις θερινές διακοπές των Βορειοευρωπαίων(ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης, 2003).

Ο τουρισμός ειδικότερα αποτελεί για την Κρήτη ένα δυναμικό παράγοντα που εδώ και μερικές δεκαετίες στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη. Τη δυναμική αυτή παρουσία του τουρισμού στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνει η ευρεία συμμετοχή του στην διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος και η μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση ευκαιριών απασχόλησης, όχι μόνο για τον ντόπιο πληθυσμό, αλλά και σε εργατικό δυναμικό άλλων περιοχών της χώρας. (www.ypes.gr)

Τα τελευταία χρόνια το νησί το επισκέπτονται περίπου δύομισι εκατομμύρια τουρίστες (Ποιότητα έρευνα τουρισμού για την Κρήτη. Πολυτεχνείο Κρήτης,2007) .

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών συγκεντρώνεται κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού γεγονός που έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στις περιοχές αυτές. Το περιβάλλον αντιμετωπίζει όντως προβλήματα λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, ωστόσο αυτό δεν οφείλεται στην τουριστική δραστηριότητα, αλλά στον άναρχο και απρογραμματιστό τρόπο ανάπτυξής της (Σωτηριάδης, 1995).

Η νέα εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων, ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Το κρητικό τουριστικό προϊόν στρέφεται με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού

προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου(Ποιότητα έρευνα τουρισμού για την Κρήτη. Πολυτεχνείο Κρήτης,2007). Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός κ.λ.π.) βοηθούν στην ανάπτυξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του νησιού καθώς είναι περιβαλλοντικά φιλικές και δεν λαμβάνουν εντατική μορφή.

Η Περιφέρεια Κρήτης εμφάνισε ραγδαία τουριστική ανάπτυξη, η οποία σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδος συντελέστηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έπαιξε η εθνική πολιτική που από τα τέλη της δεκαετίας του '70 ενθάρρυνε την τουριστική ανάπτυξη με σειρά οικονομικών ενισχύσεων που χορηγήθηκαν σε επιχειρήσεις για τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων. Ο ήλιος, η θάλασσα και οι παραλίες αποδείχθηκαν οι πρώτοι ισχυροί πόλοι έλξης αλλοδαπών τουριστών για την Κρήτη, δημιουργώντας την εικόνα ενός προορισμού μαζικού τουρισμού (Βαρβαρέσος Σ. και Σωτηριάδης Μ., 2002).

- Είναι γεγονός ότι μέχρι σήμερα το σημαντικότερο ποσοτικά τμήμα της τουριστικής αγοράς στην Περιφέρεια Κρήτης αποτελεί ο τουρισμός διακοπών, ο οποίος βασίζεται στα 4s(sea, sun, sand, sex). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η αμφισβήτηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού και η αλλαγή των προτιμήσεων των τουριστών προς περισσότερο ενεργητικές διακοπές, συνέβαλλε στην αναζήτηση και στην σταδιακή ανάπτυξη νέων εναλλακτικών και περισσότερο ήπιων και ενεργητικών μορφών τουρισμού. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Η τάση αυτή της ζήτησης αποτελεί μία νέα πραγματικότητα για τη διεθνή τουριστική προσφορά, η οποία για να την αντιμετωπίσει τείνει να εξειδικεύσει και να επεκτείνει τα τουριστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες της. Για την αντιμετώπιση με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτών των νέων συνθηκών η Περιφέρεια Κρήτης οφείλει να υιοθετήσει το σχέδιο της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης.

- Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην εναρμόνιση των στρατηγικών στόχων και μέσω των τουριστικής ανάπτυξης με βάση τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Περιφέρειας το οποίο

λαμβάνει υπόψη, τους περιορισμούς (οικολογικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς κ.λ.π.) του τόπου υποδοχής με στόχο τη βιωσιμότητα και τη διατηρησιμότητα του τουριστικού προϊόντος (τουριστικών πόρων). Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται περιβαλλοντικά φιλικές και επομένως πιο βιώσιμες από τον μαζικό τουρισμό. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Η συγκροτημένη βιώσιμη ανάπτυξη με τη βοήθεια εργαλείων όπως αυτό της φέρουσας ικανότητας για τον τουρισμό (Sustainable Development) πρέπει να αποτελεί την κατευθυντήρια πολιτική, καθώς παράλληλα με την επιδιωκόμενη προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (προϋπόθεση ύπαρξης και ιδιαίτερα του τουρισμού) επιτυγχάνεται ταυτόχρονα η συνέχιση και του περιβάλλοντος (Pargrairis, 1992).

Οι ανάγκες της σύγχρονης τουριστικής ζήτησης οδηγούν στην ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης και προώθησης ενός πλέγματος εναλλακτικών μορφών τουρισμού που αφορούν τον αγροτουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό, τον τουρισμό περιπέτειας κ.α.

Το τουριστικό προϊόν είναι από την φύση του ένα σύνθετο προϊόν στην παραγωγή και προσφορά του οποίου εμπλέκονται πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους κλάδοι της οικονομίας. Στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος συμβάλ-λουν φυσικοί πόροι, ανθρωπίνι πόροι, τα μέσα επικοινωνίας και μεταφορών, τα ξενοδοχεία και κάθε είδους καταλύματα, τα εστιατόρια, οι εγκαταστάσεις αναψυχής και αθλοπαιδιών, τα ταξιδιωτικά γραφεία, τα γραφεία πληροφόρησης του κοινού, τα γραφεία ενοικίασεως αυτοκινήτων, οι ξεναγοί, οι διερμηνείς, τα κρουαζιερόπλοια, οι εταιρείες ενοικίασης σκαφών, κ.α. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το τουριστικό προϊόν συντίθεται από μείγμα αγαθών, υπηρεσιών, αλλά και φυσικών στοιχείων, καθώς και ότι ο τουρισμός εξαρτάται και από την αποτελεσματικότητά ενός αριθμού άλλων τομέων, οι οποίοι του προσφέρουν εισροές – κλειδιά για την παραγωγική διαδικασία. (Λαγός, 2005)

Στον τομέα του τουρισμού ως (αγοραία ή συνολική) ζήτηση θεωρείται η ποσότητα των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών που τα άτομα θέλουν και μπορούν να αγοράσουν σε συγκεκριμένες τιμές, σε δεδομένη αγορά και δεδομένο χρόνο. Τα άτομα καλούνται να λάβουν μια σειρά αποφάσεων σχετικά με το αν θα κάνουν τελικά διακοπές ή όχι, τι τύπο και

διάρκεια θα έχουν οι διακοπές τους, ποιο προορισμό θα επιλέξουν κλπ. κάτω από ορισμένους περιορισμούς. Οι πιο σημαντικοί μεταξύ των παραγόντων που επηρεάζουν τα άτομα στις αποφάσεις που σχετίζονται με τις διακοπές τους είναι: το εισόδημα, ο διαθέσιμος ελεύθερος χρόνος, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το συγκριτικό επίπεδο τιμών μεταξύ των διαφόρων προορισμών, οι κλιματικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτούς, οι τάσεις της μόδας, καθώς και τα χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής (Λαγός, 2005). Σε οικονομικούς όρους τα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Η μεταβολή της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος επηρεάζεται σημαντικά τόσο από τις μεταβολές που πραγματοποιούνται στην τιμή του, όσο και από αυτές που συμβαίνουν στο εισόδημα του τουρίστα – καταναλωτή.
- Η εμφάνιση νέων και ειδικών μορφών τουρισμού έχει οδηγήσει στην τμηματο-ποίηση της αγοράς, που στόχο έχει να προσεγγίσει περισσότερο τον τουρίστα/ καταναλωτή και να ικανοποιήσει καλύτερα συγκεκριμένες ανάγκες και επιθυμίες του.
- Το τουριστικό προϊόν ακολουθώντας την τάση της διεθνοποίησης των οικονομιών πήρε τα τελευταία χρόνια περισσότερο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα. Έτσι εισήλθαν στην αγορά νέα προϊόντα και νέοι τουριστικοί προορισμοί, που μέχρι πρόσφατα δεν είχαν προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού.
- Στην περίπτωση του τουριστικού προϊόντος, ο καταναλωτής μετακινείται στον τόπο προσφοράς του προϊόντος, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει με τα άλλα προϊόντα που μεταφέρονται σε μικρή απόσταση από τον τόπο κατοικίας του καταναλωτή. (Λαγός, 2005)
- Οι καταναλωτές του τουριστικού προϊόντος είναι ξένοι. Οι κυβερνήσεις λοιπόν των χωρών υποδοχής είναι λιγότερο ευαίσθητες σε διάφορες πολιτικές που έχουν «αντιλαϊκό» χαρακτήρα. Για παράδειγμα, επιβάλλουν φόρους πιο εύκολα στο τουριστικό προϊόν αφού δεν φοβούνται το πολιτικό κόστος που συνεπάγεται αυτή η πολιτική, επειδή οι τουρίστες δεν ψηφίζουν, όπως κάνουν οι ντόπιοι φορολογούμενοι. Το γεγονός αυτό εξηγεί γιατί οι κυβερνήσεις αποτυγχάνουν να συνειδητοποιήσουν το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται αυτή η πολιτική αφού οδηγεί σε λιγότερους τουρίστες, απώλεια θέσεων εργασίας και κλείσιμο ντόπιων επιχειρήσεων. (Λαγός, 2005)
- Ο τουρίστας δεν γνωρίζει εκ των προτέρων την ποιότητα των υπηρεσιών που θα του προσφερθεί. Αυτή εξαρτάται από την ποιότητα όλου του φάσματος των υπηρεσιών που θα έχει. Αν σε ένα στάδιο του φάσματος του πακέτου των υπηρεσιών η ποιότητα είναι

χαμηλή, τότε μπορεί αυτό το γεγονός να επηρεάσει τη γενική εκτίμηση του τουρίστα για ολόκληρο το πακέτο. Ο τουρίστας δημιουργεί προσδοκίες με βάση τις πληροφορίες που συλλέγει. Στο τέλος του ταξιδιού «κάνει λογαριασμό» κατά πόσο ικανοποιήθηκαν ή όχι οι προσδοκίες του και αξιολογεί τη σχέση τιμής – ποιότητας. (Λαγός, 2005)

Η μικροοικονομική ορίζει ότι η ζήτηση είναι *η δύναμη που ενεργοποιεί την επιχειρηματική δραστηριότητα για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που απαιτούνται για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών, με αντάλλαγμα την κατάλληλη αμοιβή*. Τα άτομα καταναλωτές λειτουργούν ορθολογικά κι έτσι πριν από κάθε αγορά κάνουν υπολογισμούς για το όφελος που θα αποκομίσουν από την κατανάλωση ενός συγκεκριμένου προϊόντος. Η οικονομική προσέγγιση εισάγει την έννοια της *ελαστικότητας*, που μετράει το βαθμό αντίδρασης της εξαρτημένης μεταβλητής (ζητούμενη ποσότητα), που οφείλεται σε ποσοστιαία μεταβολή της δεδομένης ανεξάρτητης μεταβλητής (τιμή τουριστικού προϊόντος). Η *τουριστική ζήτηση* μπορεί να οριστεί ως η ποσότητα ενός τουριστικού προϊόντος που ένα σύνολο ατόμων μπορεί και θέλει να αγοράσει σε δεδομένη χρονική περίοδο (Λαγός, 2005). Καθοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη συνολική τουριστική ζήτηση είναι:

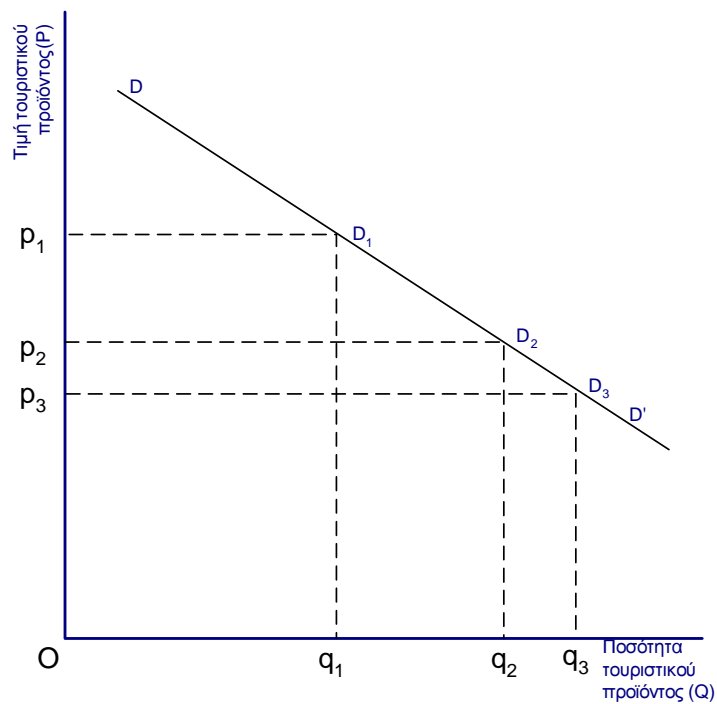
- α) η τιμή του τουριστικού προϊόντος,
- β) οι τιμές όλων των άλλων προϊόντων,
- γ) το ατομικό διαθέσιμο εισόδημα των αγοραστών και
- δ) οι επιθυμίες, οι συνήθειες και οι προτιμήσεις των τουριστών.

Ειδικότερα, όταν η τιμή ενός προϊόντος αυξάνει, τότε μειώνεται η ζήτηση γι' αυτό. Επίσης, αναλόγως την περίπτωση, οι καταναλωτές μπορεί να αποφασίσουν να μειώσουν τα έξοδα για τουρισμό, προκειμένου να αγοράσουν άλλα καταναλωτικά αγαθά. Η ζήτηση για τουρισμό εξαρτάται, επιπλέον, από τις μεταβολές στα εισοδήματα και όταν αυξάνονται τα προσωπικά εισοδήματα, έχει αποδειχθεί ότι αυξάνει και η τουριστική ζήτηση. Τέλος οι αλλαγές στις επιθυμίες και τις προτιμήσεις επηρεάζει καθοριστικά την τουριστική ζήτηση.

Σύμφωνα με το νόμο της τουριστικής ζήτησης, η συνήθης σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας ενός τουριστικού προϊόντος είναι αντίστροφη. Αυτό σημαίνει ότι όταν αυξάνει η τιμή του τουριστικού προϊόντος μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα, καθώς και το

αντίθετο (με την προϋπόθεση ότι οι υπόλοιποι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τη ζήτηση παραμένουν σταθεροί – *ceteris paribus*). (Λαγός, 2005)

Ο Νόμος της τουριστικής ζήτησης

Πηγή: Λαγός (2005)

Η σχέση μεταξύ της ζητούμενης ποσότητας ενός τουριστικού προϊόντος και της τιμής του διατυπώνεται από το Νόμο της Τουριστικής Ζήτησης. Η καμπύλη ζήτησης έχει κατερχόμενη (αρνητική) κλίση.

Η τουριστική ζήτηση χαρακτηρίζεται από 3 συνιστώσες: α) *την πραγματική ή αποτελεσματική ζήτηση*, που αναφέρεται στα άτομα που επιθυμούν και μπορούν να ταξιδέψουν σε διάφορους προορισμούς, κάνοντας χρήση των προσφερομένων αγαθών και υπηρεσιών β) *τη δυνατή ή προσδοκώμενη ζήτηση*, που περιλαμβάνει τα άτομα που επιθυμούν, αλλά δεν μπορούν να ταξιδέψουν λόγω χρονικών ή χρηματικών περιορισμών και γ) *την αναβληθείσα τουριστική ζήτηση*, που περιλαμβάνει τα άτομα που μπορούν, αλλά δεν ταξιδεύουν είτε λόγω άγνοιας των ευκαιριών, είτε λόγω έλλειψης διευκολύνσεων (Λαγός, 2005). Ειδικότερα, όταν η ζήτηση των τουριστικών προϊόντων προέρχεται από το σύνολο των τουριστών τότε έχουμε την *αγοραία ή συνολική τουριστική ζήτηση*, που εκφράζει το σύνολο των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών που τα άτομα θέλουν και μπορούν να αγοράσουν σε συγκεκριμένες τιμές, σε δεδομένη αγορά και δεδομένο χρόνο. Όταν η ζήτηση των προϊόντων προέρχεται από έναν τουρίστα, τότε έχουμε την ατομική τουριστική ζήτηση. Επιπλέον, η τουριστική ζήτηση διακρίνεται α) *σε ζήτηση προερχόμενη από τα νοικοκυριά* (καταναλωτική ζήτηση, που εκφράζεται με την αγορά μεμονωμένων τουρ. πακέτων) β) *σε ζήτηση προερχόμενη από το δημόσιο* (καταναλωτική και επενδυτική, που σκοπό έχει την παροχή δημόσιων τουριστικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των τουριστών) και γ) *σε ζήτηση προερχόμενη από τις επιχειρήσεις* που ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσα στο τουρ. κύκλωμα (πρακτορεία ταξιδιών, γραφεία ενοικίασης οχημάτων) (Λαγός, 2005). Οι δυο πρώτες μορφές είναι τμήμα της τελικής ζήτησης, ενώ η τρίτη ενδιάμεση εισροή στην παραγωγική δραστηριότητα.

Η τουριστική ζήτηση καθορίζεται από ένα πλήθος οικονομικών, κοινωνικών, ψυχολογικών, κοινωνιολογικών, δημογραφικών, θεσμικών, πολιτικών, πολιτιστικών, εξωτερικών και τεχνολογικών παραγόντων. Αυτοί οι παράγοντες με τη σειρά τους προσδιορίζονται από μια σειρά επιμέρους μεταβλητών. Ανάμεσα στις κυριότερες μεταβλητές που επηρεάζουν τη ζήτηση είναι: Τα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των τουριστών, τα κίνητρά τους, το διαθέσιμο εισόδημα, ο διαθέσιμος χρόνος και η χώρα προέλευσης τους. Επίσης οι προσδοκίες των τουριστών, η άποψή τους για τον προορισμό που θα επιλέξουν και ο βαθμός της ικανοποίησης μετά το ταξίδι.

Ακόμα είναι σημαντικές μεταβλητές οι τιμές των τουριστικών προϊόντων, ο αριθμός των τουριστών που επιλέγουν ένα μέρος, η διάρκεια της παραμονής τους, η απόσταση μεταξύ των

χωρών, τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται, ο τύπος του καταλύματος που επιλέγεται και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι η μορφή τουρισμού που τελικά επιλέγει ένας τουρίστας έχει σχέση με τα διάφορα πρότυπα καταναλωτικής και ταξιδιωτικής συμπεριφοράς. Θα πρέπει επίσης να πούμε ότι η τουριστική ζήτηση προκύπτει ως το αποτέλεσμα δράσης πολλών παραγόντων που έχουν σχέση τόσο με τον τόπο προέλευσης των τουριστών, όσο και με τον τόπο προορισμού. Οι πρώτοι ονομάζονται παράγοντες ώθησης και οι δεύτεροι παράγοντες έλξης. Μια άλλη κατηγορία παραγόντων σχετίζεται με τα εμπόδια και τους περιορισμούς που υπάρχουν στην τουριστική δραστηριότητα. (Λαγός, 2005)

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης είναι Α) η *ετερογένεια*, με την έννοια ότι διαφορετικοί παραγωγικοί κλάδοι εμπλέκονται στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας. Β) η *εποχικότητα*, γ) η *ελαστικότητα* (αυτό που φαίνεται τελικά να ισχύει είναι ότι η τουριστική ζήτηση είναι κατά κανόνα ελαστική ως προς το εισόδημα και σχετικά ανελαστική ως προς την τιμή). Δ) η *εναισθησία*, με την έννοια ότι η ζήτηση για τουρισμό επηρεάζεται από τη μόδα και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε έναν προορισμό. Ε) η *σταθερά αυξητική τάση* που οφείλεται σε διάφορους παράγοντες (εισόδημα, ειρήνη, ευημερία). (Λαγός, 2005)

Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, πρέπει να εφαρμοστεί μία πολιτική η οποία να εκτείνεται όχι μόνο στην Κρήτη αλλά και σε όλη τη χώρα, να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, ο οποίος αντέχει και στις αξίες και στην αισθητική και στον χρόνο. Μια πολιτική που χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος.

2.3.Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η Πελοπόννησος είναι η μεγαλύτερη χερσόνησος της Ελλάδας της οποίας το βορειοανατολικό τμήμα χωρίζεται από τη Στερεά Ελλάδα με τον Ισθμό της Κορίνθου. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου καταλαμβάνει το νότιο τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Αποτελείται από τους νομούς Κορινθίας, Αργολίδος, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας και έχει έδρα την Τρίπολη, Πρωτεύουσα του νομού Αρκαδίας. Βρέχεται δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, βορειοανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 15.490 χμ² και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας, με χαρακτηριστικό της μορφολογίας της τους μεγάλους ορεινούς όγκους (www.discover-peloponnisos.gr).

2.3.1. Ο τουρισμός στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η ιδιαίτερος γραφική Πελοπόννησος, σφύζοντας από αναρίθμητα σημεία πολυποίκιλου ενδιαφέροντος, αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές περιοχές της Ελλάδας, ελκύνοντας μεγάλο αριθμό τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Λόγω του πολυσχιδούς χαρακτήρα της Πελοποννήσου, σε όλο το γεωγραφικό διαμέρισμα, θα μπορέσετε να βρείτε το θέρετρο που συμφωνήσει απόλυτα με τις επιθυμίες, τα γούστα και τις ανάγκες σας. Κοσμικές παραθαλάσσιες κωμοπόλεις και γραφικά ακροβολισμένα χωριά αδημονούν να σας φιλοξενήσουν στις θερινές ή στις χειμερινές σας διακοπές προσφέροντας εντυπωσιακά αξιοθέατα, ενδιαφέροντα μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους καθώς και εκθαμβωτικές παραλίες και επιβλητικά βουνά ιδανικά για παιχνίδια και αθλήματα (www.hhf.gr).

Για τη σύνθεση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Πελοποννήσου υπάρχουν οι εξής δυνατότητες διαθέσιμες προς ανάπτυξη και όφελος της περιφερειακής ανάπτυξης:

Προβλέπεται η δημιουργία μιας περιοχής ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης στο Νομό Μεσσηνίας. Το έργο αυτό συνίσταται στην προγραμματισμένη δημιουργία ενός νέου ποιοτικού και προσανατολισμένου σε ειδικές μορφές τουριστικού προορισμού που θα αποτελεί από μόνος του μια νέα τοπική αγορά υψηλής στάθμης.

Αν και η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται για τον έντονο ορεινό ανάγλυφο χαρακτήρα της, δεν έχουν γίνει επενδύσεις σε υποδομές χειμερινών αθλημάτων.

Στην περιφέρεια υπάρχουν λιμενικές εγκαταστάσεις υποδοχής και σταθμοί ανεφοδιασμού για ιδιωτικά σκάφη αναψυχής. Αυτού του είδους οι υποδομές εντοπίζονται σε όλους τους νομούς. Δεν παρέχουν, όμως, όλες το ίδιο επίπεδο εξυπηρέτησεων. Υπάρχει η ανάγκη αναβάθμισής τους και η δημιουργία νέων.

Μεταξύ των αναξιοποίητων περιοχών είναι: Κοτρώνας - Κοκκάλα στο δυτικό Λακωνικό Κόλπο, Ελίκα - Αρχάγγελος στον ανατολικό Λακωνικό Κόλπο, Γερολιμένας - Βάθεια στη Νοτιοδυτική Λακωνία, Κιτριές στο Μεσσηνιακό Κόλπο, Άγιος Φωκάς - Καστανιά στη Νοτιοανατολική Λακωνία και Μαραθόπολη - Κυπαρισσία - Καλό Νερό στο Ιόνιο (www.infopeloponnisos.gr).

Το τουριστικό προϊόν της περιφέρειας εμφανίζει μικρές τάσεις μείωσης με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής -0,3% κατά την περίοδο 1990-1999. Ο τουρισμός συνέβαλε ως πρόσφατα μόλις κατά 3,3% στη διαμόρφωση του συνολικού Ακαθάριστου Προϊόντος της περιφέρειας.

Λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού στην Πελοπόννησο

Οι αξιόλογοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της πάνω στα οποία έχει βασιστεί η τουριστική της ανάπτυξη. Αυτοί κατατάσσονται ως εξής:

- **Φυσικοί πόροι :**Ακτές. Το μήκος των ακτών που προσφέρονται για κολύμβηση, στο σύνολο της Περιφέρειας (1.200 χλμ) φθάνει τα 333.7 χλμ. ήτοι το 27.8% του συνολικού μήκους της ακτογραμμής. Το μεγαλύτερο σχεδόν μήκος των παραπάνω ακτών χαρακτηρίζονται ως πολύ καλές, ενώ στο σύνολο αυτών οι περισσότερες χαρακτηρίζονται ως άριστες. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν θεσμοθετηθεί 15 περιοχές ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Οι περιοχές αυτές έχουν μεγάλη αισθητική αξία, ενώ προσφέρονται για αναψυχή και ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, με ταυτόχρονη όμως, ανάγκη προστασίας τους. Τα 14 μνημεία φύσης της Περιφέρειας έχουν εξ ορισμού ιδιαίτερη παλαιοντολογική, γεωμορφολογική και ιστορική αξία. Οι 42 βιότοποι CORINE (και 32 υγρότοποι) που έχουν καταμετρηθεί, περιοχές σημαντικές για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν φυσικούς πόλους έλξης επισκεπτών. Κλείνοντας, δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί το σπήλαιο του Διού, στο Νομό Λακωνίας.

- Πολιτιστικοί πόροι: Παραδοσιακοί οικισμοί: ένας μεγάλος αριθμός θεσμοθετημένων παραδοσιακών οικισμών αποτελεί τη βάση ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στη Λακωνική Μάνη.
- Αρχαιολογικοί Χώροι: μνημεία με τεράστια ιστορική αξία όπως η αρχαία Επίδαυρος, οι Μυκήνες, η αρχαία Κόρινθος, η αρχαία Μεσσήνη, η αρχαία Τίρυνθα κ.α. , συνολικά περίπου 60 αρχαιολογικοί είναι οι χώροι που βρίσκονται στην περιφέρεια Πελοποννήσου. Φυσικά δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε τα μουσεία, τα βυζαντινά και μετα-βυζαντινά μνημεία, τα ιστορικά διατηρητέα μνημεία της νεώτερης ιστορίας καθώς και τις διάφορες τοπικές εκδηλώσεις όπως το Φεστιβάλ της Επιδάυρου (ΕΟΤ, 2003).

Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αναφορικά με την υφιστάμενη τουριστική ανάπτυξη, εστιάζονται στα εξής:

- Ισχυρή ιστορική, αρχαιολογική και πολιτισμική κληρονομιά.
- Σημαντικά μνημεία της φύσης.
- Μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας.
- Καλές κλιματολογικές συνθήκες.
- Πολλαπλές επιλογές διαφορετικού τύπου τουριστικών προορισμών.
- Πλούσια ιστορική και λαογραφική παράδοση.
- Γειτνίαση με την μητροπολιτική περιοχή της πρωτεύουσας.
- Δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών προϊόντων.
- Χαμηλοί δείκτες κορεσμού.
- Ακτογραμμή πολλών χιλιομέτρων καθ' όλη την περίμετρο.

Τα μειονεκτήματα/ αδυναμίες της Περιφέρειας αναφορικά με την υφιστάμενη τουριστική ανάπτυξη, επικεντρώνονται στα εξής:

- Συγκριτικά χαμηλό επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Ανεπάρκεια υποστηρικτικών υποδομών αναψυχής (γκολφ, μαρίνες, θεματικά πάρκα).
- Σχετικά χαμηλό επίπεδο τεχνικών υποδομών.
- Ανεπαρκής συντήρηση κι αξιοποίηση χώρων αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Υπερκάλυψη της φέρουσας ικανότητας ορισμένων τουριστικών περιοχών.
- Συγκοινωνιακή απομόνωση των νοτιών άκρων της Περιφέρειας.
- Καθυστέρηση στην εισαγωγή κι εφαρμογή νέων τεχνολογιών δικτυακής υποδομής και e-commerce από επιχειρήσεις και φορείς.
- Ελλείψεις σε ειδικευμένο προσωπικό (EOT, 2003).

2.3.2. Η συμβολή του τουρισμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο στην στρατηγική της Περιφέρειας για την επίτευξη της ανάπτυξης. Η στρατηγική εστιάζεται στον εκσυγχρονισμό των τουριστικών καταλυμάτων και στην αναβάθμιση τους, στην μικρής κλίμακας αύξηση των τουριστικών κλινών σε περιοχές της Περιφέρειας που διαπιστώνεται έλλειψη τέτοιων υποδομών, στην δημιουργία και βελτίωση των υποδομών για την ανάπτυξη θεματικού τουρισμού, στον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση της οργάνωσης των τουριστικών επιχειρήσεων, με την εισαγωγή καινοτομιών και στην απαραίτητη ανάπτυξη των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας, για την υποστήριξη ενός νέου υψηλής ποιότητας τουριστικού προϊόντος. (www.eot.gr)

Όπως απέδειξαν οι Παυλόπουλος και Κουζέλης σε μια ενδελεχή οικονομετρική έρευνα και ανάλυσή τους για την περίοδο 1970 - 1991, η βελτίωση της σχετικής θέσης των ξενοδοχειακών κλινών κατά μια ποσοστιαία μονάδα, προκάλεσε αλυσιδωτά αύξηση του ρυθμού μεταβολής του κατά κεφαλή εισοδήματος κατά 0,042 εκατοστιαίες μονάδες, μείωση της ανεργίας κατά 0,0022 εκατοστιαίες μονάδες και αύξηση του πληθυσμού κατά 0,01 εκατοστιαίες μονάδες.

Έτσι, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό τόσο στην οικονομική πρόοδο του πληθυσμού, δηλαδή την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και τη μείωση της ανεργίας, όσο και στη συγκράτηση του πληθυσμού στην περιφέρεια, βοηθώντας έτσι στην ανάσχεση του κλίματος αστυφιλίας των δεκαετιών '50 – '70 της χώρας μας. Με δεδομένο λοιπόν ότι η αναπτυξιακή κατεύθυνση της Περιφέρειας Πελοποννήσου τείνει προς την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων με διεύρυνση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας. (www.eot.gr)

Για την εξυπηρέτηση / εφαρμογή της στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας θα υλοποιηθούν δράσεις ανάδειξης και αξιοποίησης των πολιτιστικών και φυσικών πόρων της Περιφέρειας, οι οποίες με την παράλληλη οδική και θαλάσσια διασύνδεσή τους, αλλά και με ορθολογικά σχεδιασμένη και εφαρμοσμένη προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, θα δημιουργήσει ικανή τουριστική κίνηση μεγαλύτερης διάρκειας, όγκου και ποιότητας, στηριζόμενη κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, με αποτέλεσμα την προσέλκυση ιδιωτικών τουριστικών επενδύσεων, για διεύρυνση και αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών υποδομών της Περιφέρειας, τόσο σε τουριστικά καταλύματα, όσο και σε λοιπές τουριστικές υποδομές.

Το μεγαλύτερο μέρος των παρεμβάσεων προβλέπεται να πραγματοποιηθούν στην Νότια Πελοπόννησο (Μεσσηνία & Λακωνία), η οποία μέχρι σήμερα δεν έχει αναπτύξει την ανάλογη τουριστική δραστηριότητα, παρά την ύπαρξη αξιόλογων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ενώ παράλληλα δράσεις εξυγίανσης και ορθολογικής διαχείρισης των τουριστικών δραστηριοτήτων απαιτούνται και στην υπόλοιπη Περιφέρεια όπου έχει να επιδείξει μία σχετικά αξιόλογη αλλά «γηρασμένη» και φθίνουσα τουριστική δραστηριότητα.

- Για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στον τομέα του Τουρισμού, του οποίου η ανάπτυξη όπως έχει αναφερθεί είναι ο κυρίαρχος στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας, απαιτείται ο εκσυγχρονισμός και η υψηλού επιπέδου οργάνωση και λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες μέχρι σήμερα λειτουργούν στα πλαίσια της παραδοσιακής / οικογενειακής δομής και οργάνωσης, με αποτέλεσμα την χαμηλή ανταγωνιστικότητα τους και την φθίνουσα οικονομική τους εξέλιξη. (Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., 2002)

Για την αναδιοργάνωση της λειτουργίας τους απαιτείται έντονη παρέμβαση και ενίσχυση της εισαγωγής και εφαρμογής καινοτομικών διαδικασιών λειτουργίας και οργάνωσής τους, έτσι ώστε να επιτύχουν στο άμεσο μέλλον υψηλού επιπέδου τουριστικές υπηρεσίες με αυξημένη απόδοση γι' αυτές.

Ως εκ τούτου προβλέπεται να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων κυρίως, τουριστικών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα μέσα από καινοτομικές ενέργειες και όχι αποκλειστικά από έργα υποδομής. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες τέτοιου είδους δράσεις, όπως:

- ανάπτυξη συστημάτων ηλεκτρονικού εμπορίου και ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων (EDI),
- δικτύωση με εσωτερικά και διεθνή επιχειρηματικά και επικοινωνιακά δίκτυα,
- διασύνδεση με internet και intranet,
- ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας και περιβαλλοντικών ελέγχων (συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής των ξενοδοχείων σε συστήματα κατάταξης με αστέρια)
- συνεργασίες και συμπράξεις,
- διασύνδεση, συμπράξεις, ανάπτυξη δικτύων μεταξύ υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων στην κατεύθυνση παροχής πιο ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος,
- εξειδίκευση σε νέες μορφές τουρισμού και εμπλουτισμός του προϊόντος κ.λπ.

Πρόσφατη μελέτη τουρισμού της RIPE καταλήγει ότι ο τουρισμός συμβάλλει θετικά και με διαρκώς αυξανόμενο ρυθμό στην αύξηση του ΑΕΠ ανά κάτοικο για την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Η ενίσχυση του οικονομικού τομέα της Πελοποννήσου αναφέρεται στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού με έμφαση στην τουριστική ανάπτυξη και στη βελτίωση της παραγωγικότητας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα προωθείται με σειρά μελετών αξιοποίησης του ορυκτού πλούτου και των υδάτινων πόρων, με εγγειοβελτιωτικά έργα, με την μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων κ.ά. Σε σχέση με τον τομέα της μεταποίησης απαραίτητο στοιχείο αποτελεί η διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής και διοικητικής λειτουργίας και εξαγωγικής

δραστηριότητας των Μ.Μ.Ε. Παράλληλα, στόχος είναι η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων με προγράμματα κατάρτισης για την καταπολέμηση της ανεργίας και για τον προσανατολισμό του εργατικού δυναμικού στους δυναμικούς κλάδους της οικονομίας (Μητούλα, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

3.1 Ο τουρισμός στην Πελοπόννησο 1996-2000

Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, η τουριστική ανάπτυξη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στρατηγικούς της στόχους για την αναπτυξιακή της πορεία, όπως αναφέρεται στο Αναθεωρημένο Σχέδιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου 2000 – 2006 : *«... γενικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας είναι η μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης της ενδοχώρας και των απομακρυσμένων περιοχών της από τα αστικά και ημιαστικά της κέντρα, αλλά και από την πρωτεύουσα της Χώρας, σε συνδυασμό με την εξωστρέφειά της ... η επίτευξη όμως του στόχου αυτού βασίζεται και θα έχει ως αιχμές, αφ' ενός την τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών αποθεμάτων της, αφ' ετέρου και συμπληρωματικά, την βιώσιμη διαχείριση των πόρων των ήδη ανεπτυγμένων περιοχών της...».*

(www.ypetho.gr, www.peloponnisos.gr/intro_en.htm, www.ypes.gr/periferiakh.htm)

Σύμφωνα με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την γεωμορφολογία της και την γεωγραφική της θέση, σε συνδυασμό με το εξωγενές οικονομικό περιβάλλον η αναπτυξιακή προοπτική της Περιφέρειας Πελοποννήσου στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην τουριστική δραστηριότητα, βασισμένη όμως σε ένα νέο τουριστικό πρότυπο, στο οποίο θα κυριαρχεί ο ήπιος εναλλακτικός τουρισμός εστιασμένος στον ορεινό φυσιολατρικό τουρισμό, στον πολιτιστικό τουρισμό και στον αγροτουρισμό. (www.ypes.gr/periferiakh.htm)

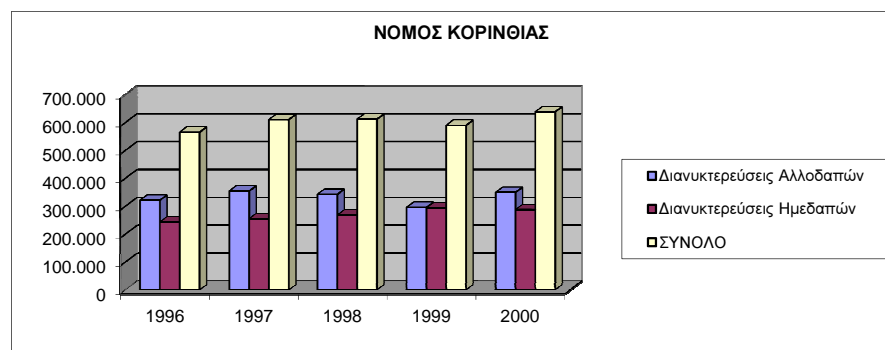
Παράλληλα όμως, λόγω της μεγάλης έκτασης των ακτών της Περιφέρειας, οι οποίες προσφέρονται για ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, μια άλλη κατεύθυνση της τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας είναι η ορθολογική αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών της για ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων μέσα σ' ένα πλαίσιο αυστηρής χωροθέτησης των τουριστικών μονάδων, για προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών με απόλυτο σεβασμό στην περιβαλλοντική προστασία των παράκτιων ζωνών. (www.yretho.gr)

Η ζήτηση ξενοδοχειακών κτινών που αποτυπώνεται στη συνέχεια προέρχεται από τα επίσημα στατιστικά δεδομένα που παρέχονται από τον ΕΟΤ στην ιστοσελίδα του για την πενταετία 1996 – 2000. Έτσι, η πενταετία αυτή αποτελεί και την περίοδο αναφοράς της παρούσας ανάλυσης, όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών στους 5 Νομούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου. (www.yres.gr/periferiakh.htm)

Πίνακας 3 : Νομός Κορινθίας

Κατηγορία \ Έτος	1996	1997	1998	1999	2000
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	321.356	354.962	342.634	295.841	350.048
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	243.960	255.522	269.213	294.129	288.151
ΣΥΝΟΛΟ	565.316	610.484	611.847	589.970	638.199

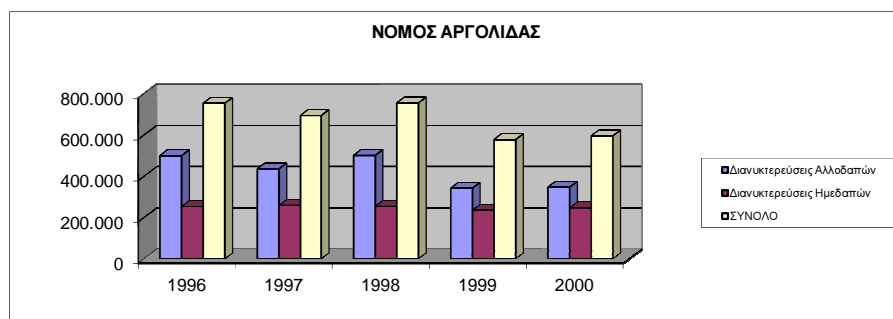
Διάγραμμα 1: Νομός Κορινθίας

Πίνακας 4 : Νομός Αργολίδας

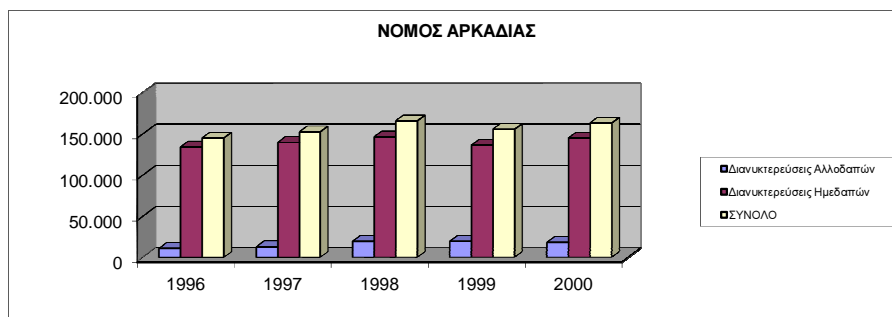
Κατηγορία \ Έτος	1996	1997	1998	1999	2000
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	500.734	436.153	501.758	342.958	348.035
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	254.068	259.104	254.889	235.447	248.379
ΣΥΝΟΛΟ	754.802	695.257	756.647	578.405	596.414

Πηγή ΕΟΤ

Διάγραμμα 2: Νομός Αργολίδας**Πίνακας 5: Νομός Αρκαδίας**

Κατηγορία \ Έτος	1996	1997	1998	1999	2000
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	10.865	12.802	19.450	19.480	18.175
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	134.081	139.708	146.327	136.184	145.125
ΣΥΝΟΛΟ	144.946	152.510	165.777	155.664	163.300

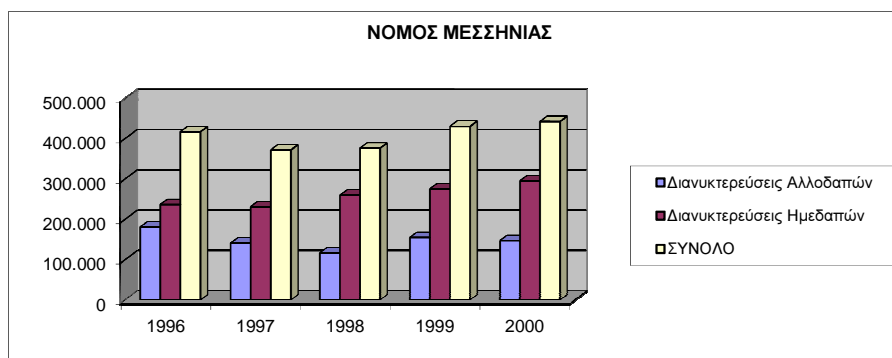
Διάγραμμα 3: Νομός Αρκαδίας

Πίνακας 5: Νομός Μεσσηνίας

Κατηγορία \ Έτος	1996	1997	1998	1999	2000
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	180.470	140.576	116.668	154.659	146.970
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	236.320	230.949	259.261	275.276	295.033
ΣΥΝΟΛΟ	416.790	371.525	375.929	429.935	442.003

Διάγραμμα 4: Νομός Μεσσηνίας

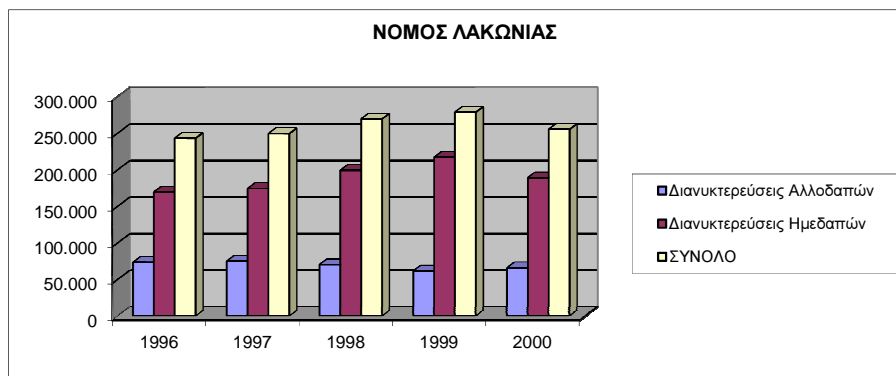
Πηγή www.ypetho.gr

Πίνακας 6: Νομός Λακωνίας

Κατηγορία \ Έτος	1996	1997	1998	1999	2000
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	73.544	75.138	70.356	61.671	66.071
Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	169.677	174.446	199.392	217.237	189.345

ΣΥΝΟΛΟ	243.221	249.584	269.748	278.908	255.416
--------	---------	---------	---------	---------	---------

Διάγραμμα 5: Νομός Λακωνίας

Πίνακας 7:Συνολικές διανυκτερεύσεις αλλοδαπών

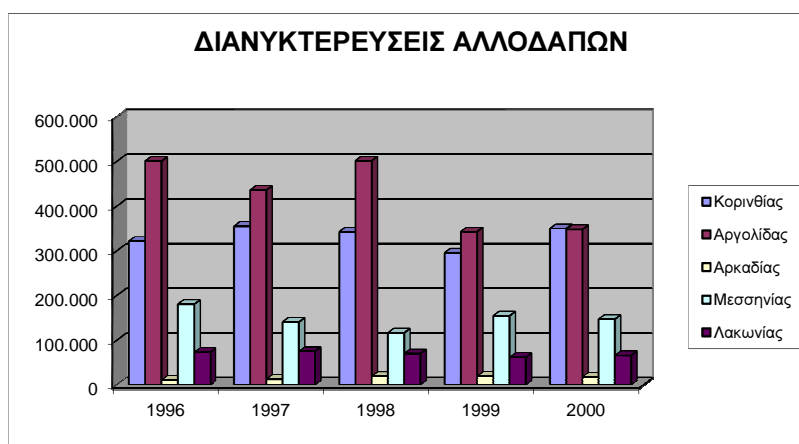
ΕΤΟΣ					
Νομός	1996	1997	1998	1999	2000
Κορινθίας	321.356	354.962	342.634	295.841	350.048
Αργολίδας	500.734	436.153	501.758	342.958	348.035
Αρκαδίας	10.865	12.802	19.450	19.480	18.175
Μεσσηνίας	180.470	140.576	116.668	154.659	146.970
Λακωνίας	73.544	75.138	70.356	61.671	66.071
ΣΥΝΟΛΟ	1.086.969	1.019.631	1.050.866	874.609	929.299

Πηγή: ΕΟΤ

Οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, όπως φαίνεται παραστατικά και στο ακόλουθο γράφημα, επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη συμπεριφορά των Νομών Αργολίδας και Κορινθίας.

Έτσι, η σημαντική πτώση που καταγράφηκε κατά τα έτη 1999 και 2000 στους δύο αυτούς Νομούς δε στάθηκε δυνατό να αντισταθμιστεί από την άνοδο που κατέγραψε στο ίδιο διάστημα ο Νομός Μεσσηνίας, οδηγώντας το σύνολο των σχετικών διανυκτερεύσεων σε σημαντικές απώλειες (ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Διάγραμμα 6: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών

Πηγή ΕΟΤ

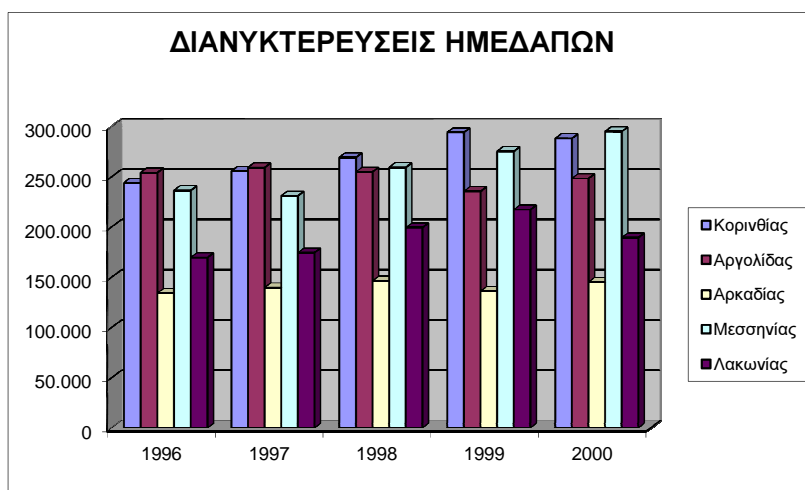
Πίνακας 8:Συνολικές διανυκτερεύσεις ημεδαπών

ΕΤΟΣ					
Νομός	1996	1997	1998	1999	2000
Κορινθίας	243.960	255.522	269.213	294.129	288.151
Αργολίδας	254.068	259.104	254.889	235.447	248.379
Αρκαδίας	134.081	139.708	146.327	136.184	145.125
Μεσσηνίας	236.320	230.949	259.261	275.276	295.033
Λακωνίας	169.677	174.446	199.392	217.237	189.345
ΣΥΝΟΛΟ	1.038.106	1.059.729	1.129.082	1.158.273	1.166.033

Πηγή: ΕΟΤ

Σε αντίθεση με τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών είναι σχετικά πιο ομοιόμορφα κατανομημένες μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Επίσης, ένα σημαντικότερο στοιχείο που προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία είναι η μικρή αλλά σταθερή ετήσια άνοδος που καταγράφουν για την πενταετία 1996 – 2000 οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. (www.yretho.gr)

Διάγραμμα 7: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών

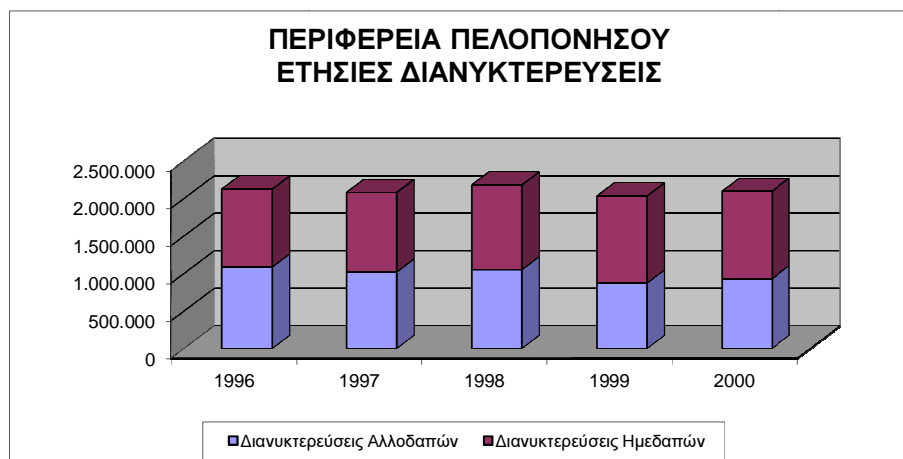
Πίνακας 9: Σύνολο διανυκτερεύσεων

ΕΤΟΣ					
	1996	1997	1998	1999	2000
Κορινθίας	565.316	610.484	611.847	589.970	638.199
Αργολίδας	754.802	695.257	756.647	578.405	596.414
Αρκαδίας	144.946	152.510	165.777	155.664	163.300
Μεσσηνίας	416.790	371.525	375.929	429.935	442.003
Λακωνίας	243.221	249.584	269.748	278.908	255.416
ΣΥΝΟΛΟ	2.125.075	2.079.360	2.179.948	2.032.882	2.095.332

Πηγή: ΕΟΤ

Σύμφωνα και με τα προαναφερθέντα, η σταθερότητα των ετήσιων διανυκτερεύσεων ημεδαπών οδηγεί το σύνολο των διανυκτερεύσεων να ακολουθεί τις διακυμάνσεις των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών. Πάντως, οι συνολικές διανυκτερεύσεις, αν και παρουσιάζουν μια μείωση κατά το έτος 1999, ακολουθούν μια σαφώς πιο ομαλή κατανομή στη διάρκεια της εξεταζόμενης πενταετίας.

Διάγραμμα 8: ετήσιες διανυκτερεύσεις

Πίνακας 10: Μέση ετήσια πληρότητα

Νομός	ΕΤΟΣ			
	1996	1997	1998	1999
Κορινθίας	31,50%	33,64%	34,89%	32,59%
Αργολίδας	45,40%	43,96%	53,52%	47,92%
Αρκαδίας	27,94%	30,02%	33,64%	30,76%
Μεσσηνίας	46,31%	40,20%	35,10%	37,73%
Λακωνίας	33,19%	33,03%	37,16%	37,36%
ΣΥΝΟΛΟ	37,89%	37,24%	39,95%	37,58%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	54,37%	58,37%	61,12%	63,46%

Βάσει της βιβλιογραφίας, η μεγαλύτερη πληρότητα που εμφανίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο εντοπίζεται στην Ισπανία και ανέρχεται σε 57%, ενώ για τις σημαντικότερες χώρες – προορισμούς κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40%. Επομένως, βλέπουμε ότι η μέση ετήσια πληρότητα για τους Νομούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα.

Πράγματι, ο Νομός Αργολίδας εμφανίζει υψηλά ποσοστά, ακολουθούμενος από το Νομό Μεσσηνίας, στον οποίο η πτώση μετά το 1996 οφείλεται πιθανότατα στην έναρξη λειτουργίας νέων ξενοδοχειακών μονάδων. Στη συνέχεια, ο Νομός Λακωνίας παρουσιάζει την πιο σταθερή άνοδο και κινείται σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα, ενώ ακολουθούν ο Νομός Κορινθίας και ο Νομός Αρκαδίας. (www.yretho.gr)

Σε κάθε περίπτωση, είναι εμφανές ότι η Περιφέρεια εμφανίζει υστέρηση ως προς το Μ.Ο. της χώρας, και μάλιστα με μια διαφαινόμενη τάση απόκλισης, δεδομένου ότι ο τελευταίος φαίνεται να βελτιώνεται συνεχώς.

3.2 Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

Η προσφορά ξενοδοχειακών κλινών, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδας, διαμορφώθηκε στους Νομούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά τα έτη 1995 – 2002 ως ακολούθως:

Πίνακας 11: Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	Πολυτελείας	Α' Τάξεως	Β' Τάξεως	Γ' Τάξεως	Δ' Τάξεως	Ε' Τάξεως	ΣΥΝΟΛΟ
1995	210	2.655	4.490	3.670	542	169	11.736
1996	210	2.714	4.490	3.747	536	169	11.866
1997	210	2.726	4.180	3.744	536	152	11.548
1998	210	3.088	4.673	3.697	502	152	12.322

1999	210	2.845	4.673	3.754	462	152	12.096
2000	210	2.223	4.673	3.602	431	152	11.291
2001	210	2.622	4.230	4.117	431	152	11.762
2002	210	2.643	4.228	4.142	431	152	11.806

Πίνακας 12: Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	Πολυτελείας	Α' Τάξεως	Β' Τάξεως	Γ' Τάξεως	Δ' Τάξεως	Ε' Τάξεως	ΣΥΝΟΛΟ
1995	0	29	217	1.244	502	43	2.035
1996	0	29	217	1.244	502	43	2.035
1997	0	29	217	1.244	502	43	2.035
1998	0	29	217	1.286	481	35	2.048
1999	0	44	217	1.345	481	35	2.122
2000	0	44	217	1.256	481	23	2.021
2001	0	74	342	1.282	438	23	2.159
2002	24	74	266	1.424	438	23	2.249

Πίνακας 13: Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	Πολυτελείας	Α' Τάξεως	Β' Τάξεως	Γ' Τάξεως	Δ' Τάξεως	Ε' Τάξεως	ΣΥΝΟΛΟ
1995	0	2.053	1.941	3.309	339	110	7.752
1996	0	2.125	1.941	3.362	282	110	7.820
1997	0	2.125	1.875	3.270	348	112	7.730

1998	0	2.656	2.471	3.226	362	95	8.810
1999	803	1.895	2.364	2.915	362	95	8.434
2000	803	1.895	2.308	2.851	362	95	8.314
2001	712	1.895	2.112	2.773	322	85	7.899
2002	1.187	1.895	2.340	2.664	254	85	8.425

Πίνακας 14: Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	Πολυτελείας	Α' Τάξεως	Β' Τάξεως	Γ' Τάξεως	Δ' Τάξεως	Ε' Τάξεως	ΣΥΝΟΛΟ
1995	0	326	851	1.423	363	52	3.015
1996	0	326	895	1.360	363	52	2.996
1997	0	348	900	1.407	363	52	3.070
1998	0	379	922	1.603	358	41	3.303
1999	0	357	916	1.555	372	41	3.241
2000	0	375	946	1.555	372	41	3.289
2001	0	227	1.096	1.430	372	27	3.152
2002	0	249	1.155	1.557	390	74	3.425

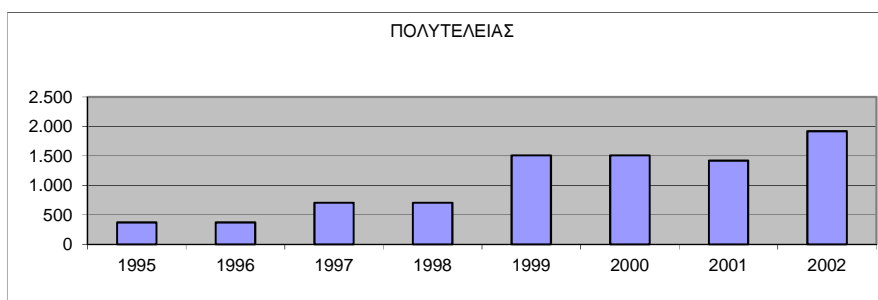
Πίνακας 15: Προσφορά ξενοδοχειακών κλινών την περίοδο 1996-2000

ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	Πολυτελείας	Α' Τάξεως	Β' Τάξεως	Γ' Τάξεως	Δ' Τάξεως	Ε' Τάξεως	ΣΥΝΟΛΟ
1995	162	945	1.783	2.535	206	325	5.956
1996	162	945	1.747	2.528	206	310	5.898
1997	497	311	1.851	2.428	206	305	5.598
1998	497	405	1.888	2.430	206	290	5.716
1999	497	502	1.868	2.453	206	290	5.816
2000	497	502	1.868	2.469	206	290	5.832
2001	497	778	2.088	2.531	206	262	6.362
2002	497	778	2.129	2.655	206	262	6.527

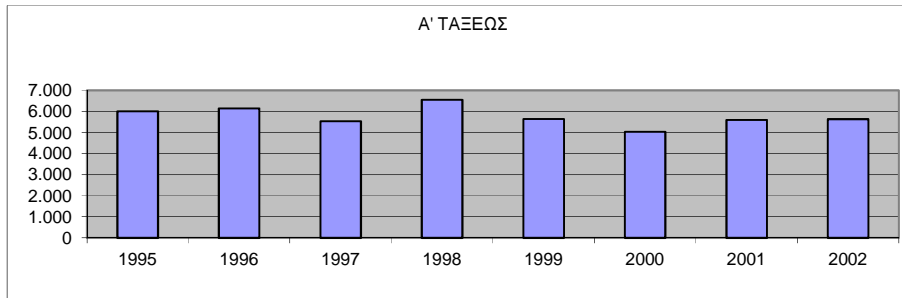
Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

Διασταυρώνοντας τα στοιχεία αυτά για τις επιμέρους κατηγορίες ξενοδοχειακών κλινών, προκύπτουν τα ακόλουθα γραφήματα:

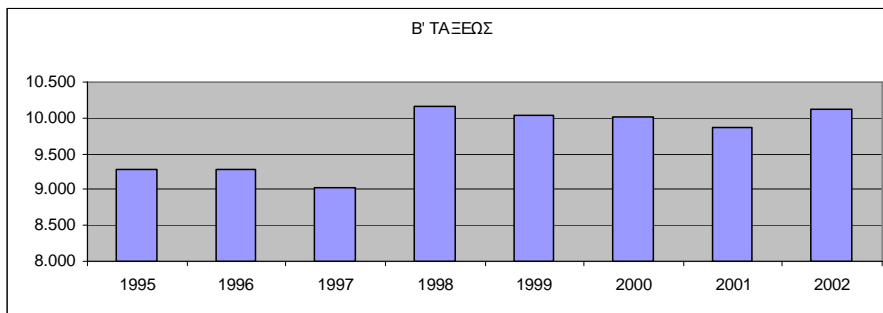
Διάγραμμα 9: Κλίνες πολυτελείας

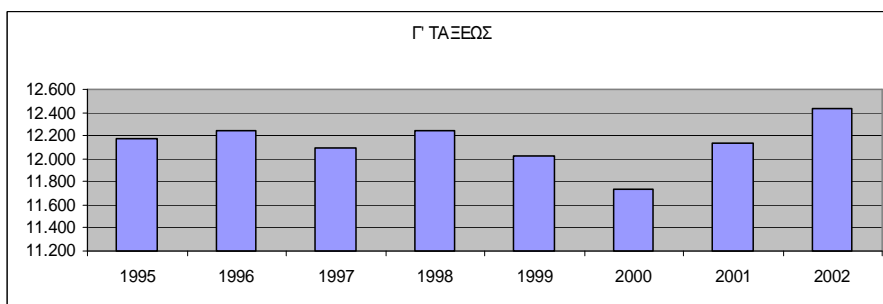
Διάγραμμα 10: Α τάξεως

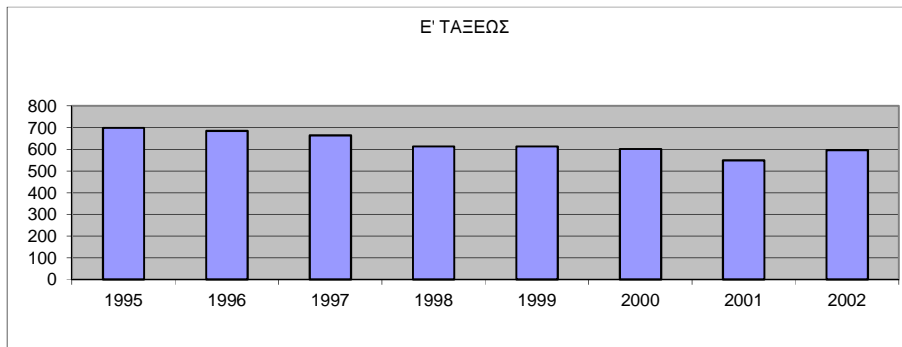
Διάγραμμα 11: Β τάξεως

Διάγραμμα 12: Γ τάξεως

Διάγραμμα 13: Ε τάξεως

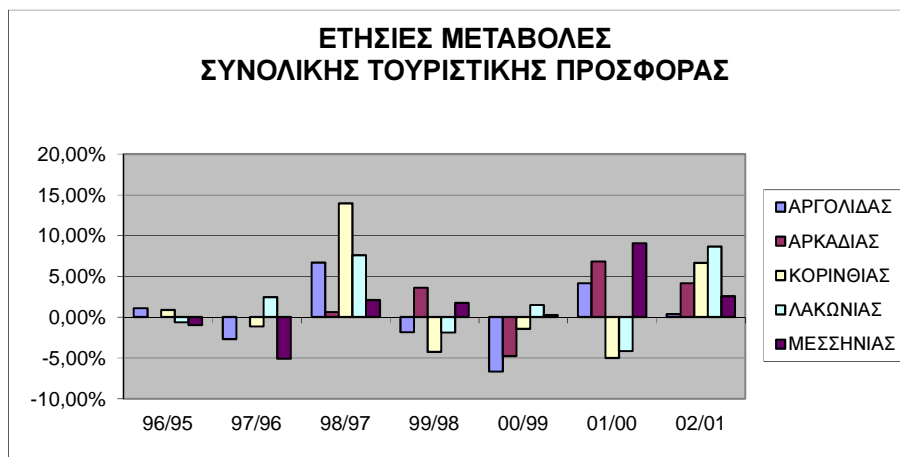

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

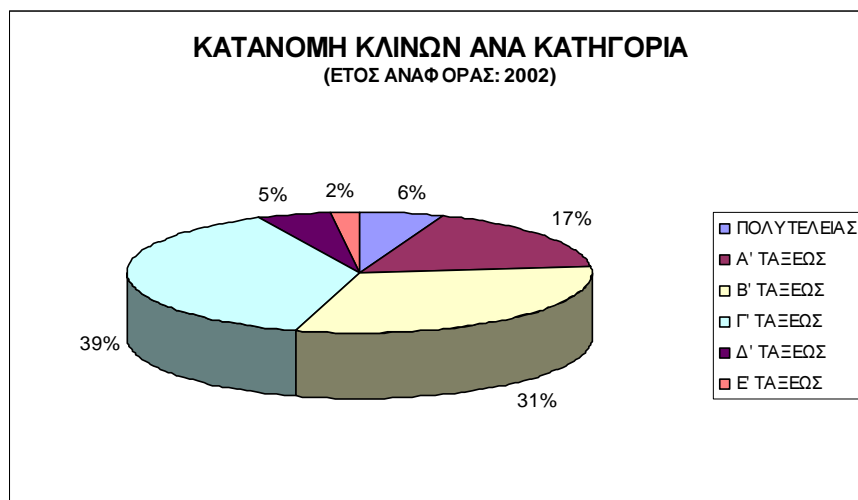
Στα γραφήματα αυτά παρατηρούμε μια εντυπωσιακή ποσοστιαία άνοδο των κλινών πολυτελείας, μια διακύμανση των κλινών Α' Κατ. με μέγιστη άνοδο το 1998, πτώση το 2000 και σταθερή ήπια άνοδο έκτοτε, μια θεαματική άνοδο το 1998 για τις κλίνες Β' Κατ., μια βύθιση με ελάχιστο κατά το έτος 2000 για τις κλίνες Γ' Κατ. αλλά και μια μεγάλη άνοδο στη συνέχεια, μια συνεχή πτώση στις κλίνες της Δ' Κατ., καθώς και μια μάλλον φθίνουσα πορεία των κλινών της Ε' Κατηγορίας.

Στο επόμενο γράφημα παρουσιάζονται οι μεταβολές της προσφοράς ξενοδοχειακών κλινών, στους Νομούς της Περιφέρειας. Τονίζεται ότι οι μεταβολές αυτές υπολογίζονται για κάθε έτος σε σχέση με το προηγούμενό του.

Διάγραμμα 14: Ετήσιες μεταβολές

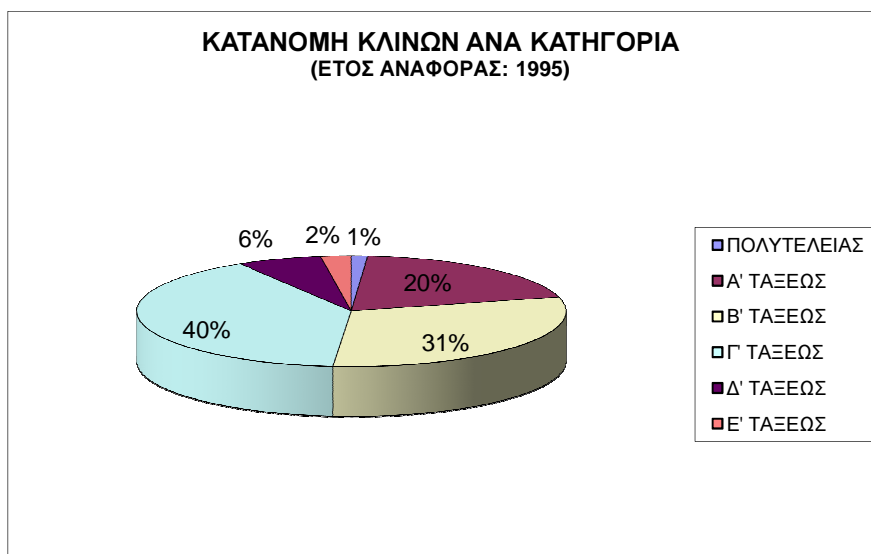
Διάγραμμα 15: Κατανομή κλινών ανα κατηγορία 2002

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

Από την παράθεση των δύο αυτών γραφημάτων και τη σύγκριση των στοιχείων για τα έτη 1995 και το 2002, στα πλαίσια της χρονικής περιόδου αναφοράς, προκύπτει μια αργή αλλά σταθερή διαδικασία βελτίωσης της ποιότητας των ξενοδοχειακών κλινών. Η αναβάθμισή τους προς κλίνες ανώτερης κατηγορίας ταιριάζει άλλωστε και με τη στρατηγική που έχει επιλεγεί από την Περιφέρεια Πελοποννήσου για το Γ' ΚΠΣ. (<http://www.iterp.gr>)

Διάγραμμα 16: Κατανομή κλινών ανα κατηγορία 1995

Πηγή ΕΟΤ

3.5 Συγκριτική παρουσίαση προσφοράς και ζήτησης ξενοδοχειακών κλινών

Τέλος, παρουσιάζονται στη συνέχεια σε ένα κοινό γράφημα τόσο η προσφορά όσο και η ζήτηση ξενοδοχειακών κλινών, για το σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου και για τα έτη που υπάρχουν αντίστοιχα διαθέσιμα στοιχεία (<http://www.iterp.gr>).

Αν και το κοινό διάστημα είναι αρκετά μικρό για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η αναμενόμενη σχετικά τάση της στενής συνάρτησης μεταξύ

τους, δηλαδή άνοδος της ζήτησης οδηγεί σε άνοδο της προσφοράς, αλλά και άνοδος της προσφοράς οδηγεί σε άνοδο της ζήτησης.

Πίνακας 16: Προσφορά- ζήτηση 1996-2001

ΕΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
ΠΡΟΣΦΟΡΑ	-2,07%	7,40%	-1,52%	-3,03%	1,91%
ΖΗΤΗΣΗ	-2,15%	4,84%	-6,75%	3,07%	8,52%

Πηγή ΕΟΤ

Διάγραμμα 17: Τάσεις προσφοράς- ζήτησης

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε

3.6 Ο τουρισμός στην Πελοπόννησο την περίοδο 2005-2008

Μια πρώτη ένδειξη της τουριστικής κίνησης αποτελεί ο αριθμός των τουριστών οι οποίοι προσήλθαν στα τουριστικά καταλύματα της χώρας. Το 2005, ο αριθμός αυτός ανήλθε στα 13,4 εκατομμύρια από τα οποία, τα 6 εκατομμύρια αντιστοιχούν σε ημεδαπούς τουρίστες και τα υπόλοιπα 7,3 σε αλλοδαπούς (πίνακας Α-1). Το συνολικό ποσοστό αποτελείται από 45,21% ημεδαπών τουριστών και 54,79% αλλοδαπών (γράφημα Α). (www.ypes.gr)

Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2006 έκλεισαν στα 14 εκατομμύρια άτομα κατά προσέγγιση, με τους ημεδαπούς τουρίστες να αριθμούν 6,3 εκατομμύρια άτομα και τους αλλοδαπούς 7,7 εκατομμύρια. Η συμβολή επί του συνολικού ποσοστού διαμορφώνεται στο 44,58% για τους ημεδαπούς τουρίστες και στο 55,42% για τους αλλοδαπούς. Τα συνολικά μεγέθη των δυο ετών αποδίδουν μια αύξηση της τάξεως του 4,24% για το 2006, ενώ, μια πιο λεπτομερή προσέγγιση παρουσιάζει την αύξηση στην προσέλευση τουριστών στα ξενοδοχεία κατά 4,58% σε αντίθεση με την μείωση κατά 8,92% της προσέλευσης στα camping (διάγραμμα Α, πίνακας Α-2).

Η αύξηση κατά 14,7% για το επόμενο έτος (2007), διαμόρφωσε το συνολικό ποσοστό των ατόμων που προσήλθαν στα τουριστικά καταλύματα της χώρας στα 16,04 εκατομμύρια από τα οποία, τα 7 εκατομμύρια αποτελούνταν από ημεδαπούς τουρίστες και τα υπόλοιπα 9 εκατομμύρια από αλλοδαπούς. (www.ypes.gr)

Τα προαναφερθέντα μεγέθη αντιστοιχούν σε 44,34% και 55,66% για τους ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες αντίστοιχα, επί του γενικού συνόλου. Στις ξενοδοχειακές μονάδες στο σύνολο της χώρας, προσήλθαν 14,7% περισσότεροι τουρίστες σε αντιστοιχία με το προηγούμενο έτος, ενώ στα camping το αντίστοιχο ποσοστό αυξήθηκε κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες. (<http://www.poet.gr>)

Το 2008 παρουσίασε μια μερικώς διαφοροποιημένη εικόνα από τα τρία προηγούμενα έτη. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που προσήλθαν στα τουριστικά καταλύματα σημείωσε μικρή πτώση κατά 0,15% από το προηγούμενο έτος, καταλήγοντας στον τελικό αριθμό των 16,01 εκατομμυρίων τουριστών. Η διαφορά αυτή δημιουργήθηκε από την μείωση του αριθμού των

αλλοδαπών τουριστών στα 8,9 εκατομμύρια από τα 9,08 εκατομμύρια άτομα του 2007, ενώ, παράλληλα, αυξήθηκε ο αριθμός των ημεδαπών τουριστών στα 7,12 εκατομμύρια για το 2008.

Οι διαφορές αυτές στους πραγματικούς αριθμούς, δικαιολογούν την αύξηση του ποσοστού των ημεδαπών τουριστών στο 44,5% επί του γενικού συνόλου του 2008, από το 44,3% του προηγούμενου έτους, και την μείωση κατά 0,16 ποσοστιαίων μονάδων -από 55,66% στο 55,5%- του αριθμού των αλλοδαπών τουριστών. Στο σημείο αυτό, όμως, πρέπει να σημειωθεί ότι οι μεταβολές αυτές έχουν ανεπαίσθητη επίδραση στο γενικότερο σύνολο, καθώς, εάν η διαφορά του -0,16% την οποία σημείωσε η προσέλευση των αλλοδαπών τουριστών από το 2007 στο 2008 μεταφραστεί σε πραγματικούς αριθμούς, τότε το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε λιγότερο από 2 άτομα στα 1000. (www.ypes.gr)

Συνεπώς, ένα τόσο μικρό ποσοστό, δύσκολα θεωρείται ως σημαντική επίδραση επί του γενικότερου συνόλου. Αντίστοιχα, η μείωση του συνολικού αριθμού των ατόμων που προσήλθαν στα τουριστικά καταλύματα το 2008 κατά 0,2% δεν αποτελεί σημαντική μεταβολή, και μερικώς δικαιολογείται εάν ο αριθμός αυτός εκληφθεί ως κατά προσέγγιση σταθερός. (www.ypes.gr)

Στην συνέχεια, ανοδική πορεία κατέγραψαν τόσο η προσέλευση των ημεδαπών τουριστών όσο και η προσέλευση αλλοδαπών τουριστών στα τουριστικά καταλύματα της χώρας, καθ' όλη την υπό εξέταση περίοδο, με μικρή διαφοροποίηση να σημειώνεται στην προσέλευση αλλοδαπών τουριστών κατά την περίοδο 2007-2008 (διάγραμμα Α). (www.ypes.gr)

Πιο αναλυτικά, από το 2005 έως το 2006, η προσέλευση των ημεδαπών τουριστών σημείωσε αύξηση της τάξεως του 3,46%, ενώ, παράλληλα, το αντίστοιχο ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών αυξήθηκε κατά 5,44%. Παρόμοια τάση κατεγράφη και την επόμενη περίοδο -2006-2007-, όπου τα προαναφερθέντα ποσοστά αυξήθηκαν κατά 12,9% και 13,7% για τους ημεδαπούς και τους αλλοδαπούς τουρίστες αντίστοιχα. Η μεταβολή στην μέχρι πρότινος ανοδική πορεία, σημειώθηκε κατά την ολοκλήρωση της επόμενης περιόδου -2007-2008- στην προσέλευση των αλλοδαπών τουριστών, η οποία μειώθηκε 2,22 ποσοστιαίες μονάδες

από τα αντίστοιχα μεγέθη του 2007, όταν η προσέλευση των ημεδαπών τουριστών σημείωνε μικρή αύξηση κατά 0,61%. (<http://www.poet.gr>)

Ολοκληρώνοντας, η προσέλευση των ημεδαπών τουριστών κατά το σύνολο της τετραετίας σημείωσε αύξηση κατά 1 εκατομμύριο άτομα κατά προσέγγιση, αυξημένη κατά 17,53%, ενώ η προσέλευση των αλλοδαπών τουριστών αυξήθηκε κατά 20,9% ή 1,5 εκατομμύρια άτομα από την αρχή του 2005. Στο σύνολό της, η τουριστική κίνηση της υπό εξέταση τετραετίας, αυξήθηκε κατά 2,6 εκατομμύρια άτομα, το οποίο μεταφράζεται σε 19,39 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, η συνολική μεταβολή της προσέλευσης στα τουριστικά καταλύματα επηρεάζεται κατά ένα σημαντικό ποσοστό από την μεταβολή της προσέλευσης στα ξενοδοχεία (γράφημα Α-2). (<http://www.iter.gr>)

Πίνακας 17: Προσέλευση 2005-2008

Πίνακας Α-1: ΠΡΟΣΕΛΥΣΗ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2005-2008												
Α: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	2005			2006			2007			2008		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΕΩ/ΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ												
Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	467.575	93.780	561.355	443.032	101.943	544.975	470.395	119.967	590.362	494.704	134.535	629.239
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	915.478	581.654	1.497.132	989.855	636.015	1.625.870	1.110.095	821.766	1.931.861	1.154.371	934.763	2.089.134
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	175.354	20.658	196.012	181.767	18.912	200.679	185.852	19.986	205.838	187.122	16.749	203.871
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	555.316	219.788	775.104	599.430	198.396	797.826	597.050	227.567	824.617	609.520	235.934	845.454
ΗΠΕΙΡΟΣ	278.891	43.084	321.975	302.661	45.490	348.151	338.890	63.827	402.717	309.877	58.038	367.915
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	265.535	715.584	981.119	254.170	730.177	984.347	298.880	790.858	1.089.738	299.207	758.012	1.057.219
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	380.577	226.148	606.725	450.376	229.189	679.565	481.259	316.562	797.821	475.573	303.052	778.625
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	340.968	199.315	540.283	365.548	209.695	575.243	432.877	222.399	655.265	397.543	195.163	592.706
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	598.446	303.069	901.515	607.407	282.195	889.602	687.727	301.860	989.587	700.375	245.836	946.211
ΑΤΤΙΚΗ	1.105.529	1.735.896	2.841.425	1.162.925	1.940.886	3.103.811	1.341.861	2.182.380	3.524.241	1.327.156	2.070.185	3.397.341
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	155.151	132.727	287.878	171.319	138.148	309.467	186.687	140.501	327.188	172.131	139.106	311.237
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	377.590	1.458.189	1.835.779	333.731	1.471.828	1.805.559	421.700	1.705.391	2.127.091	444.478	1.683.849	2.128.327
ΚΡΗΤΗ	316.501	1.412.968	1.729.469	305.352	1.544.793	1.850.145	396.335	1.832.848	2.229.183	395.566	1.882.553	2.278.119
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	5.932.911	7.142.860	13.075.771	6.167.573	7.547.667	13.675.240	6.949.608	8.745.912	15.695.509	6.967.623	8.657.775	15.625.398
B: CAMPING												
ΓΕΩ/ΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ												
Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	18.441	9.868	28.309	13.606	8.826	22.432	9.098	7.686	16.784	11.267	9.865	21.132
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	50.447	12.687	63.134	43.832	11.837	55.669	66.127	17.074	83.201	77.607	18.498	96.105
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	5.819	7.278	13.097	5.962	18.046	24.008	4.413	21.758	26.171	5.876	16.730	22.606
ΗΠΕΙΡΟΣ	6.415	13.959	20.374	4.546	16.858	21.404	5.668	18.013	23.681	5.140	16.747	21.887
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	5.715	15.909	21.624	5.170	17.703	22.873	7.277	19.994	27.271	6.447	19.155	25.602
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11.151	29.522	40.673	5.474	25.935	31.409	6.048	21.737	27.785	4.031	29.074	33.105
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	5.555	22.731	28.286	5.569	16.257	21.826	6.265	20.042	26.307	16.127	16.610	32.737
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	18.821	61.781	80.602	16.665	59.573	76.238	18.504	49.106	67.610	18.791	44.988	63.779
ΑΤΤΙΚΗ	1.520	22.650	24.170	843	19.841	20.684	1.293	20.568	21.861	1.007	19.209	20.216
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	5.543	7.803	13.346	3.109	3.507	6.616	6.868	6.588	13.456	10.423	30.956	41.379
ΚΡΗΤΗ	1.552	1.658	3.210	1.464	2.158	3.622	2.666	5.290	7.956	2.888	6.735	9.623
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	130.979	205.846	336.825	106.240	200.541	306.781	134.227	342.083	476.310	159.604	228.567	388.171
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	6.063.890	7.348.706	13.412.596	6.273.813	7.748.208	13.982.021	7.083.835	9.087.995	16.031.819	7.127.227	8.886.342	16.013.569

Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ

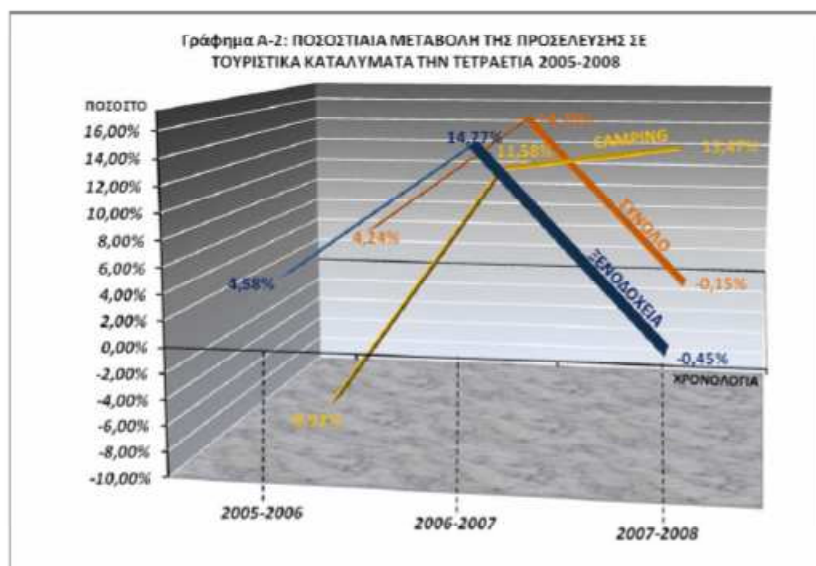
Διάγραμμα 18: Προσέλευση 2005-2008

Πηγή ΕΟΤ

Πίνακας Α-2: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΛΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΓΕΩΓΡ. ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ (2005-2008)						
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΟΔΟΚΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ			CAMPING		
	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2005-2006	2006-2007	2007-2008
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	-2,92%	8,33%	6,58%	-20,76%	-25,18%	25,90%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	8,60%	18,82%	8,14%	-11,82%	49,45%	15,51%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,38%	2,57%	-0,95%	0,00%	0,00%	0,00%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	-2,23%	8,81%	2,53%	83,31%	9,01%	-13,62%
ΗΠΕΙΡΟΣ	8,13%	15,67%	-8,64%	5,06%	10,64%	-7,57%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	0,33%	10,70%	-2,98%	5,78%	19,22%	-6,12%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	12,00%	17,40%	-2,40%	-22,77%	-11,54%	19,15%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,47%	13,91%	-9,55%	-22,83%	20,53%	24,44%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-1,32%	11,24%	-4,38%	-5,41%	-11,32%	-5,66%
ΑΤΤΙΚΗ	9,23%	13,54%	-3,60%	-14,42%	5,69%	-7,52%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	7,50%	5,72%	-4,87%	0,00%	0,00%	0,00%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-1,64%	17,81%	0,06%	-50,42%	103,38%	207,51%
ΚΡΗΤΗ	6,97%	20,48%	2,19%	12,84%	119,65%	20,95%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	4,58%	14,77%	-0,45%	-8,92%	11,58%	13,47%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΛΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ						
	2005-2006	2006-2007	2007-2008			
ΣΥΝΟΛΟ	4,24%	14,70%	-0,15%			

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ
ΕΠΕΣΕΡΓΑΣΙΑ: Κ. Μ. Ε. - Ε. Β. Ε. Α.

Εξετάζοντας την προσέλευση στα τουριστικά καταλύματα της χώρας στην προηγούμενη ενότητα, παρουσιάστηκε η πρώτη εικόνα της τουριστικής κίνησης κατά την περίοδο 2005-2008, υποδεικνύοντας την ανοδική πορεία του κλάδου καθ' όλη την υπό εξέταση περίοδο. Αποσκοπώντας σε πιο αναλυτική προσέγγιση επί του θέματος της έρευνας, στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η τάση την οποία κατέγραψε το σύνολο των διανυκτερεύσεων στα τουριστικά καταλύματα, καθώς και η πληρότητα των ξενοδοχείων κατά την υπό εξέταση περίοδο.

Οι διανυκτερεύσεις στα τουριστικά καταλύματα στο σύνολο των τουριστών κατέγραψε ανοδική πορεία καθ' όλη την τετραετία 2005-2008, διαμορφώνοντας το σύνολο των 65,6 εκατομμυρίων διανυκτερεύσεων το 2008, αυξημένο κατά 18,8% από τα αντίστοιχα ποσοστά του 2005 (πίνακας Β-1). (<http://www.poet.gr>)

Πιο αναλυτικά, την πρώτη περίοδο το σύνολο των διανυκτερεύσεων αυξήθηκε στα 57,8 εκατομμύρια από τα 55,2 του 2005, καταγράφοντας αύξηση κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες (διάγραμμα Β-1-α). Το σύνολο των 57,8 εκατομμυρίων διανυκτερεύσεων, διαμορφώθηκε συνυπολογίζοντας τις διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών, οι οποίες ανήλθαν στα 14,8 εκατομμύρια, και τις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών οι οποίες κατέγραψαν το μέγεθος των 43 εκατομμυρίων, αυξημένες κατά 1,45 και 5,7 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα από τα μεγέθη του 2005 (www.ypes.gr). Κατά την τουριστική περίοδο του 2005, η πληρότητα των ξενοδοχείων διαμορφώθηκε στο 58,6% (διάγραμμα Β-1-β), όπου, θεωρώντας ότι το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο σύνολο των 54 εκατομμυρίων διανυκτερεύσεων του ίδιου έτους, τότε διαφαίνεται ότι το 15,1% του ποσοστού αυτού διαμορφώθηκε από ημεδαπούς τουρίστες και το 43,5% από αλλοδαπούς.

Αντίστοιχα, το 2006 η πληρότητα των ξενοδοχείων αυξήθηκε κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες καταγράφοντας το συνολικό ποσοστό του 59,8%, από το οποίο το 15% αντιστοιχεί σε ημεδαπούς τουρίστες και το 44,8% σε αλλοδαπούς τουρίστες. Το επόμενο έτος, σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση που κατεγράφη καθ' όλη την τετραετία στο σύνολο των

διανυκτερεύσεων πλησιάζοντας τα 65,5 εκατομμύρια, αυξανόμενες κατά 13,2% από τα αντίστοιχα μεγέθη του 2006. Οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών αυξήθηκαν κατά 11,6%, το οποίο σε πραγματικούς αριθμούς αντιστοιχεί σε 48,1 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις, ενώ, ακόμα μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών αγγίζοντας τα 17,4 εκατομμύρια, το οποίο αντιστοιχεί σε αύξηση 17,6% από το προηγούμενο έτος. Σε αντίθεση με την αύξηση των διανυκτερεύσεων για το 2007, η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων μειώθηκε στο 57% από το 59,8% του προηγούμενου έτους. Πιο αναλυτικά, το 42,1% της πληρότητας των ξενοδοχείων του 2007, καλύφθηκε από αλλοδαπούς τουρίστες, ενώ οι ημεδαποί τουρίστες κάλυψαν μόλις το 14,9%. (<http://www.iterp.gr>)

Για το 2008, η εικόνα, τόσο του συνόλου των διανυκτερεύσεων όσο και της πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων παραμένει κατά προσέγγιση παρόμοια με εκείνη του 2007. Οι διανυκτερεύσεις στο σύνολο των τουριστών ανήλθαν στα 65,6 εκατομμύρια, σημειώνοντας μικρή αύξηση κατά 0,31% από τα αντίστοιχα μεγέθη του προηγούμενου έτους. Συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών αυξήθηκαν κατά 1,8%, σε αντίθεση με την μείωση κατά 0,22% των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών. Συνεπώς, το σύνολο των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών διαμορφώθηκε στα 17,6 εκατομμύρια από τα 17,3 του προηγούμενου έτους, ενώ, οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών κατέγραψαν το μέγεθος των 47,9 εκατομμυρίων, μειωμένες κατά εκατό χιλιάδες από τα αντίστοιχα ποσά του 2007. Επιπλέον, μικρή μείωση κατά 0,3% σημειώθηκε και στην πληρότητα των ξενοδοχείων το 2008, καταλήγοντας στο ποσοστό του 56,7%.

Η γενικότερη εικόνα του συνόλου των διανυκτερεύσεων καθ' όλη την τετραετία παρουσιάζει ανοδική πορεία, ενώ καθίσταται σαφές ότι ο βασικός παράγοντας ο οποίος διαμορφώνει το σύνολο των διανυκτερεύσεων είναι οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών. Γεγονός το οποίο διαφαίνεται και από την ανάλυση της πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων, καθώς υποδεικνύεται ότι περισσότερο από το 70% των ξενοδοχείων καταλαμβάνεται από αλλοδαπούς τουρίστες(<http://www.iterp.gr>).

Το ποσοστό αυτό προκύπτει υπολογίζοντας τον λόγο του ποσοστού της πληρότητας των ξενοδοχείων το οποίο καλύφθηκε από αλλοδαπούς τουρίστες προς την συνολική πληρότητα. Συνεπώς, για το 2005 ο λόγος αυτός μεταφράζεται ως: $43,2\%/58,6\% = 0,432/0,586 = 0,7372 = 73,7\%$ και για τους ημεδαπούς τουρίστες: $15,4\%/58,6\% = 0,154/0,586 = 0,2628 = 26,3\%$. Αντίστοιχοι υπολογισμοί μπορούν να πραγματοποιηθούν και για τα επόμενα έτη. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι, το ποσοστό της πληρότητας των ξενοδοχείων το οποίο αντιστοιχεί σε αλλοδαπούς τουρίστες παρουσιάζει μεγαλύτερη διακύμανση κατά την υπό εξέταση περίοδο, σε αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό των ημεδαπών τουριστών, το οποίο παραμένει κατά προσέγγιση σταθερό στο 15% (διάγραμμα Β-1-β). Συνεπώς, οι αλλοδαποί τουρίστες είναι περισσότερο ευαίσθητοι σε παράγοντες που επηρεάζουν τον τουριστικό τομέα σε σχέση με την σταθερότητα που επιδεικνύουν οι ημεδαποί τουρίστες. (<http://www.roet.gr>)

Πίνακας Β-1: ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2005-2008												
Α: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	2005			2006			2007			2008		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ												
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. & ΘΡΑΚΗ	955.274	456.756	1.412.030	934.455	495.626	1.430.081	1.009.372	539.652	1.549.024	1.056.440	601.550	1.657.990
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.048.586	2.900.877	4.949.463	2.268.246	3.448.808	5.716.854	2.592.905	4.150.666	6.743.571	2.784.419	4.578.526	7.362.945
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	323.305	42.885	366.190	336.189	39.377	375.566	347.492	41.839	389.331	355.486	36.755	392.241
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.212.812	684.338	1.897.150	1.184.724	585.784	1.770.508	1.274.587	621.918	1.896.505	1.298.271	629.821	1.928.092
ΗΠΕΙΡΟΣ	529.834	145.116	674.950	575.896	139.313	715.209	667.439	189.121	856.560	640.905	186.264	827.169
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	996.550	5.966.265	6.962.815	956.853	5.958.478	6.915.331	1.159.962	6.223.687	7.383.649	1.153.093	6.107.008	7.260.101
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	733.353	538.643	1.271.996	900.439	510.675	1.411.114	1.003.960	859.259	1.863.219	994.696	735.895	1.730.591
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	831.250	492.085	1.323.335	883.466	481.259	1.364.725	1.161.065	530.958	1.692.023	1.055.869	475.509	1.531.378
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.257.888	1.033.282	2.291.170	1.281.184	776.744	2.057.928	1.520.832	938.603	2.459.435	1.581.531	748.142	2.329.673
ΑΤΤΙΚΗ	2.130.693	3.957.594	6.088.287	2.273.593	4.457.085	6.730.678	2.681.218	4.967.826	7.649.044	2.588.605	4.683.410	7.272.015
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	519.401	1.049.214	1.568.615	524.187	1.083.871	1.608.058	581.133	1.077.991	1.659.124	581.269	1.072.121	1.653.390
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.442.633	11.278.295	12.720.928	1.222.941	11.929.197	13.152.138	1.516.775	13.124.032	14.640.807	1.602.808	12.824.395	14.427.203
ΚΡΗΤΗ	960.879	11.529.448	12.490.327	906.788	12.552.750	13.459.538	1.158.524	14.144.708	15.303.232	1.146.719	14.554.220	15.700.939
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	13.942.458	40.074.798	54.017.256	14.248.961	42.458.767	56.707.728	16.675.264	47.410.260	64.085.524	16.840.111	47.233.616	64.073.727
B: CAMPING												
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ												
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. & ΘΡΑΚΗ	89.129	35.544	124.673	87.071	26.713	113.784	66.310	39.639	105.949	70.888	30.348	101.236
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	226.772	70.588	297.360	186.470	62.867	249.337	320.280	89.442	409.722	433.396	95.195	528.591
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	23.176	29.525	52.701	17.015	40.833	57.848	17.572	43.875	61.447	20.243	35.044	55.287
ΗΠΕΙΡΟΣ	35.506	43.467	78.973	22.143	46.905	69.048	33.382	46.924	80.306	25.129	47.767	72.896
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	27.090	84.791	111.881	24.609	89.031	113.640	34.184	104.924	139.108	27.671	93.653	121.324
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	45.539	63.365	108.904	34.163	53.866	88.029	43.676	50.701	94.377	31.025	98.435	129.460
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	30.756	41.188	71.944	31.276	31.198	62.474	30.736	39.792	70.528	76.429	35.365	111.794
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	73.468	207.959	281.427	68.647	194.358	263.005	72.783	171.989	244.772	79.539	160.056	239.595
ΑΤΤΙΚΗ	13.617	47.834	61.451	3.807	38.051	41.858	7.908	49.611	57.519	4.065	39.271	43.336
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	17.547	30.505	48.052	12.591	7.531	20.122	29.075	20.205	49.280	33.315	85.625	118.940
ΚΡΗΤΗ	4.681	4.790	9.471	4.417	5.261	9.678	7.593	14.111	21.704	8.803	19.574	28.377
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ	587.281	659.556	1.246.837	492.209	596.614	1.088.823	663.499	671.213	1.334.712	810.503	740.333	1.550.836
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	14.529.739	40.734.354	55.264.093	14.741.170	43.055.381	57.796.551	17.338.763	48.081.473	65.420.236	17.650.614	47.973.949	65.624.563
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ												
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: Κε.Μ.Ε.-Ε.Β.Ε.Α.												
ΠΑΝ. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	15,4%	43,2%	58,6%	15,2%	44,5%	59,8%	15,1%	41,9%	57,0%	15,2%	41,5%	56,7%

Μορφοποιήθηκε: Αριστερά,
 Διάστιχο: Πολλαπλό 1,15 γραμμές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

4.1 Το προφίλ του επισκέπτη στην Κρήτη

Προκειμένου να είμαστε σε θέση να αξιολογίσουμε τους τον τουρισμό της Κρήτης θα πρέπει πρώτα από όλα να γνωρίζουμε το προφίλ των ανθρώπων που την επιλέγουν για προορισμό τους. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το πολυτεχνείο Κρήτης παρουσιάζονται λοιπόν τα παρακάτω αποτελέσματα:

Διάγραμμα 19: Ηλικιακή Κατανομή επισκεπτών στο σύνολο του νησιού

Πηγή: Ματσατσίνης και συν., 2007

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, υπάρχει μια περίπου ίση κατανομή των ηλικιών που προτιμούν την Κρήτη για τις διακοπές τους, με ελαφρύ προβάδισμα των ηλικιών 45-60. Επίσης το 25% των επισκεπτών είναι ηλικιών < 24. Τέλος η χαμηλότερη ηλικιακή κατηγορία είναι αυτή των ≤ 65 ετών. (Ματσατσίνης και συν., 2007)

Διάγραμμα 20: Κατανομή μορφωτικού επιπέδου επισκεπτών στην Κρήτη

	Βασική	Δευτεροβάθμια	Ανώτερη / Ανώτατη
ΧΑΝΙΑ	9.13%	44.72%	46.15%
ΡΕΘΥΜΝΟ	6.30%	37.78%	55.92%
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	6.13%	44.77%	49.10%
ΛΑΣΙΘΙ	5.32%	35.85%	58.83%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΗΤΗΣ	6.96%	42.73%	50.31%

Πηγή: Ματσατσίνης και συν., 2007

Όσον αφορά τον Νομό Χανίων το 90.87% των επισκεπτών είναι δευτεροβάθμιας ή ανώτατης εκπαίδευσης. Η ίδια σχεδόν εικόνα παρουσιάζεται και στο Ρέθυμνο με το 55.92% να είναι ανώτατης εκπαίδευσης. Συνεχίζοντας στο Ηράκλειο το 44.77% είναι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το 49.10% ανώτατης και τέλος στο Νομό Λασιθίου το 58.83% είναι ανώτατης εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 21: Εισόδημα επισκεπτών

Πηγή: Ματσατσίνης και συν., 2007

Με βάση τον παραπάνω πίνακα το μεγαλύτερο πασοστό (28%) των επισκεπτών στην Κρήτη έχει εισόδημα 15.000-30.00 ευρώ ενώ το 27% των επισκεπτών έχει εισόδημα μεταξύ 30.000 και 50.000 ευρώ ετησίως. (Ματσατσίνης και συν., 2007)

Διάγραμμα 22: Εθνικότητες επισκεπτών

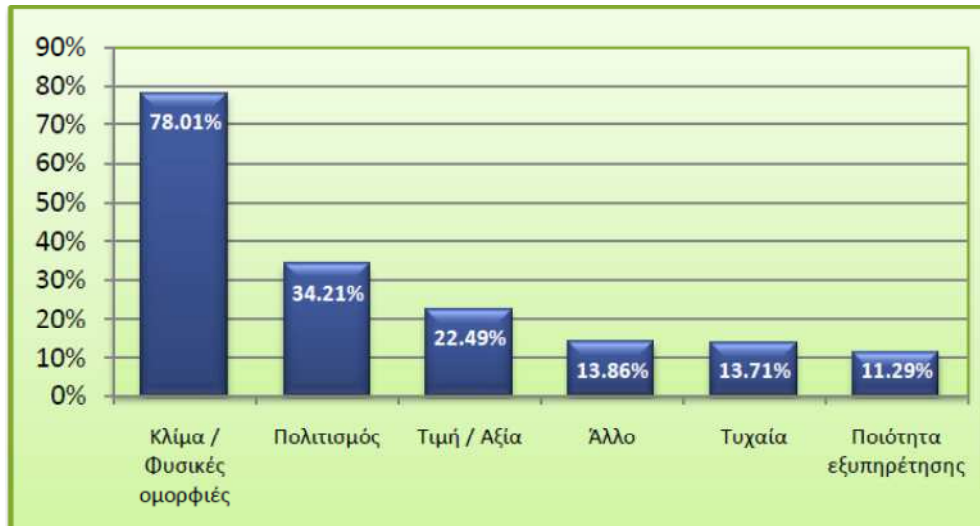
ΧΑΝΙΑ		ΡΕΘΥΜΝΟ	
Σουηδία	17.87%	Γερμανία	18.49%
Νορβηγία	16.27%	Γαλλία	11.50%
Δανία	16.07%	Ρωσία	9.46%
Γερμανία	11.20%	Ηνωμένο Βασίλειο	7.57%
Ηνωμένο Βασίλειο	10.60%	Νορβηγία	7.42%

ΗΡΑΚΛΕΙΟ		ΛΑΣΙΘΙ	
Ηνωμένο Βασίλειο	18.32%	Γαλλία	29.06%
Γερμανία	17.97%	Ηνωμένο Βασίλειο	19.69%
Ολλανδία	12.91%	Γερμανία	14.53%
Γαλλία	9.20%	Ιταλία	8.44%
Ιταλία	7.54%	Λουιπές	5.78%

Πηγή: Ματσατσίνης και συν., 2007

Όπως προκύπτει, τον Νομό Χανίων προτιμούν κυρίως επισκέπτες από την Σουηδία την Νορβηγία Κι την Δανία. Παράλληλα τον Νομό Ρεθύμνου κατα 18.49% Γερμανοί και 11.50% Γάλλοι τουρίστες. Στο Νομό Ηρακλείου πρώτοι είναι οι επισκέπτες από τον Ηνωμένο Βασίλειο και δεύτεροι οι Γερμανοί με 17.97% και τέλος το Λασιθί επιλέγουν κατα 29.06% οι Γάλλοι και 19.69% οι Άγγλοι.

Διάγραμμα 23: Λόγος επιλογής της Κρήτης

Πηγή: Ματσατσίνης και συν., 2007

Όπως ξεκάθαρα φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, το 78.01% των επισκεπτών επιλέγουν την Κρήτη για τις διακοπές τους λόγω του κλίματος και της φυσικής ομορφιάς που διαθέτει. Σαν δευτερό σε σημαντικότητα λόγο αναφέρουν τον πολιτισμό με 34.12%. ενώ η ποιότητα εξυπηρέτησης παίρνει το χαμηλότερο ποσοστό του 11.29%.

4.2 Βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού στην Κρήτη

4.2.1 Αφίξεις

Ένας από τους ισχυρότερους δείκτες του τουρισμού μιας περιοχής είναι αυτός των τουριστικών αφίξεων. Κατά την διάρκεια των μεταπολεμικών δεκαετιών 1950-1960, η δομή της ελληνικής οικονομίας αλλάζει σημαντικά. Όμως από την δεκαετία του 1970 και μετά ο τουρισμός είναι ένας από τους παράγοντες που αναπτύσσεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Ανάμεσα στις περιοχές που γνωρίζουν μεγάλη ανθίση εξαιτίας του τουρισμού είναι και το νησί της Κρήτης.

Η μεγαλόνησος λοιπόν αποσπά το μερίδιο του λέοντος στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών με ποσοστό 25% επί του συνόλου των τουριστών, παρά το γεγονός ότι διέθετε εκείνη την εποχή

ποσοστό μικρότερο από το 20% επί του συνόλου των κλινών πανελλαδικά.(ΕΟΤ,1998). Από την αρχή το 1980 μέχρι το 1997 διπλασιάζεται ο αριθμός των αλλοδαπών επισκεπτών, ενώ το 1997 ο αριθμός αυτός έφτασε στα 2,5 εκατομμύρια επισκεπτών που απέφεραν στην Κρήτη εισοδήματα περίπου 500 δισεκατομμυρίων δραχμών (ΕΟΤ, 1998).

Μια πλειάδα από παράγοντες επέδρασαν στην ιδιαίτερη αύξηση του τουρισμού, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να αποτελεί πλέον μια από τις βασικότερες δραστηριότητες του νησιού. Η τουριστική ζήτηση εκτινάχτηκε, επίσης από 8.500 επισκέπτες το 1950 σε 1,9 εκ. επισκέπτες το 1997. Τη συγκεκριμένη χρονιά το ποσοστό των αφίξεων στο Ηράκλειο έφτασε το 50,3%, στα Χανιά το 16,9%, το ίδιο ποσοστό στο Ρέθυμνο και στο Λασιθί 15,9%. (Περιφέρεια Κρήτης,2002)

Πίνακας 18: Αφίξεις Κρήτης 2002-2006

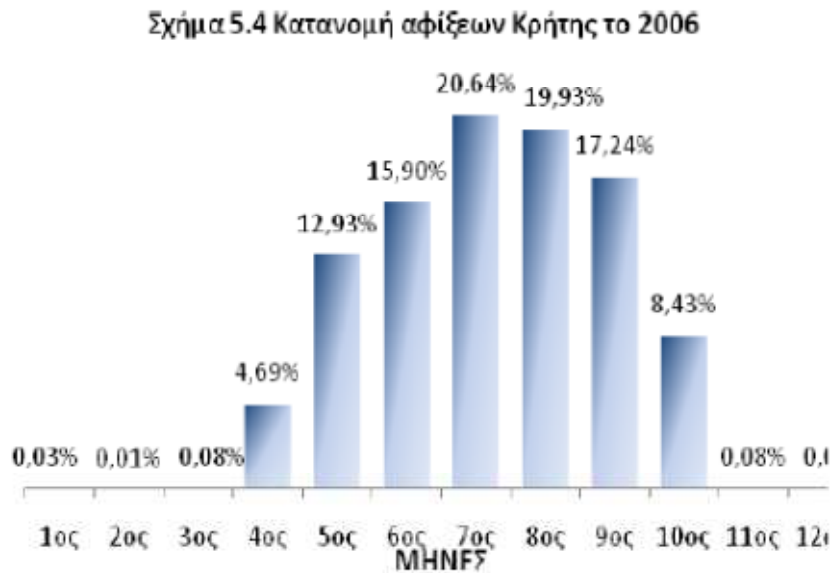
Πίνακας 5.2 Αφίξεις Κρήτης				
ΕΤΗ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις ημεδαπών / συνόλου	Σύνολο
2002	259.906	1.213.767	17,64%	1.473.674
2003	262.842	1.339.259	16,41%	1.602.101
2004	323.921	1.553.133	17,26%	1.877.054
2005	316.501	1.412.968	18,30%	1.729.469
2006	305.352	1.544.793	16,50%	1.850.145
Ετήσια Μεταβολή	4,11%	6,21%		5,85%
Συνολική Μεταβολή	17,49%	27,27%		25,55%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πηγή : ΕΣΥΕ, 2006

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι αφίξεις τουριστών στην Κρήτη κατά την περίοδο 2002 έως 2006. Όπως παρατηρούμε οι αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών κατά το 2006 ανήλθε συνολικά στους 1.850.145 επισκέπτες σημειώνοντας αύξηση κατά 25.55%.

Διάγραμμα 24 : Κατανομή αφίξεων Κρήτης το 2006

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2006

Κατα το έτος 2006, όπως είναι αναμενόμενο οι μήνες του χρόνου που σημείωσαν την μεγαλύτερη τουριστική κίνηση είναι ο Ιούλιος με 26.64%, ενώ ακολουθεί ο Αύγουστος με 19.93% και ο Σεπτέμβριος με 17.24%. έτσι λοιπόν οι τουριστική κίνηση φαίνεται να ξεκινά στο νησί από τον Απρίλιο να κλιμακώνεται τους καλοκαιρινολυς μηνές και να τερματίζει κατα τον Οκτώβριο.

Πίνακας 19: Αφίξεις αλλοδαπών 2006-2011

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών στα Κυριότερα Αεροδρόμια της Χώρας
Ιανουάριος - Αύγουστος

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	2006	2007	2008	2009	2010	2011	% Μεταβολή				
							2007/06	2008/07	2009/08	2010/09	2011/10
Θεσσαλονίκη*	827.927	890.295	937.554	854.501	815.787	902.960	7,5	5,3	-8,9	-4,5	10,7
Καβάλα	75.251	82.115	75.405	69.071	67.839	65.729	9,1	-8,2	-8,4	-1,8	-3,1
(Β. Ελλάς)	903.178	972.410	1.012.959	923.572	883.626	968.689	7,7	4,2	-8,8	-4,3	9,6
Ηράκλειο*	1.603.933	1.633.581	1.637.129	1.484.206	1.464.317	1.658.268	1,8	0,2	-9,3	-1,3	13,2
Χανιά	493.891	518.690	529.107	447.919	454.602	499.750	5,0	2,0	-15,3	1,5	9,9
(Κρήτη)	2.097.824	2.152.271	2.166.236	1.932.125	1.918.919	2.158.018	2,6	0,6	-10,8	-0,7	12,5
Ρόδος	1.002.377	1.042.298	1.030.611	947.045	1.020.159	1.233.354	4,0	-1,1	-8,1	7,7	20,9
Κως	496.954	519.516	524.759	481.677	531.136	656.390	4,5	1,0	-8,2	10,3	23,6
(Δωδεκάνησος)	1.499.331	1.561.814	1.555.370	1.428.722	1.551.295	1.889.744	4,2	-0,4	-8,1	8,6	21,8
Άραρος	42.303	56.970	42.475	33.253	32.230	29.632	34,7	-25,4	-21,7	-3,1	-8,1
Καλαμάτα	36.106	38.547	25.985	23.322	25.219	25.082	6,8	-32,6	-10,2	8,1	-0,5
(Πελοπόννησος)	78.409	95.517	68.460	56.575	57.449	54.714	21,8	-28,3	-17,4	1,5	-4,8
Κέρκυρα	661.799	658.756	635.441	574.832	566.271	612.927	-0,5	-3,5	-9,5	-1,5	8,2
Κεφαλονιά	123.922	121.990	145.103	111.978	117.455	118.502	-1,6	18,9	-22,8	4,9	0,9
Ζάκυνθος	365.943	365.707	358.145	337.524	330.230	352.388	-0,1	-2,1	-5,8	-2,2	6,7
Άκτιο	104.076	115.487	119.696	115.613	113.575	83.275	11,0	3,6	-3,4	-1,8	-26,7
(Ιόνια Νησιά)	1.255.740	1.261.940	1.258.385	1.139.947	1.127.531	1.167.092	0,5	-0,3	-9,4	-1,1	3,5
Μύκονος	83.922	88.947	90.431	81.507	95.398	111.871	6,0	1,7	-9,9	17,0	17,3
Σαντορίνη	144.946	155.665	148.347	130.097	150.312	163.022	7,4	-4,7	-12,3	15,5	8,5
(Κυκλάδες)	228.868	244.612	238.778	211.604	245.710	274.893	6,9	-2,4	-11,4	16,1	11,9
Σκιάθος	92.006	98.429	95.052	90.837	89.348	93.845	7,0	-3,4	-4,4	-1,6	5,0
Μυτιλήνη	54.484	62.590	60.790	56.998	49.923	50.126	14,9	-2,9	-6,2	-12,4	0,4
Χίος	11.689	10.431	13.085	9.662	9.930	8.032	-10,8	25,4	-26,2	2,8	-19,1
Σάμος	100.598	103.537	103.864	89.395	86.347	94.223	2,9	0,3	-13,9	-3,4	9,1
(Β. Αιγαίο)	258.777	274.987	272.791	246.892	235.548	246.226	6,3	-0,8	-9,5	-4,6	4,5
ΣΥΝΟΛΟ	6.014.850	6.223.422	6.265.741	5.671.258	5.716.919	6.429.769	3,5	0,7	-9,5	0,8	12,5
ΑΘΗΝΑ**	2.193.125	2.442.560	2.388.244	2.241.348	2.123.734	2.088.319	11,4	-2,2	-6,2	-5,2	-1,7
ΣΥΝΟΛΟ (Με Αθήνα)	8.207.975	8.665.982	8.653.985	7.912.606	7.840.653	8.518.088	5,6	-0,1	-8,6	-0,9	8,6

* Συνολικές αφίξεις εξωτερικού.

Πηγές: ΥΠΑ, Ελ. Βενιζέλος και Περιφερειακά αεροδρόμια.

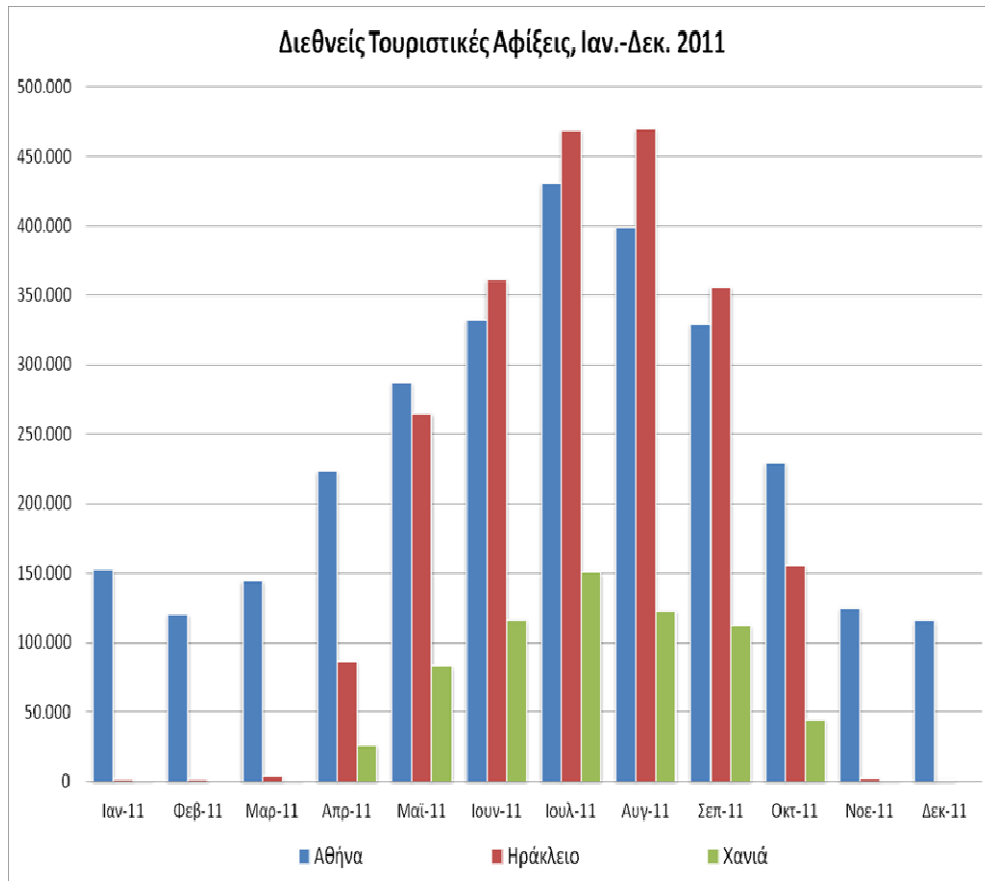
** Για την Αθήνα τα στοιχεία αφορούν τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών, όπως τις δίνει η σχετική υπηρεσία του "Ελ. Βενιζέλος". Επεξεργασία ΙΤΕΠ.

Πηγή: (http://www.traveldailynews.gr/pdf/MELETH_IΤEP.pdf)

Όπως είναι φανερό από τον πίνακα 19, η αυξητική τάση στις αφίξεις συνεχίζεται κατά τα χρόνια 2006- 2011. Μόνο το 2009 παρατηρείται μείωση της τάξης του 10,8%, η οποία

αμβλύνεται το 2010 περτοντας στο -0.7%. Ακολουθεί το 2011, με μια μεγάλη αύξηση της τάξεως του 12.5% και 2.158.018 αφίξεις στα αεροδρόμια του Ηρακλείου και των Χανίων.

Πίνακας 20: Διεθνείς αφίξεις 2011

Πηγή:http://www.crete.gov.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1891&Itemid=579
&lang=el

Παρατηρούμε ότι κατά το 2011, και ιδιαίτερα κατά τους μήνες, Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο, οι διεθνείς αφίξεις μόνο στο αεροδρόμιο Νίκος Καζαντζακής του Ηρακλείου ξεπέρασαν και αυτές του Διεθνούς αερολιμένα Αθηνών. Την ίδια ακριβώς περίοδο του χρόνου και το αεροδρόμιο των Χανίων παρουσιάζει αυξημένη κινητικότητα. Ο μεγαλύτερος αριθμός αφίξεων για τον εταίρο αερολιμένα της Κρήτης εμφανίζεται κατά τον μήνα Ιούλιο.

4.2.1.α Αφίξεις charter- ξενοδοχειακό δυναμικό

Πίνακας 21: Αφίξεις charter 1990-2000

Πίνακας 15: Αφίξεις Charter Ηράκλειο – Χανιά

ΑΦΙΞΕΙΣ			
ΕΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	ΧΑΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1990	1.164.886	172.866	1.337.752
1991	1.131.140	177.078	1.308.218
1992	1.454.138	251.399	1.705.537
1993	1.468.635	243.337	1.711.972
1994	1.737.321	310.348	2.047.669
1995	1.553.366	335.479	1.888.845
1996	1.461.863	299.340	1.761.203
1997	1.638.478	332.206	1.970.684
1998	1.752.409	362.068	2.114.477
1999	2.033.301	416.684	2.449.985
2000	2.044.666	449.965	2.494.631

Πηγή : Ε.Ο.Τ 2003

Όπως φαίνεται από τον πίνακα, οι αφίξεις charter από τις χώρες του εξωτερικού προς τα δύο αεροδρόμια του νησίου ακολουθούν αυξητική πορεία κατά την δεκαετία 1990-2000. Ετσι από το 1998 και έπειτα η αφίξεις charter παγιώνονται σταθερά πάνω από 2.000.000. με το 2000 να φτάνουν τις 2.494.631 πτήσεις. Το αεροδρόμιο του Ηρακλείου είναι εκείνο που υποδέχεται τον μεγαλύτερο όγκο πτήσεων επίσης, συγκριτικά με αυτό των Χανίων καθ όλη την δεκαετία.

Πίνακας 22 : Ξενοδοχειακό δυναμικό του νησιού

Πηγή: Ε.Ο.Τ..

Πηγή : ΕΟΤ 2006

Το 16,69% του συνόλου της προσφοράς ξενοδοχειακών καταλυμάτων της χώρας βρίσκεται στην Κρήτη, με 1.521 συνολικά, καταλύματα όλων των κατηγοριών και στους τέσσερις νομούς, και περίπου 146.073 κλίνες (21,07%) επί συνόλου 693.252 κλινών πανελλαδικά. (ΕΟΤ,2006) .όπως φαίνεται απο το διάγραμμα, στην δεκαετία 1996-2006 υπήρξε σημαντική αύξησή των κλινών της Κρήτης σε σχέση και με την υπόλοιπη Ελλάδα.

4.2.1.β Αφίξεις Ηρακλείου

Πίνακας 23 : Αφίξεις Νομού Ηρακλείου 2002-2006

Πίνακας 5.3 Αφίξεις Ν. Ηρακλείου				Νομού Ηρακλείου
ΕΤΗ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις ημεδαπών/ συνόλου	Σύνολο
2002	28.636	203.830	12,10%	232.475
2003	30.811	224.914	12,05%	255.725
2004	42.153	248.281	14,51%	290.434
2005	42.653	237.053	15,25%	279.706
2006	45.454	249.134	15,43%	294.588
Επίσης Μεταβο Δη Συνολικ ή Μεταβο Δη	12,24%	5,14%		6,10%
	58,73%	22,22%		26,72%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Οι αφίξεις στον Νομό Ηρακλείου παρουσίασαν αύξηση κατα 26.72%. το εντυπωσιακό είναι ότι οι αφίξεις των ημεδαπών τουριστών παρουσιάζονται αυξημένες κατα 58.73% σε σύγκριση με 22.22% που είναι το ποσοστό αύξησης των αλλοδαπών τουριστών. Κατα το 2006 ο αριθμός των επισκεπτών στο Νομό Ηρακλείου ανήλθε στους 294.588.

4.2.2 Διανυκτερεύσεις

Η Κρήτη βρίσκεται σε προνομιά θέση σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, όσον αφορά την ποιότητα των ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων καθώς διαθέτει το 32% των πέντε αστέρων ξενοδοχείων ενώ παράλληλα αντιπροσωπεύει το 21% του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών της χώρας. Η Ανατολική Κρήτη (Ηράκλειο, Λασιθί) αντιπροσωπεύει το 12% του συνόλου κλινών της χώρας και διαθέτει το 24% των πέντε αστέρων ξενοδοχείων. Εντύπωση όμως κάνει το γεγονός ότι το 53% του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών στην Ανατολική Κρήτη είναι πέντε και τεσσάρων αστέρων (Σκουλάς, 2008).

Το νησί διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό πέντε αστέρων ξενοδοχείων, το οποίο ανέρχεται σε 52%, σε σύγκριση με κάθε άλλη περιφέρεια. Το 2006 η Κρήτη συγκέντρωνε 16,7% του συνολικού αριθμού καταλυμάτων της χώρας με 1.521 ξενοδοχειακές μονάδες, με 146.073 κλίνες, το 21,1% των ξενοδοχειακών κλινών της επικράτειας και το 21,3% του συνόλου αντίστοιχα με 77.726 δωμάτια (ΕΣΥΕ, 2007).

Πίνακας 24: Διανυκτερεύσεις τουριστών σε επίπεδο Κρήτης 1998-2001

Πίνακας 2: Οι Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών και Ημεδαπών στην Κρήτη

Έτος	Διανυκτερεύσεις	% Μεταβολή
1998	11.830.707	2,9
1999	13.116.526	10,9
2000	12.457.367	-5,0
2001	12.579.897	1,0

Πηγή: ΕΟΤ 2003

Στον πίνακα αποτυπώνεται ο αριθμός των διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών στην Κρήτη κατά το χρονικό διάστημα 1998-2001. Όπως φαίνεται από το 1998 έως το 2001 υπήρξε θετική μεταβολή στον αριθμό διανυκτερεύσεων, με την μεγαλύτερη ανόδο να σημειώνεται το 1999 και μεταβολή κατά 10.9%. Μόνο το 2000 υπήρξε αρνητική μεταβολή κατά 5.0%.

Πίνακας 25 : Διανυκτερεύσεις τουριστών σε επίπεδο Κρήτης 2002-2006

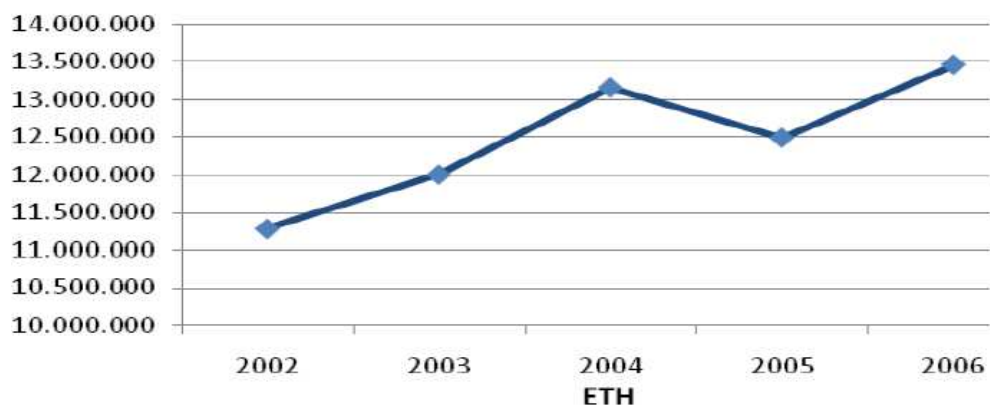
Πίνακας 5.5 Διανυκτερεύσεις Κρήτης				
ΕΤΗ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών / συνόλου	Σύνολο
2002	805.098	10.480.289	7,13%	11.285.387
2003	836.455	11.165.154	6,97%	12.001.609
2004	977.844	12.175.266	7,43%	13.153.110
2005	960.879	11.529.448	7,69%	12.490.327
2006	906.788	12.552.750	6,74%	13.459.538
Ετήσια Μεταβολή	3,02%	4,61%		4,50%
Συνολική Μεταβολή	12,63%	19,77%		19,27%
Πηγή: ΕΣΥΕ				

Πηγη: ΕΣΥΕ 2007

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, οι διανυκτερεύσεις των τουριστών αυξήθηκαν από 12.490.327 που ήταν το 2005 σε 13.459.538 το 2006. Σημειώνεται λοιπόν μια αύξηση στο σύνολο της πενταετίας κατά 19.27%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση αυτή δεν ήταν συνεχής. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 25 : Εξέλιξη διανυκτερεύσεων 2002-2006

Σχήμα 5.7 Εξέλιξη Διανυκτερεύσεων Κρήτης

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Η ανοδική πορεία των διανυκτερεύσεων που σημειώνεται έως το 2004, φαίνεται να ανακόπτεται το 2005, και να σημειώνει την μεγαλύτερη άνοδο του το 2006.

4.2.2.α Διανυκτερεύσεις Ηρακλείου

Πίνακας 26: Διανυκτερεύσεις Ηρακλείου 2002-2006

Πίνακας 5.6 Διανυκτερεύσεις Νομού Ηρακλείου				
ΕΤΗ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών / συνόλου	Σύνολο
2002	106.202	2.006.049	5,04%	2.112.251
2003	110.338	2.137.140	4,91%	2.247.478
2004	134.643	2.297.707	5,54%	2.432.350
2005	135.527	2.159.396	5,91%	2.294.923
2006	144.646	2.257.141	6,02%	2.401.787
Ετήσια Μεταβολή	8,03%	2,99%		3,26%
Συνολική Μεταβολή	36,20%	12,52%		13,71%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πηγή : ΕΣΥΕ 2006

Οι διανυκτερεύσεις των τουριστών στο Ηράκλειο κατά την πενταετία 2002-2006 παρουσίασαν αύξηση κατά 13.71%, με τις διανυκτερεύσεις των ημεδαπών να υπερτερούν με ποσοστό αύξησης 36.20% σε σύγκριση με το ποσοστό των 12.52% των αλλοδαπών τουριστών. Ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων κατά το 2006 ήταν 2.401.787.

Διάγραμμα 26: Εξέλιξη διανυκτερεύσεων Ν.Ηρακλείου 2002-2006

Πηγή: ΕΣΥΕ 2006

Η πορεία των διανυκτερεύσεων από το 2002-2006 παρουσιάζει παρόμοια εικόνα με αυτή του συνόλου της Κρήτης, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα 26, με την μόνη διαφορά ότι ο υψηλότερος αριθμός σημειώνεται το 2004, ενώ το 2006 ξεκινά ανοδική πορεία.

4.2.3 Πληρότητα ξενοδοχείων Κρήτης

Πίνακας 27: Πληρότητα ξενοδοχείων Κρήτης 2000-2001

Πίνακας 6: Πληρότητα καταλυμάτων

	2000	2001
Ν. Ηρακλείου	83,28	76,01
Ν. Λασιθίου	72,98	66,63
Ν. Ρεθύμνης	86,07	79,01
Ν. Χανίων	73,14	77,10
ΚΡΗΤΗ	79,94	75,12

Πηγή: ΕΟΤ 2003

Η πληρότητα καταλυμάτων κατα τα έτη 2000-2001 άγγιξε τα ποσοστά 79.94% για το 2000 που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό έως το 2006. Κατόπιν μειώθηκε στο 75.12%.

Πίνακας 28: Πληρότητα ξενοδοχείων Κρήτης 2002-2006

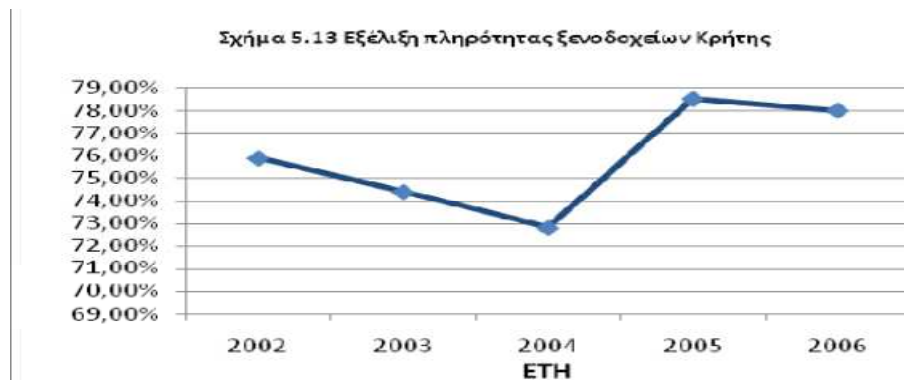
Πίνακας 5.11 Πληρότητα ξενοδοχείων Κρήτης	
ΕΤΗ	Πληρότητα
2002	75,88%
2003	74,40%
2004	72,80%
2005	78,50%
2006	78,00%
Ετήσια Μεταβολή	0,69%
Συνολική Μεταβολή	2,80%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Παρατηρούμε ότι με βάση τον πίνακα που παρατίθεται παραπάνω η πληρότητα των ξενοδοχείων για την πενταετία 2002-2006 μένει περίπου σταθερή από 75.88% το 2002, φτάνοντας στο 78.00% το 2006, σημειώνοντας συνολική μεταβολή κατά 2.80%.

Διάγραμμα 27: Πληρότητα Κρήτης 2002-2006

Πηγή : ΕΣΥΕ 2006

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι από το 2002 έως και το 2004 σημειώνεται πτώση της πληρότητας των ξενοδοχείων της Κρήτης, με το 2004 να είναι η χειρότερη χρονιά. Κατά το 2005 ακολουθεί ανοδική πορεία, που συνεχίζεται με μικρή μείωση κατά το 2006.

Πίνακας 29: Πληρότητα Κρήτης 2009-2010

Πληρότητα (%) Ξενοδοχείων Μάιος - Αύγουστος 2009/10 ανά Περιφέρεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Μέση Πληρότητα Μάιος 09	Μέση Πληρότητα Μάιος 10	Μεταβολή Μάιος10/ Μάιος09	Μέση Πληρότητα Αύγουστος 09	Μέση Πληρότητα Αύγουστος 10	Μεταβολή Αυγ.10/ Αυγ.09
ΑΤΤΙΚΗ	58,90	53,05	-11,03	60,59	53,67	-12,9
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	40,87	39,09	-4,57	67,46	63,80	-5,75
ΗΠΕΙΡΟΣ - ΘΕΣΣΑΛΙΑ	52,49	46,12	-13,81	69,91	65,04	-7,48
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ	59,54	50,88	-17,03	76,41	72,33	-5,64
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	36,29	36,70	1,12	79,26	73,13	-8,38
ΝΗΣΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	46,06	40,14	-14,74	79,72	70,29	-13,41
ΚΡΗΤΗ	55,76	54,74	-1,87	88,24	89,06	0,93
ΚΥΚΛΑΔΕΣ - ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	49,24	47,67	-3,3	83,67	85,13	1,72
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	54,17	51,03	-6,4	91,67	86,55	-5,92
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	51,43	46,75	-10,01	79,54	75,84	-4,88

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΙΤΕΠ, 2010.

Πηγή : ΙΤΕΠ 2010

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζεται η πληρότητα των ξενοδοχείων της Κρήτης κατά τον Μάιο 2009-2010 και τον Αύγουστο 2009-2010. Τον Μάιο του 2009 η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων έφτανε στο 55.76% ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2010 ήταν 54.74% παρουσιάζοντας μείωση της τάξεως του – 1.87%. Αντίστοιχα, κατά τον Αύγουστο του 2009 η πληρότητα των ξενοδοχείων έφτανε το 88.24% και τον αντίστοιχο μήνα του 2010 το 89.06% , αυξανόμενη κατά 0.93%.

4.2.3.α Πληρότητα ξενοδοχείων Ν. Ηρακλείου

Πίνακας 30: Πληρότητα ξενοδοχείων Ν. Ηρακλείου 2002-2006

Πίνακας 5.12 Πληρότητα Ξενοδοχείων Νομού Ηρακλείου	
ΕΤΗ	Πληρότητα
2002	72,00%
2003	78,80%
2004	73,60%
2005	75,70%
2006	74,20%
Ετήσια Μεταβολή	0,76%
Συνολική Μεταβολή	3,06%
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ	

Πήγη : ΕΣΥΕ 2007

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων του Ν.Ηρακλείου παρουσιάζει τις μεγαλύτερες τιμές της κατά τα έτη 2003 (78.8%) και 2005 (75.7%), ενώ το 2006 παρουσιάζει μεταβολή κατά 0.76%.

4.2.4 Ημέρες παραμονής επισκεπτών

Πίνακας 31 : Ημέρες παραμονής επισκεπτών 2002-2006

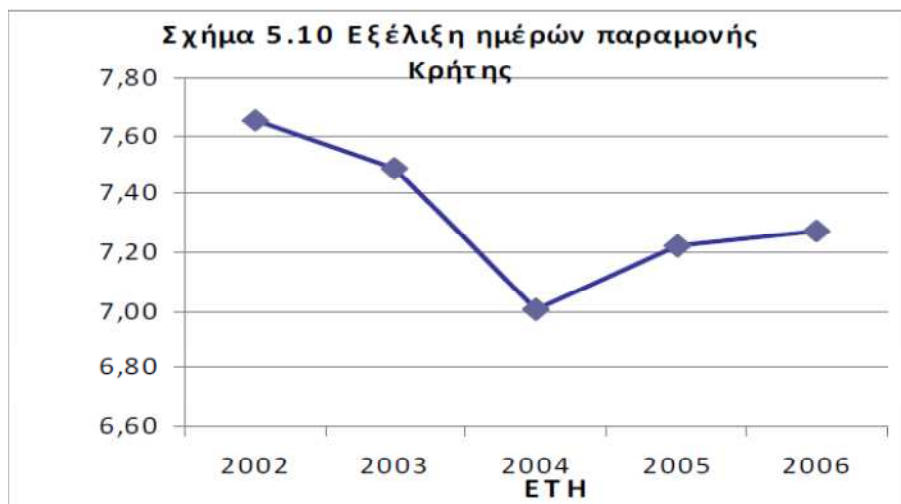
Πίνακας 5.8 Ημέρες παραμονής τουριστών Κρήτης				
ΕΤΗ	Ημέρες παραμονής ημεδαπών	Ημέρες παραμονής αλλοδαπών	Ημέρες παραμονής ημεδαπών / αλλοδαπών	Σύνολο
2002	3,10	8,63	35,88%	7,66
2003	3,18	8,34	38,17%	7,49
2004	3,02	7,84	38,51%	7,01
2005	3,04	8,16	37,21%	7,22
2006	2,97	8,13	36,55%	7,27
Ετήσια Μεταβολή	-1,05%	-1,51%		-1,27%
Συνολική Μεταβολή	-4,13%	-5,89%		-5,00%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 31 οι ημέρες παραμονής τουριστών στα ξενοδοχεία το έτος 2006 ανήλθαν σε 7,27 σε σχέση με 7,66 το 2002, δηλαδή παρουσιάζουν μείωση την 5ετία 2002-2006 της τάξης του 5%. Μείωση των ημερών παραμονής σημειώνεται και από τους ημεδαπούς αλλά και τους αλλόδαπους επισκέπτες.

Η διακύμανση των ημερών παραμονής στην Κρήτη φαίνεται επίσης και από το διάγραμμα που ακολουθεί.

Πηγή : ΕΣΥΕ 2007

4.2.4.α Ημέρες παραμονής επισκεπτών Ν. Ηρακλείου

Οι ημέρες παραμονής τουριστών στα ξενοδοχεία το έτος 2006 όπως φαίνεται στον πίνακα ? ανήλθαν σε 8,15 σε σχέση με 8 το 2002, δηλαδή παρουσιάζουν αύξηση την 5ετία 2002-2006 της τάξης του 1,96% (έναντι της πρωτικής τάσης 5%, σε επίπεδο Κρήτης).

Πίνακας 5.9 Ημέρες παραμονής Νομού Ηρακλείου				
ΕΤΗ	Ημέρες παραμονής ημεδαπών	Ημέρες παραμονής αλλοδαπών	Ημέρες παραμονής ημεδαπών / αλλοδαπών	Σύνολο
2002	3,30	8,65	38,20%	8,00
2003	3,58	9,50	37,69%	8,79
2004	3,19	9,25	34,51%	8,37
2005	3,18	9,11	34,88%	8,20
2006	3,18	9,06	35,12%	8,15
Ετήσια	-0,93%	1,17%		0,49%
Μεταβολή Συνολική Μεταβολή	-3,68%	4,77%		1,96%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

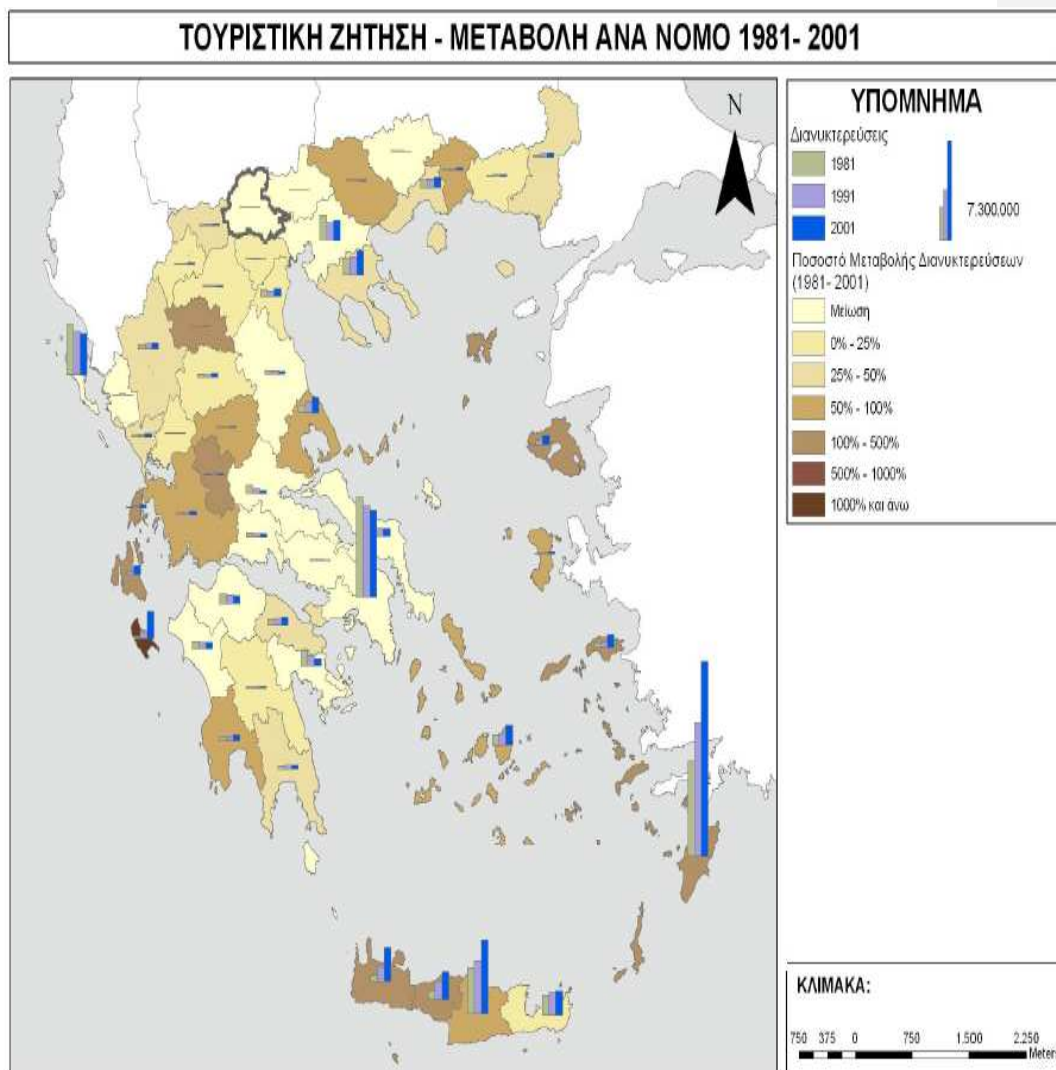
Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Σύγκριση τουριστικής ζήτησης – Διανυκτερεύσεων Κρήτης-Πελοποννήσου

Χάρτης 1: Τουριστική ζήτηση ανα Νομό 1981-2001

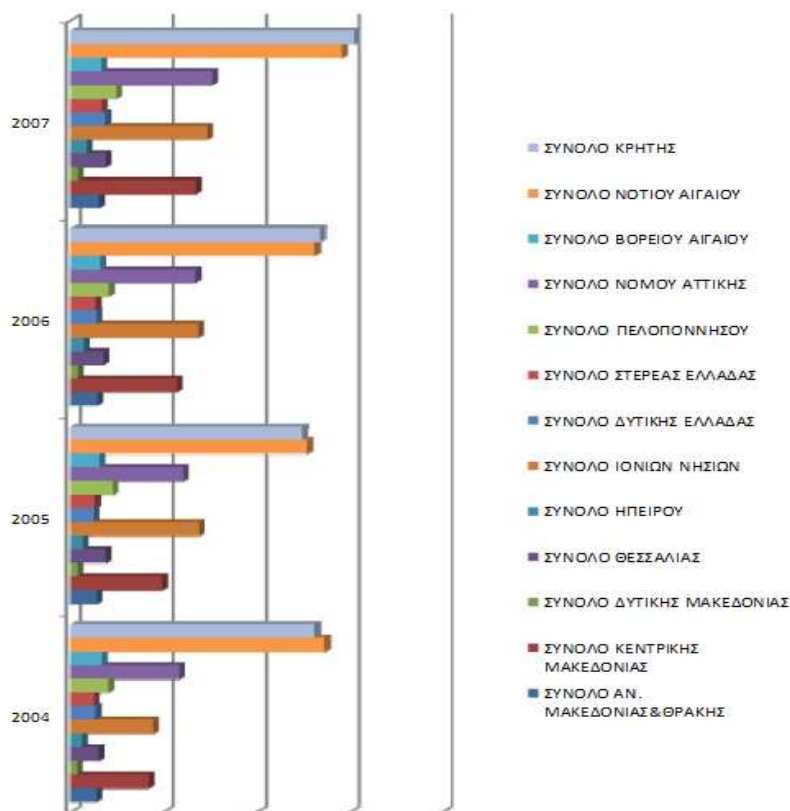

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Στον χάρτη που παρατίθεται απότυπώνεται η τουριστική κίνηση σε κάθε Νομό της χώρας κατά τις περιόδους 1981, 1991, 2001. Είναι φανερό ότι η τουριστική ζήτηση- διανυκτερεύσεις στο νησί της Κρήτης ακολούθησε αυξητική πορεία και ιδιαίτερα οι Νομοί Ηρακλείου και Χανίων. Από την άλλη στην Πελοπόννησο υπήρξε είτε πτώση της ζήτησης αλλά και σε κατατόπους Νόμους της συγκεκριμένης περιφέρειας ακόμα και πτώση.

Η ίδια εικόνα παρατηρείται και για το ποσοστό μεταβολής των διανυκτερεύσεων. Στους Νομούς Χανίων και Ρεθύμνου η μεταβολή της 20ετίας είναι της τάξεως του 100-500%, στον Νομό Ηρακλείου 50-100% ενώ ακολουθεί το Ρέθυμνο. Αντίθετα στην Πελοπόννησο μόνο σε έναν Νομό έχουμε μεταβολή κατά 50-100%, ενώ στους υπόλοιπους χαμηλότερα ποσοστά ή και μείωση.

Διάγραμμα 28: Σύγκριση διανυκτερεύσεων 2004-2007

Πηγή : <http://www.scribd.com/doc/39521003/Tourism-Stats-2008>

Στο παραπάνω διάγραμμα είναι φανερό η υπεροχή της Κρήτης έναντι της Πελοποννήσου στο ποσοστό των διανυκτερεύσεων μια και από το 2004 έως το 2005 κατατάσσεται δεύτερο στις περιφέρειες της χώρας, ενώ για το 2006 και το 2007 καταλαμβάνει την πρώτη θέση στον αριθμό των διανυκτερεύσεων. Η περιφέρεια Πελοποννήσου από την άλλη βρίσκεται σταθερά στην πέμπτη θέση.

Πίνακας 32: Διανυκτερεύσεις ανα περιφέρεια 2006-2007

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.13: ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ									
	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2006				Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2007 (Προσωρινά στοιχεία)				
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ Κλινών	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ Κλινών	% Μεταβολή 2007/2006 Συνόλου Διανυκτερεύσεων
ΕΛΛΑΔΑ	12.248.325	38.930.343	51.178.668	64,10%	13.550.129	41.650.726	55.200.855	61,50%	7,86%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	833.916	493.440	1.327.356	42,70%	843.289	504.194	1.347.483	44,20%	1,52%
Κεντρική Μακεδονία	2.010.773	3.165.297	5.176.070	57,10%	2.195.853	3.549.798	5.745.651	56,30%	11,00%
Δυτική Μακεδονία	243.768	27.497	271.265	31,40%	236.547	29.221	265.768	32,30%	-2,03%
Θεσσαλία	973.968	583.928	1.557.896	42,40%	996.053	598.663	1.594.716	42,10%	2,36%
Ηπείρος	475.483	173.609	649.092	41,70%	541.549	217.693	759.242	41,30%	16,97%
Ιονία Νησιά	882.339	5.660.783	6.543.122	80,50%	1.016.663	5.677.436	6.694.099	74,30%	2,31%
Δυτική Ελλάδα	766.179	514.211	1.280.390	44,50%	822.531	831.276	1.653.807	47,80%	29,16%
Στερεά Ελλάδα	765.141	448.830	1.213.971	38,10%	907.830	473.398	1.381.228	40,70%	13,78%
Πελοπόννησος	1.168.046	879.804	2.047.850	41,10%	1.318.549	983.112	2.301.661	41,50%	12,39%
Αττική	1.719.237	3.621.117	5.340.354	49,20%	1.991.102	3.912.547	5.903.649	52,30%	10,55%
Βόρειο Αιγαίο	474.233	1.042.123	1.516.356	57,40%	496.489	990.066	1.486.555	55,90%	-1,97%
Νότιο Αιγαίο	1.144.644	10.939.943	12.084.587	81,70%	1.255.039	11.675.900	12.930.939	73,10%	7,00%
Κρήτη	790.598	11.379.761	12.170.359	82,90%	928.635	12.207.422	13.136.057	75,30%	7,93%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Πηγή: ΕΣΥΕ 2007

Στον παραπάνω πίνακα επιβεβαιώνεται και με αριθμούς η υπεροχή της περιφέρειας Κρήτης στις διανυκτερεύσεις. Κατα το 2006 ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων στην Κρήτη ήταν 12.170.359 έναντι 2.047.850 για την περίοδο από τον Ιανουάριο μέχρι τον Σεπτέμβριο. Η πληρότητα στην Κρήτη έφτασε το 82.90% και στην Πελοπόννησο μόλις το 41.10%.

Επίσης για το 2007, τα αντίστοιχα νούμερα της αναμενόμενης πληρότητας είναι 13.136.057 για την Κρήτη και 2.301.661 για την Πελοπόννησο. Η πληρότητα 75.30% και 41.50% για Κρήτη και Πελοπόννησο αντίστοιχα.

5.2 Σύγκριση Αφίξεων Κρήτης Πελοποννήσου

Πίνακας 33: Αφίξεις Αλλοδαπών τουριστών 2006-2010

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών Αεροπορικάς Ιανουάριος - Σεπτέμβριος									
Αεροδρόμιο	2006	2007	2008	2009	2010	2007 /06	2008 /07	2009 /08	2010 /09
Θεσσαλονίκη*	961.704	1.039.239	1.080.806	981.530	939.464	8,1	4,0	-9,2	-4,3
Καβάλα	89.411	97.170	88.970	81.734	79.037	8,6	-8,4	-8,1	-3,3
(Β. Ελλάδα)	1.051.115	1.136.359	1.169.726	1.063.264	1.018.501	8,1	2,9	-9,1	-4,2
Ηράκλειο*	1.970.694	1.991.767	1.988.975	1.797.353	1.788.897	1,1	-0,1	-9,6	-0,5
Χανιά	611.516	638.002	641.808	550.686	554.239	4,3	0,6	-14,2	0,6
(Κρήτη)	2.582.210	2.629.769	2.630.783	2.348.039	2.343.136	1,8	0,0	-10,7	-0,2
Ρόδος	1.228.560	1.289.358	1.257.236	1.224.037	1.328.987	4,9	-2,5	-2,6	8,6
Κως	610.578	636.174	632.916	590.010	655.140	4,2	-0,5	-6,8	11,0
(Δωδεκάνησος)	1.839.138	1.925.532	1.890.152	1.814.047	1.984.127	4,7	-1,8	-4,0	9,4
Άραξος	52.714	65.964	51.007	40.071	38.679	25,1	-22,7	-21,4	-3,5
Καλαμάτα	44.329	47.826	31.346	28.211	31.233	7,9	-34,5	-10,0	10,7
(Πελοπόννησος)	97.043	113.790	82.353	68.282	69.912	17,3	-27,6	-17,1	2,4
Κέρκυρα	816.577	806.725	774.119	699.913	683.641	-1,2	-4,0	-9,6	-2,3
Κεφαλονιά	151.942	152.344	175.268	138.131	143.149	0,3	15,0	-21,2	3,6
Ζάκυνθος	449.962	448.927	438.553	410.870	401.590	-0,2	-2,3	-6,3	-2,3
Ακτιο	128.399	144.535	145.995	140.362	138.061	12,6	1,0	-3,9	-1,6
(Ιόνια Νησιά)	1.546.880	1.552.531	1.533.935	1.389.276	1.366.441	0,4	-1,2	-9,4	-1,6
Μύκονος	98.271	103.618	104.241	95.856	109.970	5,4	0,6	-8,0	14,7
Σαντορίνη	173.560	185.616	177.475	159.617	177.361	6,9	-4,4	-10,1	11,1
(Κυκλάδες)	271.831	289.234	281.716	255.473	287.331	6,4	-2,6	-9,3	12,5
Σκιάθος	115.032	118.326	112.619	108.259	106.220	2,9	-4,8	-3,9	-1,9
Μυτιλήνη	65.529	75.759	72.839	69.681	60.688	15,6	-3,9	-4,3	-12,9
Χίος	14.048	12.811	15.829	11.646	11.786	-8,8	23,6	-26,4	1,2
Σάμος	124.467	128.659	129.292	112.204	106.047	3,4	0,5	-13,2	-5,5
(Β. Αιγαίο)	319.076	335.555	330.579	301.790	284.741	5,2	-1,5	-8,7	-5,6
ΣΥΝΟΛΟ	7.707.293	7.982.770	7.919.244	7.240.171	7.354.189	3,6	-0,8	-8,6	1,6
ΑΘΗΝΑ**	2.533.569	2.846.620	2.776.844	2.604.665	2.457.799	12,4	-2,5	-6,2	-5,6
ΣΥΝΟΛΟ (Με Αθήνα)	10.240.862	10.829.390	10.696.088	9.844.836	9.811.988	5,7	-1,2	-8,0	-0,3

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ "Ελ. Βενιζέλος", Περιφερειακά αεροδρόμια. Επεξεργασία ΙΤΕΠ.

* Συνολικές αφίξεις εξωτερικού.

** Για την Αθήνα τα στοιχεία αφορούν τις συνολικές αφίξεις από το εξωτερικό, όπως τις δίνει η ΥΠΑ.

Πηγή: ΙΤΕΠ 2010

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατα το έτος 2006, η αριθμική υπερόχη της Κρήτης στις πτήσεις αλλοδαπών είναι σαφής. Από τον Ιανουάριο έως και τον Σεπτέμβριο του 2006 την Κρήτη επισκέπτικαν 2.582.210 αλλόδαποι ενώ την ίδια περίοδο επισκέπτικαν την Πελοπόννησο 97.043. Το 2007 η εικόνα είναι ίδια με μια αύξηση στις επισκεπτες και για τους δύο προόριστους, όμως τα μεγέθη διαφέρουν σημαντικά. Για την Κρήτη οι επισκέπτες ήταν 2.629.769 και για την Πελοπόννησο 113.790.

Τα στοιχεία του 2008 επιβεβαιώνουν τα προηγούμενα δεδομένα αφού την Κρήτη επισκέπτικαν 2.630.783 αλλοδαποί και την Πελοπόννησο 82.353. είναι εμφανές ότι το νησί της Κρήτης εξυπηρετεί περίπου το 1/5 του συνολικού πληθυσμού που επισκέπτεται την χώρα μας. Για το 2009 και το 2010 ο αριθμός των τουριστών για την Κρήτη είναι 2.348.039 και 2.343.136 αντίστοιχα ενώ για την Πελοπόννησο 68.282 και 68.912.

5.3.Σύγκριση Πληρότητας Κρήτης Πελοποννήσου

Πίνακας 34: Πληρότητα ξενοδοχείων 2009-2010

Πληρότητα (%) Ξενοδοχείων Μάιος - Αύγουστος 2009/10 ανά Περιφέρεια						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Μέση Πληρότητα Μάιος 09	Μέση Πληρότητα Μάιος 10	Μεταβολή Μάιος10/Μάιος09	Μέση Πληρότητα Αύγουστος 09	Μέση Πληρότητα Αύγουστος 10	Μεταβολή Αυγ.10/Αυγ.09
ΑΤΤΙΚΗ	58,90	53,05	-11,03	60,59	53,67	-12,9
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	40,87	39,09	-4,57	67,46	63,80	-5,75
ΗΠΕΙΡΟΣ - ΘΕΣΣΑΛΙΑ	52,49	46,12	-13,81	69,91	65,04	-7,48
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ	59,54	50,88	-17,03	76,41	72,33	-5,64
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	36,29	36,70	1,12	79,26	73,13	-8,39
ΝΗΣΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	46,06	40,14	-14,74	79,72	70,29	-13,41
ΚΡΗΤΗ	55,76	54,74	-1,87	88,24	89,06	0,93
ΚΥΚΛΑΔΕΣ						
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	49,24	47,67	-3,3	83,67	85,13	1,72
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	54,17	51,03	-6,4	91,67	86,55	-5,92
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	51,43	46,75	-10,01	79,54	75,84	-4,88

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΙΤΕΠ, 2010.

Πηγή: ΙΤΕΠ 2010

Με βάση των παραπάνω πίνακα, διαπιστώνουμε ότι η μέση πληρότητα κατά τον Μαΐ του 2009 στην Πελοπόννησο ήταν 36.29% και για την ίδια περίοδο στην Κρήτη 55.76% για τον Μαΐ του 2010 36.70% και 54.74% αντίστοιχα. Για τον μήνα Αύγουστο του 2010 η πληρότητα στην Κρήτη έφτασε το 88.24% και στην Πελοπόννησο το 79.26, ενώ το 2010 τα ποσοστά αυτά ήταν 89.06% και 73.13% αντίστοιχα.

Πίνακας 35 : Ξενοδοχειακή προσφορά 2008

Γεωγραφική κατανομή ξενοδοχειακής προσφοράς (μονάδες) (στοιχεία Δεκεμβρίου 2008)

ΠΕΡΙΟΧΗ	Κατηγορία					Σύνολο
	5*****	4****	3***	2**	1*	
Στερεά Ελλάδα	37	118	249	641	244	1.289
Ήπειρος	2	42	99	146	32	321
Μακεδονία	32	96	330	597	506	1.561
Πελοπόννησος	10	91	187	371	104	763
Θεσσαλία	18	99	113	266	90	586
Θράκη	2	9	37	41	16	105
Νησιά Αιγαίου	6	31	120	189	54	400
Κρήτη	56	219	325	703	219	1.522
Κυκλάδες	23	142	175	436	178	954
Δωδεκάνησα	29	160	228	489	77	983
Ιόνια νησιά	15	95	195	508	88	901
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	230	1.102	2.058	4.387	1.608	9.385

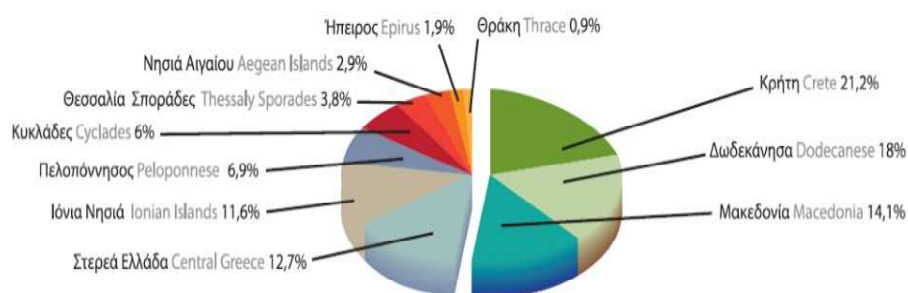
Πηγή: ΞΕΕ

Πηγή: ΞΕΕ 2008

Από τα στοιχεία της ξενοδοχειακής προσφοράς που παρατίθενται και αναφέρονται στο έτος 2008, παρατηρούμε ότι η Κρήτη διαθέτει μεγαλύτερο αριθμό μονάδων σε όλες τις κατηγορίες ξενοδοχείων. Επίσης επί του συνόλου των κλινών η Κρήτη, το 2008 διέθετε 1.522 κλίνες έναντι 763 μόνο της Πελοποννήσου.

Διάγραμμα 29 : Ποσοστιαία κατανομή κλινών 2010

Ποσοστιαία Κατανομή Ξενοδοχειακών Κλινών ανά Περιφέρεια, 2010
Percentage Distribution of Hotel Beds by Prefecture, 2010

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος Source: SETE, based on data provided by the Hellenic Chamber of Hotels

Πηγή: <http://www.sete.gr/files/Media/SETE%202011%20final.pdf>

Η εικόνα του 2008, επιβεβαιώνεται και για το 2010 από το παραπάνω διάγραμμα, όπου η Κρήτη, πρώτη ανάμεσα στις άλλες περιφέρειες κατέχει το 21.2% επί του συνόλου των κλινών ενώ η Πελοπόννησος μόλις το 6.9%, γεγονός που την κατατάσει έκτη ανάμεσα στις περιφέρειες εκτός της Αττικής.

Πίνακας 36: Μέση τιμή δωματίου 2009-2010

Μέση Τιμή Δωματίου ανά Περιφέρεια Μάιος - Αύγουστος 2009/10						
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Μέση Τιμή Δωματίου Μάιος 2009	Μέση Τιμή Δωματίου Μάιος 2010	Δ% Μάιος10/ Μάιος09	Μέση Τιμή Δωματίου Αύγουστος 2009	Μέση Τιμή Δωματίου Αύγουστος 2010	Δ% Αυγ.10/ Αυγ.09
ΑΤΤΙΚΗ	106,63	108,90	2,13	122,22	118,68	-2,89
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	63,92	61,20	-4,25	80,63	77,38	-4,03
ΗΠΕΙΡΟΣ - ΘΕΣΣΑΛΙΑ	72,79	68,29	-6,19	91,80	84,83	-7,60
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ	71,21	67,40	-5,34	117,67	110,15	-6,39
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	75,00	75,42	0,56	98,00	98,71	0,72
ΝΗΣΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	48,60	44,69	-8,06	72,80	66,74	-8,32
ΚΡΗΤΗ	63,38	61,47	-3,02	99,58	97,37	-2,22
ΚΥΚΛΑΔΕΣ - ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	59,63	57,95	-2,82	102,19	97,84	-4,26
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	60,00	57,20	-4,67	107,27	103,56	-3,45
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	62,15	60,19	-3,26	93,19	89,32	-4,33

Πηγή: Έρευνα πεδίου ΙΤΕΠ, 2010.

Πηγή: ΙΤΕΠ 2010

Στην Κρήτη τόσο το 2009 όσο και το 2010 οι τιμές μειώθηκαν μεσοσταθμικά 3.02% κατα τον Μάη και 2.22% Αύγουστο αντίστοιχα. Από τις λίγες περιοχές που παρατηρείται των τιμών είναι η Πελοπόννησος παρόλο που αυτή δεν ξεπέρασε τη μία ποσοστιαία μονάδα και είναι 0.56% από τον Μάη του 2009 σε σχέση με τον Μαΐ του 2010 και 0.72% για τον Αύγουστο αντίστοιχα. Οι τιμές στην Κρήτη επίσης είναι χαμηλότερες με μόνη εξαίρεση των Αύγουστο του 2009 που η διαφορά από την τιμή της Πελοποννήσου είναι 0,42 λεπτά.

5.4 Σύμπερασματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ότι ο κλάδος του τουρισμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υστερεί έναντι του μέσου όρου της χώρας αλλά και της περιφέρειας Κρήτης, ιδιαίτερα όσον αφορά τη ζήτηση ξενοδοχειακών κλινών, η οποία αποτυπώνεται στις πραγματοποιηθείσες διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία της Περιφέρειας, καθώς και στην πληρότητα των ξενοδοχειακών της μονάδων. Αν και οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών παρουσιάζουν μια μικρή αλλά σταθερή ετήσια αύξηση, η μειωμένη ζήτηση για την περίοδο εξέτασης οφείλεται στην πτώση του συνόλου των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών, στους Νομούς Κορινθίας και Αργολίδας, οι οποίοι αποτελούν και τους σημαντικότερους αποδέκτες αλλοδαπών τουριστών στην Περιφέρεια. Επομένως όπως προκύπτει από τον πίνακα 32, κατα το 2006 ο συνολικός αριθμός διανυκτερεύσεων στην Κρήτη ήταν 12.170.359 έναντι 2.047.850 για την περίοδο από τον Ιανουάριο μέχρι τον Σεπτέμβριο. Η πληρότητα στην

Κρήτη έφτασε το 82.90% και στην Πελοπόννησο μόλις το 41.10% και για το 2007, τα αντίστοιχα νούμερα της αναμενόμενης πληρότητας είναι 13.136.057 για την Κρήτη και 2.301.661 για την Πελοπόννησο. Η πληρότητα 75.30% και 41.50% για Κρήτη και Πελοπόννησο αντίστοιχα. Γεγονός που καταμαρτυρεί την υπεροχή της Κρήτης από άποψη αριθμού διανυκτερεύσεων.

Επιπλέον η περιφέρεια Πελοπόννησος ύστερει με βάση την παραπάνω ανάλυση και στον τομέα των αφίξεων. Όπως είναι φανερό από τον πίνακα 19, κατά το 2011, επισκεύθηκαν την Κρήτη 2.158.018 τουρίστες ενώ την Πελοπόννησο μόλις 54.714 τουρίστες. Παρα λουπόν την οικονομική κρίση και το γενικότερα τεταμένο κλίμα που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας, η Κρήτη είναι μια περιοχή που συνεχίζει να αποτελεί πόλο έλξης για εκατομμύρια επισκεπτών. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η μεταβολή του τουρισμού για την περιοχή της Κρήτης για τα έτη 2010- 2011 παρουσίασε αύξηση της τάξεως του 12.5%, την ίδια ώρα που ο τουρισμός της Πελοποννήσος μειώθηκε κατά 4.8%.

Από την άλλη πλευρά, η προσφορά ξενοδοχειακών κλινών, παρουσιάζει μια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο Περιφερειών, με την Κρήτη να κατατάσσεται πρώτη πανελλάδικα σε εκτός της Αττικής στοιχεία . Στην περιφέρεια Πελοποννήσος ωστόσο, διαμορφώνονται δύο ομάδες Νομών: η πρώτη περιλαμβάνει τους Νομούς Αργολίδας και Κορινθίας, που κινούνται υψηλότερα του μέσου όρου της χώρας, με τον πρώτο να κινείται περίπου στο εντυπωσιακό τριπλάσιο του Εθνικού Μ.Ο. Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει τους υπόλοιπους 3 Νομούς, από τους οποίους οι Νομοί Λακωνίας και Μεσσηνίας κινούνται χαμηλότερα αλλά παράλληλα με το Μ.Ο., ενώ ο Νομός Αρκαδίας κινείται χαμηλότερα και επιπλέον αποκλίνει από το Μ.Ο.

Τέλος, στην Πελοπόννησο, παρατηρείται μια μικρή ανοδική μεταβολή της τάξης των ξενοδοχειακών κλινών, η οποία αντικατοπτρίζει μια αργή αλλά σταθερή προσπάθεια για ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων κλινών, η οποία εντοπίζεται κυρίως στην αύξηση της παροχής κλινών πολυτελείας. Χαρακτηριστικό πάντως είναι το γεγονός ότι οι κλίνες πολυτελείας, οι οποίες αντιστοιχούν στο 6% του συνόλου των κλινών για το έτος 2002, προσφέρονται μόνο σε 3 από τους 5 Νομούς (Κορινθίας, Αργολίδας και Μεσσηνίας). Έντονους η Κρήτη από τα στοιχεία που παραθέτουμε υπερέρχει της Πελοποννήσος σε όλες

της κατηγορίες ξενοδοχειακών μονάδων αλλά και στο σύνολο τους. Η Κρήτη, το 2008 διέθετε 1.522 κλίνες έναντι 763 μόνο της Πελοποννήσου.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού στην ανάπτυξη μιας Περιφέρειας, ο τουρισμός θα πρέπει να αποτελεί στρατηγική επιλογή για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στα πλαίσια της ευρύτερης αναπτυξιακής πολιτικής της, έτσι ώστε να μπορεί να ανταγωνιστεί περιφέρειες όπως αυτή της Κρήτης, που φαίνεται ότι αξιοποίησε όλες τις δυνατότητες που της δώθηκαν και ανέπτυξε ένα σταθερό και ποιοτικό δύναμικο στον τομέα του τουρισμού.

Με βάση λοιπόν όλα τα παραπάνω αποτελέσματα που αποδεικνύουν πως η Κρήτη είναι μια από της περιοχές της Ελλάδας που έχει αξιοποιήσει όλα τα οπλά της για την ανάδειξη της περιοχής αλλά και την Ελλάδα, μέσω του τουρισμού, κρίνουμε σκόπιμο η πολιτεία να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, ενισχύοντας όλες εκείνες τις δομές που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση του τουρισμού της περιοχής. Καταλήγοντας λοιπόν, κρίνουμε ότι η απόφαση για κλείσιμο του τμήματος Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων στο Ηράκλειο είναι άτοπη και μάλλον επικίνδυνη, μιας και θα αποδυναμώσει μια περιοχή από άτομα εξειδικευμένα στον τουριστικό τομέα, αποτρέποντας παράλληλα την σταθερή πορεία του τουρισμού στο νησί αλλά και την περαιτέρω βελτίωση της παρούσας κατάστασης, συνυπολογίζοντας ότι διανύουμε περίοδο οικονομικής κρίση που μέχρι τώρα φαίνεται να μην έχει κάμψει την τουριστική επισκεψιμότητα της Κρήτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνική**

- **Βαρβαρέσος Σ., Σωτηριάδης Μ., (2002)** *Τουριστική Επιστημονική Επιθεώρηση*, τεύχος Ν. 2. Κρήτη.
- **ΕΟΤ (1998)**, Στατιστικά Στοιχεία, Αθήνα
- **ΕΟΤ (2003)**, Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- **Κλαδική Μελέτη ICAP** για τον Σύλλογο Ξενοδόχων Ν. Ηρακλείου, 2007.
- **Λαγός Δ. (2005)**, *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Κριτική, σελ. 191
- **Νικάκη Μ., Οικονόμου Α., (2011)**, Η πορεία του τουρισμού στην Κρήτη την τελευταία εικοσαετία. Οι προκλήσεις για το μέλλον. Πτυχιακή εργασία, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, ΑΤΕΙ Κρήτης.
- **Πατσουράτης Β.Α. (2002)**, Η Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα
- **Πατσουράτης Β. (2000)**, *Η Φορολογική Επιβάρυνση του Τουριστικού Προϊόντος*. Αθήνα: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Κέντρο Έρευνας. (Η μελέτη έγινε για λογαριασμό του ΣΕΤΕ), σελ. 8.
- **Παυλόπουλος Π. (2001)**, *Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής*, ΙΤΕΠ, σελ 57-58.
- **Παυλόπουλος Π.Γ. (1999)**, Το Μέγεθος και η Δυναμική του Τουριστικού Τομέα, Αθήνα: ΙΤΕΠ, Μελέτες: 7, σελ. 35.
- **ΣΕΤΕ (1992)**, Η Θέση του Τουρισμού και η Συμβολή του στην Ελληνική Οικονομία (1992), Αθήνα, σελ. 44..
- **ΣΕΤΕ (1995)**, Σχέδιο Δράσης για την Ποιοτική Αναβάθμιση του Ελληνικού Τουρισμού, Αθήνα., σελ. 7.
- **ΣΕΤΕ (2003)**, Τουρισμός και Απασχόληση (2003), Αθήνα, σελ. 4.

- **Σωτηριάδης Μ., (1995),** *Τουριστική Πολιτική*, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης, σσ. 41- 68
- **ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης. (2003).** Ο Τουρισμός στην Κρήτη (Στατιστικά Στοιχεία)
- **ΕΣΥΕ. (2006).** Ξενοδοχειακό Δυναμικό Κρήτης 2006. Στο: ΚΕΤΑ. (2007). Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία της Περιφέρειας Κρήτης 2007
- **ΕΣΥΕ. (2007).** Διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και camping, κατά Νομό
- **ΕΣΥΕ. (2007).** Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, κατά Νομό
- **ΙΤΕΠ. (2008).** Δελτίο Τύπου Επίδοση του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα
- **Ποιότητα έρευνα τουρισμού για την Κρήτη. Πολυτεχνείο.**
Νικόλαος Ματσατσίνης, Ιωάννης Σίσκος, Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης, Ευάγγελος Γρηγορούδης, Ευαγγελία Κρασαδάκη, Παύλος Δελιάς, Ανδρέας Σαμαράς, 2007.
- **Περιφέρεια Κρήτης. (2002).** Ο Τουρισμός στην Κρήτη (Στατιστικά Στοιχεία – Πορεία Επιχειρήσεων)
- **Σκουλάς, Ν. (2008).** Συνέντευξη του Νίκου Σκουλά στην Άννα Κωνσταντουλάκη (Εφημερίδα "ΠΑΤΡΙΣ" Ηρακλείου)
- **ΙΤΕΠ. (2010).** Εξελίξεις στα Βασικά Μεγέθη της Ελληνικής Ξενοδοχειακής Αγοράς κατά τα έτη 2009 – 2010.
- **ΣΕΤΕ (2011).** Ελληνικός τουρισμός. Στοιχεία και αριθμοί
- **ΞΕΕ.** (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας) διάφορες εκδόσεις

Ξένη

- **Lickorish, L.J. (1991)**. “Developing a single European tourism policy”, *Tourism Management*, 12(3), pp. 178-184.

- **WTTC (2003)**, The 2003 Travel & Tourism Economic Research - Satellite Account Tables-Countries: Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Ireland, Italy, *Luxembourg, Netherlands, Portugal, Spain, Sweden, United Kingdom*, όπως παρατίθεται στην μελέτη του ΣΕΤΕ *Τουρισμός και Απασχόληση* (2003), σελ. 8.

- **Coccosis, H., Parpairis, A. (1992)**, *Tourism and Environment: some observations on the concept of carrying capacity*. University of the Aegean, Mytilinh, Greece.

Διαδικτυακή

- www.hhf.gr, ανακτήθηκε από το <http://www.hhf.gr/default.aspx?id=22> στις 10/03/2012
- www.hhf.gr, ανακτήθηκε από το <http://www.hhf.gr/default.aspx?id=226> στις 10/03/2012
- www.infopeloponnisos.gr, ανακτήθηκε από το http://www.infopeloponnisos.gr/pelop_market_watch.aspx?sect=tour&artid=145&page=20, στις 10/03/2012.
- www.kathimerini.gr, ανακτήθηκε από το http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_17_31/12/2008_297695 στις 7/03/2012
- kallithea.hua.gr, ανακτήθηκε από το http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmerida1/Mitoula_17.3.2005.pdf στις 12/03/2012
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΓΔ Επιχειρήσεις: <http://europa.eu.int/comm/enterprise>
- Ε.. Επιτροπή/ΓΔ Περιβάλλον: <http://europa.eu.int/comm/environment>
- Ε. Επιτροπή/ ΓΔ Περιφερειακή Πολιτική: http://europa.eu.int/comm/regional_policy
- Υπουργείο Οικονομίας Οικονομικών: <http://www.ypetho.gr>
- Περιφέρεια Πελοποννήσου: http://www.peloponnisos.gr/intro_en.htm#
- Υπουργείο Εσωτερικών / Περ. Πελοποννήσου: <http://www.yper.gr/periferiakh.htm>
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος: <http://www.statistics.gr>
- Ν.Α. Αργολίδας: <http://www.argolida.gr>
- Ν.Α. Αρκαδίας: http://www.yper.gr/nomarxiakh_aut.htm

- Ν.Α. Κορινθίας: <http://www.nakorinthias.gr/gspa>
- Ν.Α. Λακωνίας: http://www.ypes.gr/nomarxiakh_aut.htm
- Ν.Α. Μεσσηνίας: <http://www.na-messinias.gr/gspa>
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού: http://www.gnto.gr/index_gr.html
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων: <http://www.itep.gr>
- Πανελλήνια Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού: <http://www.poet.gr>
- Πανεπιστήμιο Μινεσότα: <http://www.seagrant.umn.edu/tourism>
- Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού: <http://www.world-tourism.org>
- <http://www.crete.gov.gr> ανακτήθηκε από το http://www.crete.gov.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1891&Itemid=579&lang=el
- , <http://www.traveldailynews.gr> , ανακτήθηκε από το, http://www.traveldailynews.gr/pdf/MELETH_ITEP.pdf)
- <http://www.scribd.com> ανακτήθηκε από το <http://www.scribd.com/doc/39521003/Tourism-Stats-2008>